

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNO PRAVOBRANILSTVO
L J U B L J A N A

SKUPNO LETNO POROČILO
O DELU DRŽAVNEGA PRAVOBRANILSTVA
V LETU 2004

Ljubljana, julij 2005

K A Z A L O

I. NAMESTO UVODA.....	4
II. PRAVNA UREDITEV	8
III. ORGANIZIRANOST DRŽAVNEGA PRAVOBRANILSTVA.....	9
IV. OBSEG DELA.....	10
V. VSEBINA DELA.....	10
V/1. PRAVDNI POSTOPKI.....	11
V/1.1. PREDHODNI POSTOPKI.....	13
a. 14. člen Zakona o Državnem pravobranilstvu.....	14
b. XXXII. poglavje Zakona o kazenskem postopku	16
c. XVII. poglavje Zakona o prekrških.....	17
V/1.2. ODŠKODNINSKI ZAHTEVKI ZARADI NEPRAVILNEGA DELA DRŽAVNIH ORGANOV	18
V/1.3. ODŠKODNINSKI ZAHTEVKI ZARADI NAPAKE DRŽAVNEGA ORGANA	27
V/1.4. DELOVNI IN SOCIALNI SPORI.....	32
a) delovni spori.....	32
b) socialni spori	34
V/1.5. ODŠKODNINSKI ZAHTEVKI NA PODLAGI 72. ČLENA ZAKONA O DENACIONALIZACIJI	35
V/1.6. OSTALA PRAVNA PODROČJA.....	36
V/2. POSTOPKI PRED MEDNARODNIMI SODIŠČI.....	38
V/2.1. POSTOPKI PRED EVROPSKIM SODIŠČEM ZA ČLOVEKOVE PRAVICE	39
V/2.2. POSTOPKI PRED SODIŠČEM EVROPSKIH SKUPNOSTI.....	45
V/3. POSTOPKI PO ZAKONU O DENACIONALIZACIJI	47
V/4. POSTOPKI PO ZAKONU O IZVRŠEVANJU KAZENSKIH SANKCIJ	54
V/5. POSTOPKI PO ZAKONU O IZVRŠBI IN ZAVAROVANJU	57
V/5.1. ZAVAROVANJE TERJATEV Z VKNJIŽBO ZASTAVNE PRAVICE.....	58
V/5.2. IZVRŠBE Z RUBEŽEM IN PRODAJO NEPREMIČNIN	60

V/5.3. IZVRŠBE NA RUBEŽ PLAČE, DRUGIH PREJEMKOV, SREDSTEV NA BANČNIH RAČUNIH, VREDNOSTNIH PAPIRJEV, KAPITALSKIH VLOŽKOV IN PREMIČNIH PREDMETOV	61
V/6. STEČAJNI POSTOPKI IN POSTOPKI PRISILNE PORAVNAVE.....	64
V/7. NEPRAVDNI POSTOPKI.....	67
V/8. POSTOPKI PO ZAKONU O UPRAVNEM SPORU.....	73
V/9. PRAVNA MNENJA (VPISNIK M ₁ IN M ₂).....	78
VI. IZOBRAŽEVANJE	80
VII. ZAKLJUČEK	81
VIII. PRILOGE	83

I. NAMESTO UVODA

Najpomembnejša ugotovitev, ki izhaja iz pregleda dela Državnega pravobranilstva v preteklem letu je, da se je bistveno spremenilo težišče vsebin sodnih in izvensodnih sporov s katerimi se sooča Republika Slovenija. Te spremembe, ki so se sicer manj izrazito, a vendar nakazovale že v letu 2003, pa so posledica tranzicije, sprememb sistema in seveda vstopa Republike Slovenije v Evropsko unijo.

V minulem desetletju so prevladovali spori iz stanovanjskih razmerij, lastniških, delovnih (certifikati) in motenjskih razmerij, spori zaradi poškodb, dobljenih med služenjem vojaškega roka, zaradi poškodb po policistih ter poškodb na delu, stečajni postopki in postopki zaradi neupravičenega odvzema prostosti. Sedaj pa se država srečuje s spori, ki so po svoji vsebini, razsežnosti posledic in odmevnosti bistveno večjega pomena, saj izvirajo predvsem iz ravnanj (storitve in opustitve) države oziroma njenih organov pri izvajanju funkcije oblasti. Gre za spore v zvezi z javnimi natečaji, s podeljevanjem koncesij, izpolnjevanjem prevzetih obveznosti države, ki se nanašajo na investicije, z odškodninskimi zahtevki pravnih in fizičnih oseb zoper državo zaradi opustitve dolžnih ravnanj, s posojilnimi pogodbami za izgradnjo manjših hidroelektrarn, davčnimi postopki, postopki za izdajanje dovoljenj za opravljanje dejavnosti, v zvezi z administrativnimi omejitvami pri oblikovanju cen, izdajanjem soglasij h prevzemu gospodarskih družb, zagotavljanjem konkurence na trgu, izbrisom iz registra prebivalcev, postopki veterinarske inšpekcije in v zvezi z odločanjem »v nerazumnem roku« upravnih organov in sodišč, da se omejim samo na tiste primere, ki najbolj izstopajo.

Posledice novih vsebin zahtevkov se najbolj zrcalijo v izrazitem povečanju njihove vrednosti. Za ponazoritev, za kakšen obseg povečanja gre, navajam naslednjo primerjavo: leta 2000 je Državno pravobranilstvo obravnavalo 13.500 pravnih zadev v skupni vrednosti 800 milijard SIT, lani pa 6.774 pravnih zadev (zahtevki za povrnitev vlaganj v telekomunikacije niso vštet) v skupni vrednosti 894 milijard SIT. Ob prepolovljenem številu pravnih zadev se je torej vrednost zahtevkov povečala za osmino.

Zastopanje v tako pomembnih in pravno zahtevnih sporih terja obsežno in vsestransko strokovno znanje, veliko izkušenj in poglobljeno delo. Zato in pa zaradi izredne prepletenosti posameznih zadev in prekluzivnih rokov uvajamo teamsko delo, kar pa ob omejenem številu

državnih pravobranilcev po drugi strani povzroča težave pri opravljanju tekočega dela, ki se zato pogosto opravlja izven rednega delovnega časa.

To se zrcali med drugim tudi v uspešnosti Državnega pravobranilstva, to je v razliki med zahtevanimi (vtoževanimi) in izplačanimi (prisojenimi) zneski. Lani je ta razlika samo na pravnem področju dosegla 9.418 milijonov SIT (zahtevanih 11.325 milijonov SIT, izplačanih 1.906 milijonov SIT; kar pomeni 17 %).

Povečanje števila na podlagi 14. člena Zakona o državnem pravobranilstvu vloženih zahtevkov, ob sočasnem povečanju števila sklenjenih predsodnih poravnav nakazuje, da se država zaveda pomena in koristnosti tega instituta, ter da pogosteje sledi strokovnim mnenjem in priporočilom Državnega pravobranilstva za sklenitev predsodne poravnave. Nesporno je namreč, da je predsodna poravnava pomemben način reševanja sporov, saj oškodovanci bistveno hitreje pridejo do rešitve svojega problema in ob bistveno nižjih stroških, s tem pa se zmanjšuje tudi število sodnih postopkov. Ne nazadnje pa je treba izpostaviti tudi to, da se s sklepanjem predsodnih poravnav učinkoviteje uveljavlja načelo pravne varnosti ter s tem utrjuje ugled pravne države.

Materialnih obveznosti države, ki imajo podlago v Zakonu o denacionalizaciji, finančno ni mogoče ovrednotiti. Vzroke za to podrobneje navajam v V/3. poglavju tega poročila.

Državno pravobranilstvo tvorno sodeluje tudi pri oblikovanju sodne prakse, in sicer z vlaganjem izrednih pravnih sredstev. Tako je Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije na pobudo Državnega pravobranilstva vložilo zahtevo za varstvo zakonitosti zaradi nezakonite uporabe določb Stanovanjskega zakona ter zaradi nepravilne uporabe določb Zakona o pravnem postopku ter uporabe Temeljne Ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije.

Lani je Državno pravobranilstvo podprlo vložitev pobude za vložitev zahteve za varstvo zakonitosti na Vrhovno sodišče Republike Slovenije za sprejem stališča o načinu izračuna zamudnih obresti. Zaradi nove zakonodaje se namreč različno izračunavajo tudi zamudne obresti za pretekla obdobja: del po konformni in del po linearni metodi, kar povzroča dodatne spore. Stališče še ni sprejeto. Opozoril bi tudi na Zakon o obligacijskih razmerjih, ki določa, da od zapadlih, pa ne plačanih zamudnih obresti ne tečejo zamudne obresti, ter da obresti

prenehajo teči, ko vsota zapadlih, pa ne plačanih obresti doseže glavnico. Obe določili sta po našem mnenju lahko sporni, saj pri sedanji hitrosti sojenja oškodovancu ne nudita popolne odškodnine.

Izpostavljam tudi zahteve v zvezi s plačilom odškodnin za »cestne škode«. Država je kot lastnik magistralnih cest največkrat obsojena na plačilo odškodnin v zvezi z navedenimi škodami, čeprav bi za te škode praviloma morala odgovarjati podjetja s katerimi so sklenjene pogodbe o vzdrževanju cest. V zvezi s tem so pomembne ugotovitve sodišč, da pogodbe o koncesiji za vzdrževanje cest niso dovolj dorečene in natančne, ker Republika Slovenija kot lastnik cest z zadevnimi pogodbami ne prenaša v celoti svojih zakonskih obveznosti in odgovornosti za pravilno in strokovno izvajanje vzdrževalnih del.

Na podlagi celovitega systemskega pregleda zahtevkov za vračilo vlaganja v javno telekomunikacijsko omrežje (32.734 zahtevkov), se je število zahtevkov, ki izpolnjujejo zakonske pogoje za vračilo vlaganja, skoraj prepolovilo. Reševanje preostalih zahtevkov zahteva zelo veliko dela in komuniciranja, saj so z zakonom predpisane listine, ki jih je vlagatelj dolžan predložiti (pogodbe, aneksi in računi), vsebinsko zelo različne in nejasne, kar predvsem povzroča velike težave pri razmejitvi med obveznimi dajatvami (priključnina, prispevek samoupravne interesne skupnosti), ki se ne vračajo in vlaganji, ki se vračajo. Reševanje tega dela zahtevkov bo zato zamudno in pogosto sporno. Predvidevam, da bo del vlagateljev svoje zahteve uveljavljal v nepravdnem posotopku pred sodišči.

S 1. 5. 2004 je Republika Slovenija postala ena izmed 25 držav članic Evropske unije z vsemi pravicami in dolžnostmi, ki jih prinaša članstvo v Evropski uniji. V Evropski uniji je pravno varstvo pravic in obveznosti, ki jih imajo po pravu Skupnosti države članice, institucije Skupnosti in posamezniki, zagotovljeno v postopkih pred Sodiščem Evropskih skupnosti. Vloga zastopnika države se v postopkih pred Sodiščem Evropskih skupnosti ne kaže zgolj v postopkih zoper državo članico zaradi kršitve prava Skupnosti, temveč tudi v postopkih predhodnega odločanja, ki zadeva razlago določb ustanovitvenih pogodb, neposredno uporabljivih uredb in direktiv, ki nalagajo državam članicam obveznost harmonizacije. Enako pomembna je udeležba držav članic tudi v postopkih v katerih Sodišče Evropskih skupnosti odloča o pomembnih načelnih vprašanjih prava Skupnosti.

Upoštevajoč navedeno bi želel poudariti, da bo v interesu proučitve in oblikovanja strokovno argumentiranih stališč Republike Slovenije v posameznih postopkih, začelih na podlagi predloga za sprejem predhodne odločbe ali v postopkih začelih na podlagi tožbe zaradi kršitve prava Skupnosti, potrebno tvorno sodelovanje vseh državnih organov in Državnega pravobranilstva, tako da bo Državno pravobranilstvo kot zastopnik Republike Slovenije v postopkih pred Sodiščem Evropskih skupnosti lahko pravočasno, strokovno in učinkovito uveljavljalo njene interese.

Iz pregleda zadev, vloženi zoper Republiko Slovenijo pred Evropskim sodiščem za človekove pravice, ki so bile v obravnavanem obdobju predložene Republikki Sloveniji v odgovor, izhaja, da je najpogostejši razlog za vložitev pritožbe nerazumno dolgo trajanje sodnih postopkov pred sodišči v Republikki Sloveniji. Na podlagi števila in načina obravnavanja zadev, ki se nanašajo na kršitev pravice do sojenja v razumnem roku ter s tem povezanim vprašanjem učinkovitosti pravnih sredstev, ki jih za varstvo te pravice zagotavlja notranji pravni red Republike Slovenije, je mogoče že pričakovati odločitev Evropskega sodišča za človekove pravice ter povsej verjetnosti obsodbo Republike Slovenije. Glede na sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice, izkušnje nekaterih najpogostejših kršiteljic konvencijske pravice do sojenja v razumnem roku, menim, da bi bilo v Sloveniji nujno čimprej sprejeti ustrezno zakonsko rešitev, saj je nadaljnje zagovarjanje stališča, da so domača pravna sredstva učinkovita, brez realnih možnosti za uspeh.

Težave v zvezi z izpolnjevanjem finančnih obveznosti Republike Slovenije na podlagi pravnomočnih sodnih odločb so ostale nerešene. Zakon o izvrševanju proračuna Republike Slovenije namreč plačilo odškodnine nalaga neposrednemu uporabniku proračunskih sredstev s čigar delovnega področja je škoda nastala. Neposredni uporabnik proračunskih sredstev pa praviloma nima namenskih sredstev za odškodnine in zato obveznosti ne izpolni. Nepravočasna izpolnitev obveznosti seveda ne prispeva k ugledu države, sočasno pa državi nastaja tudi materialna škoda, saj tečejo zamudne obresti. Izjema velja na področju odškodnin, ki jih je država dolžna plačati zaradi »sojenja v nerazumno dolgem roku«, tako da so namenska sredstva za te odškodnine zajeta pod posebno postavko v proračunu Državnega pravobranilstva Republike Slovenije.

II. PRAVNA UREDITEV

Organizacijo, delo in pristojnosti Državnega pravobranilstva ureja Zakon o državnem pravobranilstvu (Uradni list RS, št. 20/97). Državno pravobranilstvo je zastopnik Republike Slovenije in drugih subjektov določenih z Zakonom o državnem pravobranilstvu pred domačimi, tujimi in mednarodnimi sodišči. Subjektom, katere zastopa, tudi pravno svetuje.

Državno pravobranilstvo opravlja tudi druge naloge, ki jih določajo posebni zakoni, in sicer:

- Zakon o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 116/03 – uradno prečiščeno besedilo);
- Zakon o prekrških (Uradni list SRS, št. 25/83, 36/83 – popr., 42/85, 2/86 – popr., 47/87, 5/90 ter Uradni list RS, št. 10/91, 13/93, 66/93, 35/97, 73/97 – odločba US, 87/97, 73/98, 31/00 in 24/01);
- Zakon o davčnem postopku (Uradni list RS, št. 18/96, 87/97, 35/98 – odločba US, 82/98, 91/98, 108/99, 37/01 – odločba US in 97/01);
- Zakon o denacionalizaciji (Uradni list RS, št. 27/91 – I, 56/92 – odločba US, 13/93 – odločba US, 31/93, 24/95 – odločba US, 20/97 – odločba US, 23/97 – odločba US, 65/98, 76/98 – odločba US in 66/00);
- Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 80/99, 70/00 in 52/02);
- Zakon o upravnem sporu (Uradni list RS, št. 50/97, 65/97-popr. in 70/00);
- Zakon o ugotavljanju vzajemnosti (Uradni list RS, št. 9/99);
- Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 72/93, 6/94 – odločba US, 45/94 – odločba US, 57/94, 14/95, 20/95 – odločba US, 63/95 – obvezna razlaga, 9/96 – odločba US, 44/96 – odločba US, 26/97, 70/97, 10/98, 74/98, 59/99 – odločba US, 70/00 in 51/02),
- Zakon o brezplačni pravni pomoči (Uradni list RS, št. 48/01);
- Zakon o reviziji postopkov javnega naročanja (Uradni list RS, št. 14/03 – uradno prečiščeno besedilo);
- Zakon o vračanju vlaganj v javno telekomunikacijsko omrežje (Uradni list RS, št. 58/02 in 55/03);

- Zakon o ukinitvi Agencije Republike Slovenije za revidiranje lastninskega preoblikovanja podjetij (Uradni list RS, št. 80/2004).

III. ORGANIZIRANOST DRŽAVNEGA PRAVOBRANILSTVA

Državno pravobranilstvo opravlja naloge iz svoje pristojnosti na sedežu in na zunanjih oddelkih.

Sedež Državnega pravobranilstva je v Ljubljani, zunanji oddelki pa so v Celju, Kopru, Kranju, Mariboru, Murski Soboti, Novi Gorici, Novem mestu in na Ptuju.

Na podlagi Zakona o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 56/02, 110/02 ZDT-B) je podlaga za zaposlovanje vseh javnih uslužbencev sistemizacija delovnih mest, ki temelji na sprejetem kadrovskem načrtu.

Dne 31. 12. 2004 je bila struktura zaposlenih na Državnem pravobranilstvu naslednja:

Generalni državni pravobranilec	1
Državni pravobranilci	32
Pomočniki državnega pravobranilca	16
Generalni sekretar	1
Višji strokovni in strokovni sodelavci	7
Ostali javni uslužbenci	56
SKUPAJ:	113

V strukturi zaposlenih ostalih javnih uslužbencev prikazujemo tudi zaposlitve za določen čas. Izreden obseg dela v letu 2004 je zahteval, da smo zaposlili deset uslužbencev za določen čas. Za zagotovitev tekočega in uspešnega dela bo potrebno spremeniti njihovo razmerje iz določenega v nedoločen čas s čimer bi omogočili tudi učinkovito izvajanje drugih nalog.

Velik pripad zadev iz pristojnosti Evropskega sodišča za človekove pravice, predvsem pa širitev jurisdikcije Evropske Unije na Republiko Slovenijo in s tem podvrženost Republike

Slovenije odločitvam Sodišča Evropskih skupnosti in Komisije Evropskih skupnosti bo zahteval tudi ustrezno povečanje števila funkcionarjev – vrhunskih strokovnjakov.

V proračunu za leto 2006 bo potrebno zagotoviti dodatna sredstva za zaposlitev novih javnih uslužbencev, kar bo omogočilo potrditev povečanega kadrovskega načrta.

IV. OBSEG DELA

V letu 2004 je Državno pravobranilstvo obravnavalo skupno 88.744 zadev. Od tega je bilo 56.758 zadev novega pripada. Ob izteku leta je bilo 46.911 nerešenih zadev.

Pripad novih zadev je bil veliko večji (indeks 261) kot leto prej, zaradi česar se je tudi povečalo število nerešenih zadev (indeks 147). Obseg dela (število zadev v delu) v letu 2004 se je torej v primerjavi z letom 2003 povečal za več kot polovico (indeks 152). Na povečan obseg dela je vplivalo 32.734 zahtevkov iz naslova vračanj v javno telekomunikacijsko omrežje.

Skupna vrednost obravnavanih zadev dosega skoraj 1.011 milijard SIT (1.010.823.784.008,70 SIT) pri čemer tudi v letu 2004 vrednostni podatki za veliko nezaključenih denacionalizacijskih zadev in zadev zaplemb premoženja niso obstajali oz. se v nekaterih zadevah niso dopolnjevali.

Sedežno pravobranilstvo je obravnavalo 26.312 zadev, kar predstavlja skoraj tretjino (29,65 %) vseh zadev. Številčni podatki o obsegu dela in o nerešenih zadevah konec leta 2004 za celotno Državno pravobranilstvo in po posameznih zunanjih oddelkih oziroma sedežu so podrobneje razdelani v prilogah.

V. VSEBINA DELA

Državno pravobranilstvo zastopa Republiko Slovenijo na vseh pravnih področjih, opravlja svetovalno funkcijo in deluje po posebnih zakonih kot stranka.

V nadaljevanju poročila je prikazana vsebina dela po posameznih področjih.

V/1. PRAVDNI POSTOPKI

V obravnavanem obdobju je bilo število vseh prejetih pravnih zadev v primerjavi z letom 2003 manjše za skoraj 16 % (15,88 %). Državno pravobranilstvo je namreč leta 2004 prejelo v delo 1.786 zadev, v letu 2003 pa 2.123 zadev. Na manjše število prejetih zadev je vplivalo tudi dejstvo, da v letu 2004 v P vpisniku nismo več vpisovali postopkov zoper Republiko Slovenijo, ki se vodijo pred Evropskim sodiščem za človekove pravice. Poročilo zajema 1.644 zadev, ki se vodijo v P vpisniku, 121 zadev, ki se vodijo v PK vpisniku in 21 zadev, ki se vodijo v PP vpisniku. V PK in PP vpisnik se vpisujejo odškodninski zahtevki v predhodnem postopku po Zakonu o kazenskem postopku in Zakonu o prekrških ter so predmet obravnave pod točko V/1.1. poročila.

Zmanjšanje pripada novih zadev se nanaša tako na postopke, v katerih je Republika Slovenija tožeča stranka (indeks 85), kot na postopke, v katerih je Republika Slovenija tožena stranka (indeks 74), medtem ko se je povečalo število zahtevkov v predhodnih postopkih (indeks 116).

Med novo prejetimi zadevami v P vpisniku Republika Slovenija v 516 zadevah nastopa kot tožeča stranka (skupna vrednost zahtevkov države znaša 2,1 milijarde SIT (2.113.022.925 SIT), v 725 zadevah pa Republika Slovenija nastopa kot tožena stranka (vrednost zahtevkov v teh zadevah znaša 36,8 milijarde SIT (36.801.752.543 SIT). Nadaljnjih 313 zadev v skupni vrednosti zahtevkov 53,6 milijarde SIT (53.650.054.546 SIT) se nanaša na predhodni postopek po 14. členu Zakona o državnem pravobranilstvu. V P vpisniku vodimo tudi zadeve, v katerih je bila Republika Slovenija pozvana, da vstopi v pravdo kot stranski intervenient na strani tožeče ali tožene stranke.

Struktura vrednosti zadev, ki jih je Državno pravobranilstvo imelo v delu, je naslednja:

- vrednost zadev, v katerih Republika Slovenija nastopa kot tožeča stranka, znaša 21,1 milijarde SIT (21.178.236.717 SIT);

- vrednost zadev, v katerih nastopa Republika Slovenija kot tožena stranka, zahtevkov po 14. členu Zakona o državnem pravobranilstvu ter zahtevkov na podlagi XXXII. poglavja Zakona o kazenskem postopku in XVII. poglavja Zakona o prekrških pa znaša prek 877 milijard SIT (877.693.584.728 SIT). Med obravnavanimi zadevami po vrednosti še vedno izstopa tožba Aktive Avant I in ostalih pooblaščenih investicijskih družb proti Republiki Sloveniji v skupni vrednosti 319,4 milijarde SIT (319.380.563.666 SIT) iz naslova nepokrite vrednosti državnega premoženja za izdane certifikate v postopku lastninjenja. Tožbo omenjam v poročilih od leta 1999 dalje. V letu 2003 so vsi tožniki, razen KS sklad 4 d.d. PID (prej Kompas sklad 4, PID d.d.) umaknili tožbe, sodišče pa sklepa o umiku še ni izdalo. Navedena tožeča stranka je specificirala tožbeni zahtevek zaradi izročitve premoženja, in sicer v revalorizirano vrednost 58,3 milijona SIT (58.357.449 SIT). Ko bo sodišče izdalo sklep o delni ustavitvi postopka, se bo vrednost tožbenih zahtevkov (brez upoštevanja revalorizirane vrednosti) znižala za približno 319 milijard SIT.

V obravnavanem obdobju je bilo rešenih skupaj 2.308 zadev, od tega v predhodnih postopkih 463 zadev. S poravnavo je bilo rešenih 220 zadev, 158 zadev pa je bilo rešenih na drug način (zahtevka ni bilo mogoče uveljaviti v pravnem postopku).

V pravnih postopkih, končanih s sodbo, je bila Republika Slovenija uspešna s tožbenimi zahtevki v višini prek 73 %, oškodovanci pa so bili s svojimi tožbenimi zahtevki zoper državo uspešni le v višini nekaj več kot 31 %. Na podlagi sklenjenih poravnav je Republika Slovenija izplačala tožnikom 1,7 milijarde SIT (1.759.118.869 SIT), kar pomeni, da je znašala uspešnost oškodovancev skoraj 93 %, prejela pa je 32,4 milijona SIT (32.456.033 SIT) tako, da je znašala njena uspešnost skoraj 87 %. Pri odstotku uspešnosti Republike Slovenije pa niso upoštevani zavrjeni zahtevki in vrednosti izvensodnih poravnav, ki so bile sklenjene v predhodnih postopkih. Sicer bi bil odstotek uspešnosti Republike Slovenije še veliko višji.

V nadaljevanju obravnavam vrste rešitev po posameznih področjih.

Državno pravobranilstvo je imelo na zadnji dan poročevalskega obdobja 4.625 nerešenih zadev (predhodni postopki – 199 zadev, Republika Slovenija kot tožeča stranka - 1.228 zadev, Republika Slovenija kot tožena stranka – 2.967 zadev, Republika Slovenija kot stranski intervenient na strani tožeče ali tožene stranke – 231 zadev).

Število vseh nerešenih zadev se je zmanjšalo (indeks 90).

Med nerešenimi zadevami, v katerih je Republika Slovenija tožena stranka, prevladujejo naslednji odškodninski zahtevki:

- zaradi nepravilnega dela državnih organov (500 zadev v skupni vrednosti skoraj 187,6 milijarde SIT (187.575.488.986 SIT));
- zaradi nepravilnega dela sodišč in kršitev pravice do sojenja v razumnem roku (99 zadev v skupni vrednosti 115 milijard SIT (115.002.629.422 SIT));
- zaradi neupravičenega odvzema prostosti (138 zadev v skupni vrednosti skoraj 8,2 milijarde SIT (8.163.076.548 SIT));
- zaradi poškodbe po policistu (85 zadev v skupni vrednosti nekaj več kot 809,5 milijona SIT (809.575.704 SIT));
- zaradi poškodbe na delu oziroma med služenjem vojaškega roka (231 zadev v skupni vrednosti 874,7 milijona SIT (874.705.794 SIT));
- zaradi neizpolnitve različnih obveznosti države (550 zadev v skupni vrednosti 473,2 milijarde SIT (473.211.967.287 SIT) in
- zaradi nepravilnega izplačevanja plač in drugih nadomestil (675 zadev v skupni vrednosti skoraj 4,4 milijarde SIT (4.390.205.120 SIT).

V/1.1. PREDHODNI POSTOPKI

V delovno področje Državnega pravobranilstva sodi tudi reševanje spornih razmerij pred uvedbo pravnega ali drugega postopka. Predhodni postopek je predpisan v 14. členu Zakona o državnem pravobranilstvu, v XXXII. poglavju Zakona o kazenskem postopku in v XVII. poglavju Zakona o prekrških.

a. 14. člen Zakona o Državnem pravobranilstvu

Po določbah 14. člena Zakona o državnem pravobranilstvu (v nadaljevanju: ZDPra) mora tisti, ki ima namen začeti pravdni ali drug postopek proti subjektu, ki ga zastopa Državno pravobranilstvo, predhodno predlagati Državnemu pravobranilstvu, da se sporno razmerje reši pred uvedbo pravnega ali drugega postopka. Ne glede na stališče sodišča, da predhodni postopek po 14. členu ZDPra ni procesna predpostavka, se je število teh zahtevkov povečalo (indeks 115), kar kaže na dejstvo, da se institut predsodnega postopka uveljavlja kot uspešno in učinkovito sredstvo reševanja sporov.

Vrednost vseh zahtevkov, prejetih v predhodnem postopku, je znašala 53,6 milijarde SIT (53.650.054.546 SIT). Prevladovali so zahtevki zaradi poškodb na delu in med služenjem vojaškega roka (56 zadev v skupni vrednosti nekaj več kot 156,6 milijona SIT), nepravilnega dela državnih organov (161 zadev v skupni vrednosti 48 milijard SIT), nepravilnega dela sodišč (35 zadev v skupni vrednosti nekaj manj kot 705 milijonov SIT) ter neplačila različnih obveznosti (23 zadev v skupni vrednosti 4.7 milijarde SIT).

Ugotavljam, da se je vrednost vloženih zahtevkov v primerjavi s preteklimi obdobji izjemno povečala, pri čemer izstopajo po višini zahtevkov naslednji odškodninski zahtevki:

- odškodninski zahtevek Western Wireless International Corporation, Western Wireless International Slovenia Corporation in Western Wireless International Slovenia II Corporation na vzpostavitev normalne konkurence na trgu mobilnih telekomunikacij do 31. 12. 2004, in sicer tako, da Republika Slovenija odpravi napako trga, ki se kaže v nepretočnosti uporabnikov storitev med vsemi operaterji mobilnih telekomunikacij in povrnitev nastale škode, ki mu je nastala do trenutka normalizacije trga, upošteva stroške ponovnega zagona podjetja, v višini 173.9 milijona EUR oziroma v tolarški protivrednosti 41,7 milijarde SIT (41.705.132.750 SIT);
- odškodninski zahtevek družbe Petrol d.d., Slovenska in energetska družba d.d. Ljubljana, zaradi plačila odškodnine v višini prek 4,3 milijarde SIT (4.351.368.771 SIT), ker je bila oškodovana zaradi vladne uredbe o oblikovanju cen naftnih derivatov. S to uredbo naj bi bile v obdobju od 3. 10. 2000 do 4. 4. 2001 omejene cene D2 in KO – EL tako, da je bila določena maksimalna bruto marža, ki so jo še lahko realizirali trgovci z naftnimi derivati,

Ustavno sodišče Republike Slovenije pa je Uredbo o oblikovanju cen naftnih derivatov odpravilo. Kljub pogajanjem je Petrol d. d. še v istem letu vložil tožbo zoper Republiko Slovenijo;

- odškodninski zahtevak RTV Ljubljana zaradi vračila davka v višini 4 milijarde SIT (4.075.371.492 SIT).

Posamezni oddelki opozarjajo na nove zahtevke za vračilo zamudnih obresti. Gre za 13 zahtevkov v skupni vrednosti 146,4 milijona SIT (146.455.759 SIT), ki se nanašajo na vračilo plačanih zamudnih obresti za čas, ko davčna obveznost davčnega zavezanca še ni bila ugotovljena oziroma do datuma izvršljivosti davčne odločbe. Vsi zahtevki se opirajo na odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije U-I-356/02 (Uradni list RS z dne 8. 10. 2004), v kateri je odločeno, da začnejo zamudne obresti teči z dnem izvršljivosti davčne odločbe. Državno pravobranilstvo je predlagateljem odgovorilo, da bodo skladno z določili Zakona o davčnem postopku vrnitev morebitnih preveč plačanih zneskov lahko zahtevali šele po tem, ko bo postopek odmere davka pravnomočno končan. O njihovih zahtevkih bo odločal davčni organ. Dokler upravni postopki v zvezi z odmero davkov niso pravnomočno končani, ni pogojev za vrnitev preveč plačanih zneskov.

Državno pravobranilstvo je v 224 zadevah zahtevak zavrnilo zato, ker ni bil podan temelj zahtevka oziroma predlagatelj ni predložil dovolj dokazov za utemeljenost zahtevkov. V 22 zadevah je bila sklenjena izvensodna poravnava, v 24 zadevah je oškodovanec pohitel z vložitvijo tožbe, v 51 zadevah pa so bile zadeve zaključene na drug način, in sicer s potekom roka za odločitev oziroma z odstopom zadeve zavarovalnici, pri kateri je imel državni organ zavarovan škodni primer.

V zvezi z obravnavanimi zadevami velja omeniti sklenjene izvensodne poravnave glede odškodninskega zahtevka devetih oškodovancev, ki so zahtevali odškodnino za škodo, ki so jo utrpeli zaradi poškodb v nezgodi dne 18. 10. 2002, ko je prišlo do eksplozije mine na tečaju za usposabljanje oseb za razminiranje v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje na Igu, ki ga je izvajalo Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije. Republika Slovenija je 12 oškodovancem izplačala 10.7 milijona SIT.

Prav tako izpostavljam primer, ko je oškodovanka zahtevala 2.5 milijona SIT odškodnine iz naslova premoženjske in nepremoženjske škode, ki jo je kot okrožna državna tožilka utrpela med dežurno službo pri zasliševanju obdolženca, ki jo je napadel in poškodoval. Z oškodovanko je bila sklenjena izvensodna poravnava po kateri ji je Republika Slovenija izplačala 2 milijona SIT odškodnine ter stroške zastopanja. Zoper storilca je Državno pravobranilstvo pri Okrožnem sodišču v Kranju vložilo regresno tožbo na vračilo izplačanega zneska in z njo v celoti uspelo. Sodba je pravnomočna.

Veliko število v predhodnem postopku sklenjenih izvensodnih poravnav, tako po številu zadev kakor tudi po vrednosti (v 22 zadevah so bile sklenjene izvensodne poravnave v skupnem znesku skoraj 13,9 milijona SIT, kar je tretjina zneska, ki so ga oškodovanci zahtevali – 41,1 milijona SIT), kaže na dejstvo, da se država zaveda pomembnosti takega načina reševanja sporov in sledi ugotovitvam in priporočilom Državnega pravobranilstva.

b. XXXII. poglavje Zakona o kazenskem postopku

Na podlagi določb XXXII. poglavja Zakona o kazenskem postopku Državno pravobranilstvo obravnava odškodninske zahtevke za povrnitev škode zaradi neupravičenih obsodb in neupravičenih odvzemov prostosti. Pred vložitvijo tožbe na povrnitev škode je obvezna vložitev zahtevka na Državno pravobranilstvo.

V letu 2004 je sedežno pravobranilstvo prejelo v delo 121 odškodninskih zahtevkov v skupni vrednosti nekaj nad 3 milijarde SIT (3.028.721.777 SIT), kar je v primerjavi s predhodnim letom za desetino več (2004 - 121, 2003 – 110). Od tega se 43 odškodninskih zahtevkov v skupni vrednosti skoraj 622 milijonov SIT (621.919.880 SIT) nanaša na zahtevke neupravičeno obsojenih pred letom 1960, 78 odškodninskih zahtevkov v preostali vrednosti pa na tekoče odvzeme prostost oziroma neupravičene obsodbe.

Rešenih zadev je bilo 116 (indeks 70 v primerjavi s predhodnim letom). S sklenitvijo izvensodne poravnave je bilo zaključenih 52 zadev v vrednosti nekaj manj kot 123 milijonov SIT (122.920.567 SIT), ostali zahtevki pa so bili zavrjeni, ker so bili neutemeljeni ali pa se oškodovanci niso strinjali z višino ponudene odškodnine (v 28 primerih).

Število zahtevkov oškodovancev, ki so bili neupravičeno procesuirani po II. svetovni vojni, se sicer zmanjšuje, vendar so zaradi obsega škod ponudene in sprejete odškodnine sorazmerno visoke.

Ob izteku leta 2004 je ostalo 64 nerešenih zadev v skupni vrednosti 1,6 milijarde SIT (1.598.426.686 SIT).

Ocenjujem, da so postopki izvensodnega poravnavanja na podlagi XXXII. poglavja Zakona o kazenskem postopku zelo uspešni, saj oškodovancem prvenstveno omogočijo, da realizirajo svoja upravičenja hitro in brez sodnih postopkov, zmanjšujejo pravdne stroške in ne nazadnje dajejo pozitivne finančne rezultate zavezancem, kar potrjuje podatek, da je bila v 52 sklenjenih poravnavaht zahtevana odškodnina 509 milijonov SIT (509.138.001 SIT), po sklenjenih poravnavaht pa so znašala izplačila nekaj manj kot 123 milijonov SIT (122.920.567 SIT), kar je manj kot četrtina. Tudi ob sestavi tega poročila ugotavljam, da pomenijo zadevne poravnave velik prispevek k razbremenitvi sodišč, saj so v tovrstnih zadevah sodni postopki zaradi zapletenega in obsežnega dokaznega postopka običajno dolgotrajni in praviloma obremenjujejo sodišča vseh treh stopenj.

V zvezi s nesprejetimi ponudbami in članki v medijih, da Državno pravobranilstvo ponuja prenizke odškodnine, država pa potem v pravdi izgublja zadeve in plačuje višje odškodnine, je potrebno povedati, da pregled pravnomočno zaključenih zadev na sodiščih za nekaj zadnjih let teh očitkov praviloma ne potrjuje. Pri tem pa je potrebno pojasniti, da sodišča odločajo o višini škode na podlagi dokaznih postopkov, v katerih se ugotavljajo subjektivni kriteriji (intenzivnost duševnih bolečin, prizadetosti, zdravstvenega počutja itd), medtem ko Državno pravobranilstvo o odškodnini odloča le na podlagi objektivnih kriterijev (trajanje ukrepa, obdobje ukrepa, kraj izvajanja).

c. XVII. poglavje Zakona o prekrških

Na podlagi določb XVII. poglavja Zakona o prekrških Državno pravobranilstvo obravnava odškodninske zahtevke na povrnitev škode zaradi neupravičenega kaznovanja, neupravičeno izrečenega vzgojnega ali varstvenega ukrepa ali neutemeljeno vzete prostosti.

Pristojnost obravnavanja navedenih zadev je na Državno pravobranilstvo prešla z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o prekrških (Uradni list RS, št. 31/00). V letu 2004 je bilo prejetih 21 novih zadev v skupni vrednosti 6,9 milijona SIT (6.919.083 SIT). Pripad novih zadev je bil v primerjavi s preteklim obdobjem večji za osem zadev.

Pet zahtevkov je bilo rešenih s poravnavo. Oškodovancem, ki so zahtevali 6,3 milijona SIT, je bila izplačana odškodnina v skupni vrednosti manj kot 3,3 milijona SIT ali približno polovica (52 %).

V 14 primerih so bili zahtevki zavrjeni.

Ob izteku leta je bilo 12 nerešenih zadev v skupni vrednosti 6,8 milijona SIT.

Tudi letos ugotavljamo, da oškodovanci največkrat zatrjujejo škodo, nastalo zaradi zasega predmetov, neustrezne hrambe le teh in zaradi prodaje zaseženih predmetov. Ugotavljanje zatrjevanih škod je največkrat povezano z izvajanjem dokaznih postopkov, kar ima za posledico daljše postopke (postavitve izvedencev oz. cenilcev), za izvajanje drugih spornih dokazov (npr. zaslišanje prič) pa Državno pravobranilstvo ni pristojno.

V/1.2. ODŠKODNINSKI ZAHTEVKI ZARADI NEPRAVILNEGA DELA DRŽAVNIH ORGANOV

Odškodninske tožbe proti državi zaradi nepravilnega dela upravnih in pravosodnih organov (temeljijo na 26. členu Ustave) izpostavljam zaradi njihove občutljivosti, visokih škod in posledično visokih odškodnin. Ti postopki so dolgotrajni in pogosto vezani na pravnomočno končane upravne postopke, zato ni mogoče z gotovostjo trditi, kakšen bo končni uspeh teh zahtevkov. Višina zatrjevané škode je pogosto odvisna tudi od ugotovitev in izračuna sodnih izvedencev.

V letu 2004 smo v primerjavi s pripadom v predhodnem letu prejeli za skoraj tretjino manj zadev zaradi nepravilnega dela upravnih in drugih državnih organov ter sodišč (2004 – 94, 2003 – 131).

Natančnejši pregled pokaže, da je bilo vloženih manj tožb zaradi poškodb po policistu (štiri) in zaradi nepravilnega dela državnih organov (pet), povečalo pa se je število tožb zaradi nepravilnega dela sodišč (tri). Največ tožb je bilo vloženih zaradi nepravilnega dela državnih organov (49 zadev), sledijo tožbe zaradi nepravilnega dela sodišč (28 zadev), ki pa po svoji vrednosti prek 4,5 milijarde SIT (4.451.800.779 SIT) presegajo druge vrste zahtevkov.

Odločil sem se, da v posebnem poglavju navajam podatke samo o vloženih tožbah medtem ko sem v poročilu za leto 2003 skupaj navajal podatke o številu prejetih tožb in odškodninskih zahtevkov pred vložitvijo tožbe. Podatki o vloženih odškodninskih zahtevkih pred vložitvijo tožbe so podrobno opisani pod točko IV.2 poročila. Tako ravnam tudi pri prikazovanju prejetih zadev v nadaljnjih poglavjih.

V novih odškodninskih tožbah zaradi zatrjevanega nepravilnega dela upravnih organov tožniki zatrjujejo predvsem naslednje nepravilnosti:

- protipravne fizične posege policistov, ki povzročijo fizične poškodbe in ki so po naši oceni posledica pomanjkljivega poznavanja pravil in postopkov ter pogosto neustrezne presoje okoliščin in s tem prekoračitve potrebnih posegov (primer: v 17 zadevah oškodovanci tožijo za odškodnino v skupnem znesku 78.1 milijona SIT);
- nepravilno ravnanje državnega organa v zvezi s kršitvijo pravic zasebnosti posameznika ter varstva osebnih podatkov (primeri: fizični osebi tožita na plačilo skupaj 79,9 milijona SIT zaradi nepravilnosti v zvezi s pridobitvijo državljanstva; štiri fizične osebe tožijo v skupni vrednosti 110,4 milijona SIT na plačilo škode zaradi izbrisa iz registra stalnega prebivališča; fizična oseba toži na plačilo odškodnine v znesku 13,6 milijona SIT zaradi zavrnitve delovnega dovoljenja, ki temelji na protiustavnem Zakonu o zaposlovanju tujcev iz leta 1992 in uveljavlja škodo, ki naj bi ji nastala, ker se ni mogla zaposliti v času od 5. 2. 1997 do 18. 4. 2001; tožnik uveljavlja plačilo odškodnine v znesku 0,3 milijona SIT s pp, ker naj bi ga upravna enota nezakonito vpisala kot očeta mladoletnega otroka v rojstno matično knjigo (RMK) in izdala izpisek iz RMK, v katerem je naveden kot oče, čeprav naj ne bi bil otrokov oče, pa tudi zakonska zveza je bila že pred otrokovim rojstvom razveljavljena);

- nepravilno delo upravnih organov in inšpekcijskih služb v zvezi z vodenjem in odločanjem v različnih upravnih postopkih (Primeri: gospodarska družba toži na plačilo 500 milijonov SIT za premoženjsko in nepremoženjsko škodo, ki naj bi ji nastala zaradi nepravilnega ravnanja upravnih organov in občine v postopku za izdajo dovoljenja za opravljanje dejavnosti in v postopku izdaje lokacijskega dovoljenja za spremembo namembnosti obstoječih objektov; gospodarska družba toži na plačilo nekaj manj kot 15,5 milijona SIT s pp za škodo, ki naj bi ji nastala ob izlitju vode, ko je počila cev glavnega vodovoda. Navaja, da je Republika Slovenija odgovorna za škodo, ker naj bi organ, ki je v letu 1979 izdal lokacijsko in gradbeno dovoljenje ravnal napačno; gospodarska družba s tožbo zahteva odškodnino 646,3 milijona SIT s pp za škodo, ki naj bi jo imela zaradi nezakonitega dela upravnih organov v postopku za odmero davka od dobička pravnih oseb in davka od prometa proizvodov. Zahtevku utemeljuje z določilom 26. člena ustave, 172. člena ZOR ter s tem, da naj bi bila Republika Slovenija neupravičeno obogatena; fizična oseba toži na plačilo 20 milijonov SIT zaradi nepravilnega dela državnih organov v kazenskem postopku za zaščitene priče; fizična oseba toži na plačilo 5 milijonov SIT zaradi nepravilnega dela državnih organov, ker ji sklep sodnega sveta ni bil vročen; fizične osebe v tožbi zatrjujejo nepravilno ravnanje Republike Slovenije in fizičnih oseb v postopku odkupa zemljišč za izgradnjo avtoceste, ker naj bi bila kupoprodajna pogodba sklenjena z nelastnikom. Zahtevajo razveljavitev pogodbe in plačilo odškodnine v višini skoraj 3,9 milijona SIT; šest fizičnih oseb toži na plačilo odškodnine v skupnem znesku nekaj manj kot 5 milijonov SIT zaradi zatrjevanega napačnega postopanja veterinarske inšpekcije. Kmetije tožnikov so spadale med kmetijska gospodarstva, kjer je bila z laboratorijskim testiranjem ugotovljena prisotnost kloranfenikola. Tožniki niso mogli po več dni oddajati mleka (nekateri tudi 40 dni), zaradi česar jim je nastala premoženjska škoda v zatrjevani višini; gospodarska družba v tožbi očita Republiki Sloveniji in občini kršitev določil pogodbe o izvajanju gradbeno-obrtniških in instalacijskih del pri izgradnji doma za starejše občane. Zatrjuje, da ji je zaradi zaustavitve del v posledici razveljavitve lokacijskega in gradbenega dovoljenja za gradnjo, katerih pridobitev je v sferi toženih strank kot investitorjev, nastala dejanska škoda in izgubljeni dobiček v višini 71.4 milijona SIT; gospodarski družbi zahtevata plačilo odškodnine za škodo v višini 274.3 milijona SIT, nastalo zaradi opustitev policije, ki naj ne bi preprečila nezakonite deložacije v njihovih poslovnih prostorih; gospodarska družba toži na plačilo odškodnine v višini nekaj manj kot 94 milijonov SIT za navadno škodo in zaradi izgube na dohodku in dobičku, ki naj bi ji nastala zaradi malomarnega ravnanja upravne enote pri izdaji odločbe o

lokacijskem in gradbenem dovoljenju, ko v upravni postopek ni vključila prizadetih sosedov in je morala obnoviti postopek izdaje lokacijskega dovoljenja za gradnjo stanovanjskega objekta; gospodarska družba toži na plačilo odškodnine v višini 4 milijone SIT, ker blago, katerega bi moral tožnik kot špediter izvoziti v Bosno, ni prestopilo meje. Zatrjuje, da so bili v to vpleteni tudi cariniki, ki naj bi bili organizatorji tega posla in je bilo blago razloženo v Sloveniji. Zaradi vpletenosti carinikov šteje, da je država odškodninsko odgovorna v višini plačane carine; fizična oseba toži na plačilo skoraj 531,4 milijona SIT kot odškodnine zaradi zaseženega orožja v upravnem postopku. Tožnik zatrjuje, da je lastnik orožja, orožje pa je bilo z dokončno upravno odločbo zaseženo špediterju, lastniku pa v upravnem postopku ni bil priznan status stranke. Tožnik toži zaradi odškodnine za neupravičen pripor, izgubljen zaslužek za neizveden posel, za vrednost zaseženega orožja in ostalo škodo; fizična oseba toži na plačilo odškodnine nekaj manj kot 3,3 milijona SIT, kar predstavlja razliko v plači, ker je bil zaradi kazenskega postopka prerazporejen na manj odgovorno in slabše plačano delovno mesto (kazenski postopek se je končal z oprostilno sodbo); tožnica toži na plačilo 0,3 milijona SIT, ker ji je bil zaradi utemeljenega suma, da je mobilni telefon ukraden, le-ta začasno neupravičeno zasežen. Zaradi neprijetnosti ob odvzemu mobilnega telefona uveljavlja tožnica odškodnino iz naslova nepremoženjske škode;

- odločanje v »nerazumno dolgem roku« (primer: zaradi dolgotrajnosti upravnega postopka fizična oseba s tožbo zahteva plačilo zamudnih obresti v skupnem znesku 4.6 milijona SIT od posameznih zneskov invalidnine za čas od datumov, od katerih mu je bila s pravnomočno odločbo priznana invalidnina;
- nepravilno delo v postopkih glede odmere davka in drugih obveznosti (primer: gospodarska družba toži Republiko Slovenijo zaradi vračila davka na dodano vrednost za storitve, ki so bile opravljene v tujini. Pravna podlaga naj bi bila četrtem odstavku 47. člena v povezavi s šestim odstavkom 31. člena ZDDV. Tožnica meni, da je Republika Slovenija zaradi tega neupravičeno obogatena in zahteva plačilo zneska 84,7 milijona SIT z zakonitimi zamudnimi obrestmi;
- nepravilno delo državnih organov pri zagotavljanju konkurence na trgu (primer: gospodarska družba toži TELEKOM Slovenije d.d. Ljubljana in Republiko Slovenijo zaradi plačila 15,6 milijarde SIT (15.659.596.801 SIT) s p.p. in Republiko Sloveniji očita,

da le ta ni sprejela vseh pozitivnih predpisov tako, da bi v primeru nesoglasij med strankami v upravnem postopku lahko meritorno odločala ter, da Republika Slovenija ni upoštevala uredbe EU iz leta 2001, ki ji narekuje liberalizacijo trga ponudnikov tržnih telekomunikacijskih storitev. Takšna opustitev naj bi povzročila zatrjevano škodo tožeči stranki, ki jo vtožuje vse od začetka leta 2001 dalje. Tožeča stranka povezuje očitek zoper Republiko Slovenijo z dejstvom, da je bila odločba, s katero je Ministrstvo za informacijsko družbo naložilo družbi TELEKOM d.d. sklenitev pogodbe o medomrežnem povezovanju odpravljena s sodbo Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, opr. št. I Up 533/2003-3, z dne 21. 4. 2004, ker je le to ugotovilo, da noben v odločbi navedeni zakon ne daje podlage za ureditev, kakršna je vsebovana v drugem in tretjem odstavku 14. člena Uredbe o načinu opravljanja javnega telekomunikacijskega omrežja (Uradni list RS, št. 11/89), ki določa, da v primeru neskenitve pogodbe o medomrežnem povezovanju o tem odloči minister z upravno odločbo. Takrat veljavni Zakon o telekomunikacijah sicer predvideva obvezno sklenitev pogodbe, to je civilnega pravnega posla, o urejanju tega razmerja z upravno odločbo ministra pa nima določb.

Med novimi prejetimi zadevami je tudi sedem pravnih zadev bivše Agencije za revidiranje lastninskega preoblikovanja podjetij. Z ukinitvijo Agencije je v pravne spore, v katerih tožniki s tožbo napadajo odločbe Agencije, vstopilo Državno pravobranilstvo. Gre za izredno specializirano področje, s katerim se Državno pravobranilstvo do sedaj ni srečevalo in si bo moralo pomagati z zunanjimi sodelavci in drugimi strokovnjaki.

V novih odškodninskih tožbah zaradi zatrjevanega nepravilnega dela sodišča tožniki zatrjujejo predvsem naslednje nepravilnosti:

- nepravilno delo sodišča v pravnem postopku (Primeri: gospodarska družba toži na plačilo nekaj več kot 0,5 milijona SIT s pp za škodo, ki naj bi ji nastala zaradi nepravilnega ravnanja sodišča, ki tožbe ni zavrglo takoj, ampak jo je poslalo v odgovor in jo zavrglo šele kasneje, zaradi česar naj bi tožnik zamudil rok za nadaljevanje izvršbe zoper družbenike izbrisane družbe; fizična oseba s tožbo zahteva nekaj manj kot 7,8 milijona SIT odškodnine zaradi nepravilnega dela sodišča. Okrožnemu, višjemu in Vrhovnemu sodišču Republike Slovenije očita napačno odločitev glede teka zakonitih zamudnih obresti od zahtevkov tožeče stranke za povračilo nepremoženjske škode in s tem prikrajšanje v zgoraj navedenem znesku; gospodarska družba vlaga na podlagi 26.

člena Ustave Republike Slovenije tožbo na povrnitev škode v višini 2,4 milijona SIT, ki naj bi jo povzročila okrožno in višje sodišče z napačnim presojanjem materialnega prava (765. člen ZOR); tožnik toži Republiko Slovenijo na plačilo odškodnine v višini nekaj manj kot 2 milijona SIT zaradi protipravnega dela sodišča v pravnem postopku, saj naj bi sodišče protipravno izračunalo višino zamudnih obresti in tožnika oškodovalo za vtoževani znesek; tožnik toži predsednika sodišča in Republiko Slovenijo, zaradi plačila skoraj 9,9 milijona SIT odškodnine zaradi protipravnega dela sodišča v izvršilnem in pravnem postopku;

- nepravilno delo sodišča v kazenskem postopku (Primeri: tožnika tožita na plačilo 10 milijonov SIT za psihične bolečine zaradi protipravno izdane odredbe o zamrznitvi vseh denarnih sredstev v bankah in kapitalskih družbah ter protipravno izvedene hišne preiskave in zasega predmetov v kazenskem postopku, ki je tekel zoper njunega sina; tožnica toži Republiko Slovenijo na povrnitev stroškov kazenskega postopka v znesku 0,5 milijona SIT, ki so bili glede na to, da je bila oproščena v kazenskem postopku, s sodbo naloženi v plačilo oškodovancu kot tožilcu. Tožnica meni, da je sodišče ravnalo nepravilno, ker je stroške postopka naložilo oškodovancu, ki je plačilno nesposoben in ne v breme proračuna. Svoje navedbe utemeljuje tudi s tem, da je oškodovanec prevzel pregon šele na zadnji glavni obravnavi;
- nepravilno delo sodišča v izvršilnem postopku (Primeri: tožnica navaja, da sodišče zaradi nepopolnega predloga za izvršbo ne bi smelo vpisati zaznambe sklepa o izvršbi v zemljiško knjigo. S tem je sodišče prekoračilo svoje pristojnosti in ji povzročilo škodo v vrednosti skoraj 175 milijonov SIT; tožnik očita sodišču, da ga je zaradi protipravno izvedene javne dražbe v izvršilnem postopku oškodovalo za skoraj 1,8 milijona SIT; tožnik zahteva plačilo odškodnine nekaj manj kot 16 milijonov SIT in sodišču očita protipravno vodenje izvršilnega postopka, v katerem je izterjeval 16,16 milijona SIT, sodišče pa je na ugovor dolžnika odločilo, da se postopek nadaljuje v pravnem postopku, ki se je nato nadaljeval pred okrožnim sodiščem. Temu sodišču pa očita protipravnost v postopku za izdajo začasne odredbe v okviru pravnega postopka;
- nepravilno delo sodišča v nepravdnem postopku (primer: tožnici tožita na plačilo skoraj 49 milijonov SIT in zatrjujeta, da je sodišče v zapuščinskem postopku naredilo veliko

napak, saj med drugim, kljub opozorilom upravitelja premoženja, ni ukrepalo in preprečilo propadanja premoženja, tako da so bili dediči prikrajšani;

- sojenje v »nerazumno« dolgem roku (Primeri: tožnica toži na plačilo 1,2 milijona SIT, ker sodišče ni sodilo brez nepotrebne odlašanja, in je tako utrpela škodo zaradi teka zakonskih zamudnih brest; tožnik v tožbi zatrjuje, da mu je zaradi kršitve pravice do sojenja v razumnem roku nastala premoženjska in nepremoženjska škoda v znesku 15,4 milijona SIT; fizična oseba v tožbi zatrjuje, da ji je nastala škoda 894,52 milijona SIT zaradi protipravnega ravnanja sodišča, ki je v nerazumno dolgem odločanju o tožbenem zahtevku podjetja katerega lastnik je bil tožnik;
- nepravilno delo sodišča v stečajnem postopku (primer: gospodarska družba toži na plačilo 210,2 milijona SIT, ker stečajni senat ni uveljavil svoje nadzorstvene funkcije nad delom stečajnega upravitelja in je dopustil zlorabo položaja, saj je stečajni upravitelj denarna sredstva, ki so se natekla v stečajno maso, s posojilno pogodbo nakazal podjetju kot posojilojemalcu, katerega direktor je bil sam. Posojilojemalec denarja ni nikoli vrnil, zaradi česar je gospodarski družbi nastala škoda v višini zneska danega posojila;
- nepravilno delo sodišča v zemljiškoknjižnem postopku (primer: tožnika tožita občino in Republiko Slovenijo in sicer občino na vrnitev parcele v neposredno posest, Republiko Slovenijo pa na plačilo odškodnine v višini 2,1 milijona SIT, ker sodišče v zemljiški knjigi vodi parcelo z napačnimi izmerami, s čemer naj bi ji bilo kršeno načelo zaupanja v zemljiško knjigo.

Iz pregleda v letu 2004 pravnomočno zaključenih sporov iz naslova nepravilnega dela državnih organov in sodišč povzemam:

V 37 zadevah so sodišča zavrnila oziroma zavrgla tožbene zahteve na plačilo odškodnine v skupni vrednosti prek 615,6 milijona SIT (615.563.137 SIT) zaradi odškodninske odgovornosti države za nepravilno ravnanje policistov, nepravilno delo sodišč, davčnih in drugih organov. V 21 zadevah, ki so se nanašale na zatrjevana nepravilnosti pri različnih upravnih organih, sodišča niso ugotovila podlage za odškodninsko odgovornost države. Poleg tega je v eni zadevi sodišče tožbo zavrglo, ker ni pristojno za odločanje o zakonitosti carinskih odločb, v drugi pa zavrnilo, ker škoda, ki naj bi nastala zato, ker je Republika

Slovenija omejila jamstvo za hranilne vloge samo na Republiko Slovenijo, ni pravno priznana škoda. V eni zadevi je bilo ugotovljeno, da so policisti v postopkih uradnega poslovanja ravnali v mejah zakonskih pooblastil, v drugi ni bilo ugotovljeno protipravno ravnanje državnega tožilstva ob zasegu motornega vozila v času predkazenskega postopka in carinskega organa, ki je zaseglo priklopno vozilo. V desetih zadevah je bilo razsojeno, da tožniki niso dokazali protipravnega ravnanja sodišč v različnih postopkih.

V 20 zadevah so tožniki na podlagi strokovnega in izčrpnega pravnega stališča Republike Slovenije umaknili tožbene zahtevke v skupnem znesku prek 5,4 milijarde SIT (5.415.434.464 SIT).

Tožniki so s tožbami v celoti uspeli le v treh zadevah v skupni vrednosti 2,6 milijona SIT (2.645.493 SIT): ko je tožnik dokazal prekoračitev pooblastil policistov v postopku legitimiranja ob intervenciji v gostinskem lokalu in za prizadejane poškodbe prejel odškodnino v višini 280.000 SIT; ko je tožnik zaradi nepravilne hrambe in nepravočasne vrnitve v kazenskem postopku zaseženega vozila uspel z zahtevkom v višini 2,1 milijona SIT (2.157.493 SIT) ter, ko je tožnik dokazal, da mu je nastala premoženjska škoda v višini 208.100 SIT zaradi poškodb na dveh zaseženih osebnih avtomobilih, povzročenih pri preiskavi in hrambi.

V 13 zadevah je sodišče delno ugodilo tožbenim zahtevkom v skupni vrednosti nekaj manj kot 21 milijonov SIT (20.969.777 SIT), kar je petina od vtoževanih 108,6 milijona SIT (108.658.116 SIT).

V osmih zadevah je bila Republika Slovenija obsojena na plačilo odškodnine v skupnem znesku nekaj manj kot 25 milijonov SIT (24.911.066 SIT) od skupno 58 milijonov SIT (58.019.971 SIT), kar je 43 % tožbenih zahtevkov, ker so policisti ob prekoračitvi pooblastil poškodovali tožnike. V eni od teh zadev sta bila poškodovana dva tožnika, ker je pri aretaciji prodajalcev mamil prišlo do zmote v osebah. V tej zadevi se je zavarovalnica, pri kateri ima država zavarovano odgovornost, poravnala z enim tožnikom za plačilo nekaj nad 1 milijon SIT, z drugo tožečo stranko pa ne, tako da sta bili na plačilo odškodnine solidarno obsojeni obe toženi stranki.

V dveh zadevah je bila Republika Slovenija obsojena zaradi nepravilnega dela sodišč na plačilo odškodnine v skupnem znesku 3,7 milijona SIT (3.733.928 SIT), kar pomeni le 5 % tožbenih zahtevkov, ki so presegali 70,8 milijona SIT (70.851.031 SIT). V eni zadevi je tožnik uspel dokazati kršitev pravice do sojenja v razumnem roku, saj je sodišče potrebovalo za izdelavo sodbe prvič dva meseca in drugič devet mesecev. V drugi zadevi pa je bila Republika Slovenija spoznana za odgovorno za škodo, ki je bila povzročena tožniku s tem, ko je delavka zemljiške knjige ponaredila zemljiškoknjižni izpisek.

Zaradi nepravilnega dela upravnih organov je bila Republika Slovenija v treh zadevah obsojena na plačilo odškodnine v skupnem znesku nekaj manj kot 2,2 milijona SIT (2.186.524 SIT), kar je nekaj več kot polovica (52 %) tožbenih zahtevkov, ki so skupaj presegali 4,2 milijona SIT (4.215.327 SIT). Tožnik je v eni zadevi delno uspel z zahtevkom na plačilo odškodnine iz naslova škode, ki mu je nastala zaradi upada prometa v trgovini v času rekonstrukcije lokalne ceste. V drugi zadevi pa je tožnik delno uspel z zahtevkom na izplačilo 30 % vrednosti stanovanja, ki ga ni odkupil po Stanovanjem zakonu .

V desetih zadevah je bila s tožniki sklenjena sodna poravnava na plačilo skupnega zneska 12,5 milijona SIT (12.514.792 SIT), kar je nekaj več kot četrtnina (26 %) vseh tožbenih zahtevkov, ki so skupaj dosegli skoraj 48 milijonov SIT (47.771.615 SIT), in sicer zaradi: kršitve ustavne pravice do sojenja v razumnem roku, saj je sodišče potrebovalo štiri leta, da se je izreklo za krajevno nepristojno in zadevo odstopilo pristojnemu sodišču, prva obravnava pa je bila razpisana šele po osmih letih od vložitve tožbe; zaradi nepravilnega postopanja organa v prekrškovnem postopku; zaradi neupoštevanja začasne odredbe sodišča o zadržanju kupoprodajne pogodbe za stanovanje, upnik pa v izvršilnem postopku, v katerem je bila izdana začasna odredba, zaradi prodaje nepremičnine ni prišel do poplačila; zaradi napake na potnem listu, varnostna folija na fotografiji je bila pri uradni izdelavi potnega lista dvakrat nameščena, so cariniki tožnika ob prečkanju avstrijsko-nemške meje in zaradi domneve, da so njegov potni list in drugi osebni dokumenti ponarejeni, pridržali v avstrijskem preiskovalnem zaporu; ker je izvršilni organ opravil v odsotnosti tožnikov rubež v stanovanju, v katerem dolžnik ni nikoli živel, pri tem nasilno odprl stanovanje, zamenjal ključavnico in odnesel zarubljene predmete ter jih delno poškodoval; policisti so v treh zadevah prekoračili pooblastila in pri tem poškodovali tožnike, ker je pri aretacijah iskanih oseb prišlo do zmote v osebah.

Na podlagi podatkov iz pregleda pravnomočno zaključenih sporov iz naslova nepravilnega dela državnih organov v letu 2004 ocenjujem, da je bilo zastopanje Državnega pravobranilstva zelo uspešno, saj izhaja, da so tožniki s tožbami v poprečju uspeli le v višini manj kot en odstotek (0,59 %).

V/1.3. ODŠKODNINSKI ZAHTEVKI ZARADI NAPAKE DRŽAVNEGA ORGANA

Število tožb, s katerimi oškodovanci uveljavljajo odškodnino na podlagi objektivne odgovornosti države (brez njene krivdne odgovornosti), je bilo lani v primerjavi s predhodnim letom le neznatno manjše (indeks 97) in se je zmanjšalo od 143 primerov v letu 2003 na 138 primerov v letu 2004.

Med prejetimi zadevami prevladujejo tožbe zaradi poškodb na delu, neutemeljenega pripora in cestnih škod. Primerjava števila prejetih tovrstnih tožb z letom 2003 kaže, da smo v obdobju poročanja prejeli pet tožb več zaradi neutemeljenega pripora, sedem tožb več zaradi cestnih škod in 12 tožb manj zaradi poškodb na delu.

Med najpogostejše nove zahteve sodijo:

- odškodninski zahtevki iz naslova škod, ki so nastale zaradi neupravičenega odvzema prostosti (Primeri: v 26 zadevah oškodovanci tožijo na plačilo odškodnine v skupnem znesku skoraj 3,9 milijarde SIT (3.885.676.379 SIT) zaradi neupravičeno odrejenega pripora, v šestih zadevah oškodovanci tožijo na plačilo v skupnem znesku skoraj 399 milijonov SIT (398.970.165 SIT) zaradi neutemeljene obsodbe na kazen zapora, v eni zadevi pa oškodovanec toži na plačilo 1,5 milijona SIT, ker naj bi bil neupravičeno zadržan na zdravljenju na zaprtem oddelku psihiatrične klinike);
- odškodninski zahtevki za škode, nastale v zvezi s poškodbami pri služenju vojaškega roka (primer: oškodovanci v 11 zadevah tožijo na plačilo odškodnine v skupnem znesku nekaj manj kot 72 milijonov SIT (71.814.300 SIT), ker so utrpeli poškodbe med usposabljanjem pri premagovanju različnih ovir; med temi oškodovanci je tožnik, ki zahteva plačilo dodatne odškodnine, ker se mu je zdravstveno stanje zaradi poškodb, za katere je že prejel odškodnino, poslabšalo. Izgubil je sluh, povečala se mu je tudi stopnja invalidnosti;

- odškodninski zahtevki za škode nastale pri delu (primer: oškodovanci, najpogosteje so to delavci Ministrstva za obrambo in Ministrstva za notranje zadeve, v 32 zadevah tožijo na plačilo v skupnem znesku 275 milijonov SIT (275.493.425 SIT));
- odškodninski zahtevki za škode nastale pri rubežih premoženja (Primeri: rubeži, dovoljeni na predmetih v solastnini, na predmetih, ki so prešli v last tretje osebe na podlagi pravnega posla, na nepremičninah, za katere vpis lastništva ni poskrbel notar po delovni dolžnosti);
- odškodninski zahtevki za škode, ki so nastale zaradi slabo vzdrževanih cest last Republike Slovenije (Primeri: oškodovanci v 21 zadevah tožijo na plačilo odškodnine v skupnem znesku nekaj manj kot 24 milijonov SIT (23.998.020 SIT), ker je škodo na avtomobilih povzročila skala oziroma velik kamen, ki sta priletela na cesto; ker država ni poskrbela, da bi cesta omogočala varno vožnjo pri hitrosti 40 km/h, je vozilo začelo drseti po cesti in tožnica se je zalela v nasproti vozeče vozilo; ker je voznik motorja zaradi nevdzrževanega cestišča s kolesom motorja zapeljal v eno od lukenj na cestišču in pri tem poškodoval motorno kolo);
- odškodninski zahtevki za škode, ki so bile povzročene pri zasegu predmetov (Primer: oškodovanec toži na vrnitev osebnega vozila, katerega mu je tožena stranka neutemeljeno zasegla; oškodovanec toži na plačilo odškodnine nekaj manj kot 7 milijonov (6.877.239 SIT), ker mu zaseženi avtomobili in predmeti niso bili vrnjeni);
- odškodninski zahtevki, ki izvirajo iz škode, ki jo povzroča azbestoza. O takšnih zahtevkih sem poročal že v poročilih za leti 2002 in 2003. Poudaril sem, da je Republika Slovenija v pravdne postopke najprej vstopila kot stranski intervenient na strani Salonita, Gradbeni material d.d. Anhovo, v letu 2003 pa je v petih zadevah nastopala tudi kot drugotožena stranka. Število prejetih zadev v obravnavanem obdobju je v primerjavi z letom 2003 manjše za 130 zadev (12 tožb in trije odškodninski zahtevki pred vložitvijo tožbe). V vloženi tožbah Republika Slovenija nastopa kot drugotožena stranka;
- odškodninski zahtevki za škode, ki jo povzročajo zaščitene živali (Primeri: tožniki v petih zadevah tožijo na plačilo odškodnine v skupnem znesku približno 12 milijonov SIT (11.898.997 SIT); v eni od tožb tožnik zatrjuje, da mu je medved napadel ovce v

ograjenem pašniku in pokončal 57 ovac in eno jagnje; v drugih dveh primerih tožnika zatrjuje, da sta bila poškodovana v prometni nesreči, ki naj bi jo povzročil medved;

- navajam netipične primere tožbe, ko je tožnica s tožbo zahtevala plačilo 2,4 milijona SIT odškodnine za škodo, ki jo je utrpela pri padcu po stopnicah, ko se je udeležila volitev za predsednika republike. Tožeča stranka zatrjuje, da je bilo stopnišče v osnovni šoli, kjer so potekale volitve, zaradi nanosa velikih količin snega spolzko in skrajno nevarno, tožena stranka Republika Slovenija, kot organizatorica volitev, pa ni poskrbela za varnost volivcev. V drugi tožbi pa tožnik toži na plačilo odškodnine skoraj 16 milijonov SIT (15.791.825 SIT) in plačila rente, ker policisti niso pravočasno izsledili pobeglega gojenca zavoda. Le-ta je namreč tožečo stranko brez razloga napadel z nožem in jo zabodel v hrbtenjačo.

Iz pregleda v letu 2004 pravnomočno zaključenih sporov iz naslova objektivne odgovornosti države povzemam:

V 37 zadevah so sodišča zavrnila oziroma zavrgla tožbene zahtevke na plačilo odškodnine v skupnem znesku skoraj 494 milijonov SIT (493.839.235 SIT). Tožbeni zahtevki so bili zavrnjeni, ker v večini primerov tožnikom ni uspelo dokazati odškodninske odgovornosti države oziroma nastanka škode, ker je sodišče sprejelo ugovor zastaranja ali ugovor pasivne legitimacije Republike Slovenije. Štiri tožbe je sodišče zavrglo zaradi nerazumljivosti tožbe, zaradi stvarne nepristojnosti, zaradi pomanjkanja procesne predpostavke za vložitev tožbe ter zato, ker pooblaščenec ni predložil pooblastila tožeče stranke.

Tožniki so umaknili tožbene zahtevke v skupnem znesku skoraj 2 milijardi SIT (1.999.113.194 SIT), in sicer v 18 zadevah na podlagi strokovnega in izčrpnega pravnega stališča Republike Slovenije, v osmih zadevah, ker so sklenili izvensodno poravnavo z zavarovalnico, pri kateri je imela država zavarovano odgovornost, v dveh zadevah pa po mirovanju postopka tožnika nista predlagala nadaljevanja postopka.

Tožniki so s tožbami v celoti uspeli v desetih zadevah v skupni vrednosti 2,2 milijona SIT (2.268.857 SIT), in sicer v treh zadevah zaradi nedopustnosti izvršbe na osebnem avtomobilu, na nepremičnini ter na premični montažni garaži, v eni zadevi z zahtevano odškodnino za cestno škodo, nastalo zaradi nevezdrževane ceste (odprt cestni jašek), v eni zadevi je tožnik

dokazal odgovornost države za prometno nesrečo in nastalo premoženjsko škodo zaradi opustitve ustrezne signalizacije (nalet na medveda), v treh zadevah so zavarovalnice uspele z regresnim zahtevkom zoper Republiko Slovenijo zaradi izplačane odškodnine, v eni zadevi pa je tožnica v celoti uveljavila odškodnino za škodo, ki so jo povzročili pobegli varovanci prevzgojnega doma.

V 54 zadevah je sodišče delno ugodilo nekaj več kot četrtini (26 %) tožbenih zahtevkov v skupni vrednosti 145,6 milijona SIT, od vtoževanih skoraj 551 milijonov SIT (550.978.458 SIT), in sicer:

V 18 zadevah zaradi neupravičenega odvzema prostosti so tožniki uspeli delno in sicer v skupnem znesku 60,3 milijona SIT (60.261.731 SIT), kar pomeni 17 % vtoževanega skupnega zneska prek 355 milijonov SIT (355.382.428 SIT).

V eni zadevi je tožnik delno uspel z zahtevkom v višini 4,1 milijona SIT, ker ga je napadla medvedka in poškodovala.

V dveh zadevah zaradi škode v času vojaških dogodkov v letu 1991 sta tožnika delno uspela do višine 11 milijonov SIT. V eni zadevi se je tožnik poškodoval, ko je kuril ogenj in je v ognju eksplodiral maneverski naboj kalibra 7.62 mm in mu poškodoval levo oko. V drugi zadevi pa je tožnik tožil na plačilo odškodnine zaradi poškodb, ki jih je kot voznik tovornjaka utrpel dne 26. 6. 1991 v Medvedjeku pri Trebnjem. Tožniku, ki je bil tuj državljan, je bilo s taktičnim ukrepom Teritorialne obrambe Republike Slovenije oziroma organov za notranje zadeve ukazano, da mora tovornjak uvrstiti v kolono vozil, ki je tvorila barikado zoper napredujoča oklepna vozila JLA. Ob letalskem napadu letal JLA, ki je sledil, je bil tožnik hudo poškodovan. Vrhovno sodišče Republike Slovenije je med razlogi zavrnitve revizije med drugim zapisalo, da je potrebno odškodninsko odgovornost države v takih primerih presojati po 26. členu Ustave Republike Slovenije in zaključilo, da jamčevanje države v obravnavanih primerih sodi v javno upravo in je potrebno protipravno ravnanje javnopravne osebe presojati po javnem pravu. Po stališču Vrhovnega sodišča Republike Slovenije je po 26. členu Ustave Republike Slovenije jamstva za vojno škodo deležen vsakdo, torej ne le naš, marveč tudi tuj državljan in oseba brez državljanstva. Organi TO oziroma ONZ so ravnali protipravno, ko so tožniku odredili, da tovornjak vključi v barikado, za tožnika pa niso poskrbeli, da bi se umaknil na varno.

V 27 zadevah zaradi poškodb na delu oziroma med služenjem vojaškega roka so tožniki uspeli z zahtevki v skupnem znesku 56,7 milijona SIT, kar je manj kot polovico od vtoževanih zahtevkov (nekaj manj kot 120 milijonov SIT). Pomembnejša je odločitev v kateri je sodišče zavzelo stališče, da Republika Slovenija odgovarja za plačilo odškodnine kot subsidiarni dolžnik. Sodišče lahko naloži Republiki Sloveniji plačilo odškodnine kot subsidiarnemu dolžniku ne glede na to, da njena subsidiarna odgovornost izhaja neposredno že iz samega Zakona o prepovedi proizvodnje in prometa z azbestoznimi izdelki ter o zagotovitvi sredstev za prestrukturiranje azbestne proizvodnje v neazbestno (Uradni list RS, št. 56/96, 35/98, 86/00).

Državno pravobranilstvo je v poročilu za predhodno obdobje že poročalo o pravnomočni delni sodbi glede odgovornosti Republike Slovenije za škode, nastale zaradi prekomernega prometa skozi Mursko Soboto (odločitev po temelju). Na podlagi citirane sodbe je bilo obravnavanih 43 odškodninskih zahtevkov na plačilo premoženjske in nepremoženjske škode. V enem primeru je sodišče že odločilo o premoženjski škodi (vtoževanih 1.571.990 SIT, prisojenih 1.549.112 SIT), v 42 primerih je Državno pravobranilstvo ob sodelovanju pristojnega ministrstva, zastopnikov oškodovancev in izvedencev sklenilo poravnave v skupnem znesku 24,4 milijona SIT. Še vedno pa so odprte zadeve, v katerih tožniki vtožujejo nepremoženjsko škodo, ker v dobi poročanja pritožbeno sodišče še ni pravnomočno odločilo o temelju zahtevka. Sodišče prve stopnje je namreč v letu 2004 odločilo z vmesno sodbo in ugotovilo odgovornost države tudi za nepremoženjsko škodo, zadeva pa se nahaja v pritožbenem postopku.

Sodne poravnave so bile sklenjene še v sedmih zadevah v skupnem znesku 9.5 milijona SIT, in sicer v zadevah neupravičenega odvzema prostosti in poškodovanja med služenjem vojaškega roka.

Na podlagi podatkov iz pregleda pravnomočno zaključenih sporov iz naslova objektivne odgovornosti države v letu 2004 ocenjujem, da je bilo zastopanje Državnega pravobranilstva uspešno, saj izhaja, da so tožniki s tožbenimi zahtevki uspeli v poprečju le v višini nekaj manj kot 23 %.

V/1.4. DELOVNI IN SOCIALNI SPORI

V okviru pravnih zadev posebej prikazujem zadeve, ki se nanašajo na spore, ki jih rešujejo delovna in socialna sodišča. Še v letu 1999 so tovrstne zadeve dosegale 85 % pripada vseh pravnih zadev, v obravnavanem letu pa manj kot 17 %. V delo smo prejeli 304 zadeve. Sedežno pravobranilstvo je prejelo 176 zadev, kar predstavlja več kot polovico (58 %) vseh novih delovnih in socialnih sporov. Zmanjšano število novih tožbenih zahtevkov kaže, da je bila velika večina preteklih sporov posledica vsklajevanja oziroma izdajanja novih odločb na podlagi nove zakonodaje.

a) delovni spori

Največ novih sporov (173 tožb, kar je dvakrat več kot v predhodnem letu) se nanaša na zahtevke zaradi nepravilnega izplačevanja plač (določitev količnika, plačilo razlike v plači, prikrajšanje pri plači) in nadomestil (dnevnice, dodatkov za nadurno delo, stroškov prevoza na delo, terenskih dodatkov, nadomestil za neizkoriščen letni dopust). Zunanji oddelek Državnega pravobranilstva v Mariboru poroča, da so na njihovem oddelku najbolj v porastu tožbe na plačilo dnevnic. Tožniki v večini tožb zatrjujejo, da jih je Republika Slovenija na podlagi odločb napotila na delo izven kraja sedeža delovne enote. Za svoje delo so tožniki prejeli med drugim regres za malico ter terenski dodatek, menijo pa, da so upravičeni tudi do plačila razlike do dnevnice in to s tožbami tudi zahtevajo. Iz naslova neplačanih ali nepravilno izplačanih dnevnic so tožniki vložili 56 tožb.

Pregled 129 pravnomočno zaključenih zadev pokaže, da je bilo v celoti ugodeno 34 zahtevkom. V 26 zadevah so tožniki delno uspeli z zahtevki, dva zahtevka so umaknili zaradi naknadne izpolnitve zahtevka, v 18 zadevah je bila sklenjena sodna poravnava z ugotovitvijo, da so zahtevki utemeljeni. Sodišče je 37 zahtevkov zavrnilo, 12 zahtevkov pa je bilo umaknjenih po posredovanju odgovora na tožbo.

Druga najštevilnejša skupina zahtevkov (41 tožb) je sproženih zaradi zatrjevanja nezakonitosti odločb na področju razporeditev in razvrstitev v plačilne razrede po sprejetju novih sistemizacij delovnih mest ter zaradi nenapredovanja ali nepravilnega napredovanja v višji plačilni razred. Tudi za obravnavano obdobje ugotavljam, da izhaja večina tožnikov iz vrst uslužbencev Ministrstva za notranje zadeve in Ministrstva za obrambo.

Pregled 91 v lanskem letu pravnomočno rešenih zadevnih sporov je pokazal, da so bili zahtevki upravičeni v 15 primerih.

Prejeli smo 15 tožb na izpodbijanje sklepov o prenehanju delovnega razmerja.

Lani so v teh pravnomočno rešenih zadevah tožniki uspeli z desetimi od 44 zahtevkov. V eni zadevi je sodišče ukrep prenehanja delovnega razmerja nadomestilo z blažjim ukrepom. Opozarjam pa na odločbo delovnega sodišča, ki je ugodilo tožbenemu zahtevku in odločilo, da je tožnica v delovnem razmerju za nedoločen čas. Iz podatkov spisa izhaja, da je bila tožnica zaposlena pri toženi stranki devet let. V tem času je tožena stranka s tožnico verižno sklepala delovno razmerje za določen čas, na podlagi sklepa oz. pogodb o zaposlitvi in aneksov k pogodbam o zaposlitvi, ki so se sklepala za šest ali tri mesece. Sodišče je zaključilo, da tožena stranka ni dokazala, da je v tožničinem primeru obstajal zakoniti razlog za sklenitev delovnega razmerja za določen čas. Predvidena reorganizacija Agencije za plačilni promet tudi ni mogla biti razlog za sklepanje delovnega razmerja za določen čas. Delovno razmerje, ki traja več let, nima narave začasnosti in se zato ne sme sklepati za določen čas.

Med pravnomočno zaključenimi zadevami opozarjam na tožbene zahtevke, ki smo jih opredelili kot zahtevke za plačilo nagrade za delo v projektih skupinah. V letu 1993, 1994 in 1995 so zaposleni na Ministrstvu za notranje zadeve opravljali tudi delo v projektih skupinah za kar naj bi prejeli plačilo po podpisani avtorski pogodbi. Računovodska služba je izplačilo zavrnila, ker ni šlo za avtorsko delo, pogodbe pa tudi ni podpisala pooblaščen oseb. Pred Delovnim in socialnim sodišče v Ljubljani so zato tožniki vložili 55 tožb. Sodišče je v vseh zadevah zavzelo stališče, da tožnikom ne gre izplačilo po avtorskih pogodbah, temveč po veljavnem navodilu o projektne načinu dela in pravilniku o plačah. V tem navodilu pa je v 23. členu jasno določeno, da za delo v projektne skupini direktor UIT po zaključku projekta nagradi z enkratno denarno nagrado vodjo in člane projekta v višini 5 % oziroma največ 10 % akontacije osebnega dohodka za čas trajanja projekta.

Država je bila neuspešna v dveh od 25 pravnomočno rešenih zahtevkih na povračilo plačanih šolnin. Sodišče je zavrnilo tožbena zahtevka, ker priči, gre za osebi, ki sta bili nadrejeni tožencema, nista potrdili tožbenih navedb.

Tudi v letu 2004 je bilo med trajanjem pravnih postopkov sklenjenih večje število sodnih oziroma izvensodnih poravnav, v nekaj zadevah pa je bila obveznost naknadno izpolnjena. Ponavljam oceno iz poročila za leto 2003, da bi v primerih utemeljenosti zahtevkov in nesporne obveznosti pristojna ministrstva morala v izogib sodnim postopkom in nepotrebnim stroškom pospešeno reševati zahteve sama ali ob strokovnem sodelovanju Državnega pravobranilstva v izvensodnih postopkih.

b) socialni spori

Socialni spori zoper Republiko Slovenijo se v pretežnem delu nanašajo na zahteve za priznanje pravice do solidarnostne pomoči, pravice do denarnega nadomestila za čas brezposelnosti, pravice do otroškega dodatka, pravice do dodatkov za nego, pravice do štipendije in pravice do upokojitve pod ugodnejšimi pogoji.

Republika Slovenija nastopa v socialnih sporih pogosto tudi kot tožnik, ko vtožuje vrnitev neupravičeno prejetih nadomestil in dodatkov.

Tudi iz letošnjih pregledanih pravnomočno zaključenih sporov izhaja, da je med tožbenimi zahtevki precej takšnih, ki se glasijo samo na izpodbijanje odločbe državnega organa, ne vsebujejo pa denarnega zahtevka.

Primerjava med dobljenimi zadevami (k tem so prišteti tudi umiki tožb) in izgubljenimi zadevami (med te sodijo vse zadeve, v katerih je država na podlagi sodb plačala določene zneske, poravnave, in tisti umiki tožb, ko je država med postopkom izpolnila obveznost) je pokazala, da so bili tožniki uspešni z nekaj več kot četrtno zahtevkov (26 %). V zadevah z nedenarnimi zahtevki so tožniki uspeli v višini ene tretjine. V poprečju pa so tožniki uspeli z manj kot tretjino zahtevka (30 %). Ocenjujem, da je bilo zastopanje Državnega pravobranilstva tudi na področju delovnih in socialnih sporov uspešno.

V/1.5. ODŠKODNINSKI ZAHTEVKI NA PODLAGI 72. ČLENA ZAKONA O DENACIONALIZACIJI

Odškodninski zahtevki na podlagi določbe 72. člena Zakona o denacionalizaciji so pomembni predvsem zaradi višine zahtevanih odškodnin. V letu 2004 je Državno pravobranilstvo prejelo 15 zahtevkov v skupni vrednosti prek 1,3 milijarde SIT (1.317.244.896 SIT), pri čemer en zahtevki ni denarno ovrednoten. V sedmih zadevah so bile vložene tožbe v skupnem znesku prek ene milijarde SIT (1.071.046.635 SIT), v osmih zadevah pa so bili odškodninski zahtevki postavljeni v predhodnem postopku.

V času priprave poročila je Vrhovno sodišče Republike Slovenije sprejelo pomembno odločitev, ki se nanaša na vprašanje odškodninske odgovornosti v primerih, ko je bil v postopkih denacionalizacije zavezanec za vrnitev premoženja Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (v nadaljevanju: Sklad). Vrhovno sodišče Republike Slovenije je s sodbo, opr.št. II Ips 685/2003 z dne 27. 1. 2005, zavrnilo revizijo Sklada in potrdilo sodbi sodišč I. in II. stopnje. Sodišče se je strinjalo s stališčem nižjih sodišč, da je za plačilo odškodnine zavezan Sklad. Pri tem je opozorilo na določbo prvega odstavka 20. člena Zakona o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov, po kateri je zavezanec glede nepremičnin, glede katerih je zahtevala odškodnino tožeča stranka, Sklad in ne Republika Slovenija. To jasno sledi tudi iz določb 27. člena Zakona o denacionalizaciji. Republika Slovenija je glede kmetijskih zemljišč in gozdov, katerih lastnica je postala, prenesla na Sklad določena pooblastila, ki bi jih kot lastnica sicer izvrševala sama, vendar pa je Sklad pravna oseba (3. člen ZSKZG), pooblaščen za gospodarjenje z nepremičninami, ne pa država. Sredstva, ki jih Sklad pridobi z gospodarjenjem s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči, so prihodek Sklada. V povezavi z navedenimi zakonskimi določbami, po katerih je jasno, da je Republika Slovenija prenesla na Sklad vsa pooblastila glede gospodarjenja in upravljanja in da so tudi sredstva, ki jih Sklad tako pridobi, njegov dohodek, določba 20. člena ZSKZG v povezavi s 27. členom ZDen pripelje do ugotovitve, da je Sklad tudi zavezanec za plačilo morebitnih odškodnin po drugem odstavku 72. člena ZDen. Obvelja torej v sodbi sodišča druge stopnje zapisano stališče, po katerem drugi odstavek 72. člena ZDen sicer ne določa, kdo je zavezanec za plačilo odškodnine, je pa jasno, ker gre za zahtevki sui generis, ki ima sicer podlago v ZDen, da je to tisti, ki je zavezanec za vrnitev v naravi.

Državno pravobranilstvo je v predhodnem postopku zaključilo sedem zadev. V petih primerih so se zahtevki nanašali na odškodnino zaradi nemožnosti uporabe nepremičnin, za katere je bil v denacionalizacijskih postopkih zavezanec Sklad. Takšne zahtevke smo zavrnil in se sklicevali na zgoraj omenjeno pravnomočno sodbo sodišča o zavezanosti Sklada za morebitno plačilo. V ostalih dveh zadevah sta bila zahtevka zavrnjena, ker oškodovanka ni dokazala določenih trditev, višina odškodninskega zahtevka pa tudi ni bila pravilno izkazana oziroma oškodovanec ni bil upravičen do odškodnine, saj jo je že prejel izplačano v obliki vrednostnih papirjev.

Pravnomočno so bile zaključene štiri zadeve. Sodišče je zavrnilo tožbeni zahtevek na plačilo odškodnine v višini 3,4 milijona SIT, ker Republika Slovenija spornega poslovnega prostora ni uporabljala. Tožnik je po podanem odgovoru na tožbo umaknil tožbo na plačilo 368.061 SIT. V dveh zadevah sta bili s tožniki sklenjeni sodni poravnavi v skupnem znesku 190,2 milijona SIT (od zahtevanih 232,7 milijona SIT). Ocenjujem da so bili tožniki v obravnavanih zadevah uspešni, saj so uspeli z 80 % zahtevkov.

Upoštevajoč število nezaključenih pomembnejših denacionalizacijskih zahtevkov ocenjujem, da bo zoper državo vloženi še večje število tovrstnih zahtevkov. Pri zahtevkih, ki temeljijo na 72. členu ZDen, Državno pravobranilstvo lahko ugovarja le izplačilu odškodnin za škode, ki jih pozitivni predpisi izrecno ne priznavajo. Sicer pa višine prisojenih odškodnin praviloma temeljijo na izračunih izvedencev.

V/1.6. OSTALA PRAVNA PODROČJA

Med prejetimi zadevami opozarjam na 88 vloženi predlogov za izbris iz sodnega registra. Sodnemu registru so bili predloženi predlogi zoper dolžnike, ki po podatkih davčnega organa dolgujejo prek 3,6 milijarde SIT (3,638.573.653 SIT). Dolžniki so brez premoženja in izplačil niso opravljali prek organizacije, ki zanje opravlja plačilni promet, kar predstavlja razlog za izbris iz sodnega registra po 2. točki prvega odstavka in drugem odstavku 25. člena Zakona o finančnem poslovanju podjetij. V eni zadevi je sodišče predlog zavrnilo, ker se je predlog nanašal na izbris zadruge, te pa po citiranem zakonu ni možno izbrisati. V ostalih primerih so sodišča predlogom ugodila in sprejela sklep o izbrisu gospodarskih družb.

Med prejetimi zadevami velja omeniti še spore oziroma gospodarske spore, ki se vodijo kot nadaljevanje izvršilnih postopkov. Kot upniki so jih sprožili tako država, kot tudi oškodovanci zoper državo, ker naj dolžniki ne bi spoštovali poslovnih obveznosti. Država kot tožnik nadaljuje 41 sporov v skupni vrednosti nekaj manj kot 39,6 milijona SIT, zoper državo pa se nadaljuje 20 sporov v skupni vrednosti nekaj več kot 176,1 milijona SIT.

Že v poročilu za predhodno leto sem poročal, da so številčno izstopale tožbe zaradi refundacije stroškov šolskih prevozov v skupni vrednosti 840,7 milijona SIT. Občine so zatrjevale, da je Republika Slovenija dolžna povrniti stroške prevozov osnovnošolcev na nevarnih poteh v šolo, Republika Slovenija pa je vztrajala, da so bili ti stroški občinam priznani skladno z zakonom o financiranju občin. V zvezi s tovrstnimi tožbami omenjam nepravnomočno vmesno sodbo Okrožnega sodišča v Ljubljani, opr. št. VII Pg 57/2003, z dne 10. 11. 2004, s katero je sodišče odločilo, da je po temelju utemeljen tožbeni zahtevek tožeče stranke Občine Bled za plačilo zneska za prevoz učencev na nevarnih poteh v obdobju od 15. 3. 1996 do 18. 8. 2001, t.j. do uveljavitve sprememb in dopolnitev Zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja.

Sodišče je ugotovilo, da je 82. člen Zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja glede na 81. člen Zakona o financiranju občin specialni predpis, iz česar izvaja, da je bila država iz svojega proračuna dolžna zagotavljati sredstva za brezplačne prevoze otrok, razen tisti del, ki je bil izrecno prenesen na lokalne skupnosti. Zaključilo je tudi, da je imela država obveznost zagotavljanja sredstev za prevoze ne glede na oddaljenost prebivališča učenca od osnovne šole v prvem razredu, v ostalih razredih pa, če je pristojni organ za preventivo v cestnem prometu ugotovil, da je ogrožena varnost učenca na poti v šolo. Zoper vmesno sodbo je Republika Slovenija vložila pritožbo, ker je po njenem mnenju navedeno stališče sporno.

Med pravnomočno končanimi pravnimi zadevami, omenjam naslednje primere:

- v zadevah izpodbojnih tožb, ko je Republika Slovenija pred uvedbo stečajnega postopka izpodbijala pravna dejanja stečajnega dolžnika Mebles IMS d.o.o. – v stečaju, je bilo zaključenih 11 zadev v katerih so dolžniki v stečajno maso vrnili za nekaj manj kot 4,7 milijona SIT (4.670.591 SIT) sredstev;

- gospodarske spore, ki so se vodili kot nadaljevanje izvršilnih postopkov zoper državo kot dolžnika, nanašali pa so se na neplačevanje in nepravočasno plačevanje računov. Pregled teh zadev je pokazal, da so tožniki od 47 zaključenih zadev (tožniki so zahtevali plačilo 1.239.269.495 SIT) »delno« uspeli z zahtevki v 22 primerih, in sicer v skupnem znesku 1.209.486.653,00 SIT. Uspeh oškodovancev v pravnih je bil prek 97 %;
- spore, ki jih je država vodila kot nadaljevanje izvršilnih postopkov zoper dolžnike, nanašali pa so se na plačilo različnih obveznosti do države. Pregled teh zadev je pokazal, da je država od zaključenih 48 zadev (s tožbami je zahtevala plačilo 122,5 milijona SIT) delno uspela z zahtevki v 30 primerih v skupnem znesku 93,9 milijona SIT, v 13 zadevah pa je prišlo do umika tožbe. Država je bila s svojimi zahtevki uspešna v več kot treh četrtinah vseh zahtevkov (77 %);
- spore Republike Slovenije, ki se nanašajo na izpraznitev stanovanja (zasedenost brez pravnega naslova ali neplačevanje najemnine in drugih prispevkov). Republika Slovenija je uspela v 25 primerih, v dveh primerih je bil tožbeni zahtevek zavrnjen, v petih primerih pa je bila tožba umaknjena, ker se je naknadno ugotovilo, da niso bili podane vse predpostavke za vložitev tožbe.

V/2. POSTOPKI PRED MEDNARODNIMI SODIŠČI

Državno pravobranilstvo je pridobilo pooblastilo za zastopanje Republike Slovenije pred tujimi in mednarodnimi sodišče s sprejetjem Zakona o državnem pravobranilstvu. Do sedaj je bila Republika Slovenija vključena le v postopke pred Evropskim sodiščem za človekove pravice v Strasbourgu, po vstopu v Evropsko unijo pa je vključena tudi v postopke pred Sodiščem Evropskih skupnosti v Luxembourg.

Zadeve iz delokroga Evropskega sodišča za človekove pravice se nanašajo na pripravo odgovorov Vlade Republike Slovenije glede sprejemljivosti in utemeljenosti posameznih pritožb na Evropsko sodišče za človekove pravice, odgovorov na stališča pritožnikov, opredelitev do odločitev o sprejemljivosti, udeležbo na morebitni ustni obravnavi, odločanje o pritožbi in zahtevi za obravnavo pred velikim senatom ter morebitnih zaprosil za pridobitev svetovalnega mnenja sodišča.

Zadeve iz delokroga Sodišča Evropskih skupnosti pa se nanašajo na pripravo tožb, odgovorov na tožbe, replike, duplike, udeležbo na morebitni ustni obravnavi ter pripravo stališč Republike Slovenije v postopkih za sprejem predhodne odločbe iz 234. člena Pogodbe Evropskih skupnosti pred Sodiščem Evropskih skupnosti.

Za spremljanje in obravnavanje zadev, ki zoper Republiko Slovenijo tečejo pred Evropskim sodiščem za človekove pravice in Sodiščem Evropskih skupnosti, smo v letu 2004 ustanovili Oddelek za evropske zadeve.

V/2.1. POSTOPKI PRED EVROPSKIM SODIŠČEM ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

Državno pravobranilstvo je o postopkih pred Evropskim sodiščem za človekove pravice (v nadaljevanju: Evropsko sodišče) obveščeno, ko prejme od Evropskega sodišča pritožbo pritožnika in zaprosilo, da Vlada odgovori na pritožbene navedbe in posamezna vprašanja, ki jih postavi Evropsko sodišče. Naloga Državnega pravobranilstva je v prizadevanju, da doseže usklajeno mnenje znotraj države glede zatrjevane kršitve Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: Konvencija) ter čim popolnejša obrazložitev pravnih in dejanskih razlogov posameznega primera. V odgovoru, ki ga Državno pravobranilstvo posreduje Evropskemu sodišču, le-to pripravi pregled zakonske in podzakonske ureditve varstva pravic in svoboščin v Republiki Sloveniji ter preveri, ali je pritožnik za varstvo svojih pravic izčrpal vsa pravna sredstva, ki jih dopušča slovenska zakonodaja. Izčrpanost nacionalnih pravnih sredstev je procesna predpostavka za obravnavo zadev pred Evropskim sodiščem. Nadalje se Državno pravobranilstvo skupaj z Vlado opredeli do v pritožbi navedenih dejstev in trditev ter utemelji stališče. To utemeljitev je potrebno praviloma podkrepiti še z ustrezno sodno prakso, ki jo je Evropsko sodišče že zavzelo v podobnih primerih. Poskrbeti je potrebno tudi za zagotovitev ustreznih dokazov. V primerih, ko Evropsko sodišče odloči, da bo v določeni zadevi potrebno javno zaslišanje, Državno pravobranilstvo na samem zaslišanju ustno argumentirano predstavi stališča in mnenja Vlade glede pritožbenih razlogov ter daje pojasnila in odgovore na vprašanja članov senata, ki jih le-ti podajo na javnem zaslišanju.

Državno pravobranilstvo neposredno posluje z Evropskim sodiščem, saj se lahko sodišču le s popolnimi vlogami zadeva predstavi tako, kot to ocenjujeta Vlada in njen zastopnik.

Državno pravobranilstvo ima pomembno vlogo tudi v zaključni fazi postopka saj je potrebno v primeru obsodbe države znotraj države poskrbeti za čim hitrejšo izvršitev odločbe Evropskega sodišča. Učinek odločb Evropskega sodišča se namreč odraža tako v zagotovitvi ustreznega zadoščenja pritožniku, kot tudi v zasledovanju ustreznih sprememb v notranjem pravu, da ne bi prihajalo do obravnavanja podobnih pritožbenih zadev pred Evropskem sodiščem.

V letu 2004 je bilo zoper Republiko Slovenijo pred Evropskim sodiščem registriranih 271 novih zadev. Državnemu pravobranilstvu je bilo v istem letu predloženo v odgovor 131 zadev (42 zadev več kot v letu 2003, kar predstavlja 47 % večji pripad). 128 zadev se je nanašalo na zatrjevano kršitev pravice do sojenja v razumnem roku iz 1. odstavka 6. člena Konvencije in s tem povezane kršitve pravice do učinkovitega pravnega sredstva iz 13. člena Konvencije, ostale tri prejete zadeve pa so kompleksnejše in se nanašajo na kršitev drugih s Konvencijo varovanih pravic in sicer:

- zadeva Šilih proti Sloveniji (vrednost spornega predmeta 2.000.000,00 DEM) se nanaša na vprašanja glede obstoja in učinkovitosti pravnih sredstev, ki so po veljavnem domačem pravu na razpolago pritožnikom v primeru smrti bolnikov v javnih bolnišnicah in sicer z vidika kršitve pravice prepovedi mučenja iz 3. člena Konvencije, kršitev pravice do sojenja v razumnem roku iz 1. odstavka 6. člena Konvencije, kršitev pravice do učinkovitega pravnega sredstva iz 13. člena Konvencije ter kršitev prepovedi diskriminacije iz 14. člena Konvencije. Do zatrjevanih kršitev naj bi prišlo v kazenskem postopku, ki se je začel dne 5. 8. 1994, ko sta pritožnika kot subsidiarna tožilca na tedanje Temeljno sodišče v Mariboru, Enota v Slovenj Gradcu vložila zahtevo za preiskavo zoper lečečo zdravnico zaradi suma storitve kaznivega dejanja zoper človekovo zdravje ter v pravnem postopku, ki se je začel dne 10. 7. 1995, ko sta pritožnika na Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu zoper bolnišnico in zdravnico vložila tožbo zaradi plačila odškodnine za prestane duševne bolečine zaradi smrti sina.

Kazenski postopek se je končal s sklepom Višjega sodišča v Mariboru s katerim je potrdilo sklep Okrožnega sodišča v Mariboru, o ustavitvi kazenskega postopka zoper zdravnico, ker ni bilo dovolj dokazov, ki bi utemeljevali sum, da je storila očitano kaznivo dejanje. Pravdni postopek, ki je bil zaradi kazenskega postopka prekinjen, se po zaključku kazenskega postopka nadaljuje in je v reševanju na sodišču prve stopnje.

Evropsko sodišče je Vlado Republike Slovenije pozvalo, da odgovori na pritožbene navedbe, se v svojih stališčih opredeli do vprašanja, ali so pravna sredstva, ki so po veljavnem slovenskem pravu razpoložljiva pritožnikom v primeru smrti bolnikov v javnih bolnišnicah (to sta kazenski postopek, v katerem nastopa oškodovanec kot subsidiarni tožilec ter civilni postopek), učinkovita pravna sredstva v smislu 13. člena Konvencije ter navede primerljive primere, ki utemeljujejo učinkovitost navedenih pravnih sredstev. Poleg tega se mora Vlada tudi opredeliti do vprašanja, ali je Republika Slovenija ravnala v skladu z zahtevo po vzpostavitvi učinkovitega in neodvisnega sodnega sistema za ugotavljanje odgovornosti v primeru smrti pacientov med zdravniško oskrbo, tako v javnem, kot v zasebnem sektorju tudi v praksi (vprašanje zmožnosti sodišč, da v vsakem posameznem primeru znotraj zastaralnih rokov meritorno zaključijo sodni postopek v skladu z 2. členom Konvencije);

- pritožbeni zadevi Grušovnik proti Sloveniji (vrednost spornega predmeta 735.130,90 SIT) in Lačen proti Sloveniji (vrednost spornega predmeta 1.019.069,00 SIT) sta vsebinsko identični in se nanašata na vprašanje priznanja obrestnih zahtevkov od odškodnine za nepremoženjsko škodo za čas od vložitve tožbe do izdaje sodbe sodišča prve stopnje in sicer z vidika kršitve pravice do poštenega sojenja iz 1. odstavka 6. člena Konvencije, kršitve 14. člena v povezavi s 6. členom Konvencije ter kršitve pravice do spoštovanja premoženja iz 1. člen Protokola št. 1 h Konvenciji.

Zadeva Grušovnik se nanaša na pravdni postopek, ki je tekel pred slovenskimi sodišči v zvezi z zahtevkom pritožnice za plačilo odškodnine za škodo, ki jo je utrpela v prometni nesreči. Postopek se je pričel pred Okrajnim sodiščem v Celju dne 20. 10. 1995 z vložitvijo tožbe pritožnice zoper Zavarovalnico Triglav zaradi plačila odškodnine, pozneje pa je tekel pred Okrožnim sodiščem v Celju.

Zadeva Lačen pa se nanaša na pravdni postopek za plačilo odškodnine za pretrpljeno nepremoženjsko škodo v nesreči pri delu, ki se je pričel z vložitvijo tožbe zoper Zavarovalnico Maribor pred tedanjim Temeljnim sodiščem v Mariboru, Enota na Ptuju, dne 8. 12. 1994.

Po mnenju pritožnic v navedenih zadevah je sodna praksa, ki odklanja plačevanje obresti za zamudo, v nasprotju z veljavno zakonsko ureditvijo in predstavlja kršitev 6. člena

Konvencije, saj naj bi bila pristranska in v korist državnih zavarovalnic, nepravična do oškodovancev, ki uveljavljajo odškodnino v osebni sferi in odvisna od ekonomskih interesov države in njenih zavarovalnic.

Državno pravobranilstvo je iz leta 2003 v leto 2004 preneslo 103 zadeve.

V obravnavanem obdobju je Evropsko sodišče v eni zadevi odločilo in izdalo sodbo in sicer je kot neutemeljeno zavrnilo pritožbo štirih pritožnikov (vrednost spornega predmeta 40.000.000,00 SIT), ki so zatrjevali, da naj bi jim bila v postopkih pred pristojnimi upravnimi organi in sodišči v Republiki Sloveniji kršena pravica do poštenega sojenja, opredeljena v 1. odstavku 6. člena Konvencije. Po njihovem mnenju so se upravni organi in sodišča pri odločanju neustrezno oprli na dva odloka Vlade Republike Slovenije (Odlok o izplačevanju vojaških pokojnin (Uradni list RS, št. 21/91-1) in Odlok o izplačevanju akontacij vojaških pokojnin (Uradni list RS, št. 4/92)), ki sta podzakonska akta, čeprav naj bi bila podlaga za odločanje določena le z zakonom. Poleg tega naj bi bili pogoji, ki jih predpisujeta odloka, preveč restriktivni in arbitrarni. Kršitev 14. člena v povezavi s 1. odstavkom 6. člena Konvencije pa naj bi bila podana, ker naj bi bili pritožniki, kot nekdanji častniki Jugoslovanske ljudske armade ter kot osebe neslovenske narodnosti, diskriminirani v postopkih odločanja o njihovih zahtevkih za akontacijo vojaške pokojnine. Dva pritožnika pa sta zaradi dolgotrajnosti postopkov zatrjevala tudi kršitev pravice do sojenja v razumnem roku.

V 23 zadevah, v katerih je bila zatrjevana kršitev pravice do sojenja v razumnem roku iz 1. odstavka 6. člena Konvencije in s tem povezane kršitve pravice do učinkovitega pravnega sredstva iz 13. člena Konvencije, so bile v skladu s stališči Strokovne komisije za presojo utemeljenosti sklepanja prijateljskih poravnav pred Evropskim sodiščem sklenjene prijateljske poravnave. Na podlagi izdanih odločb Evropskega sodišča so bile te zadeve črtane s seznama sodišča in postopki ustavljeni.

Pritožniki so od Slovenije zahtevali pravično zadoščenje v znesku 71.078.828,90 SIT vendar je na podlagi pogajanj s pritožniki po sklenjenih prijateljskih poravnava Republika Slovenija plačala pritožnikom pravično zadoščenje v skupnem znesku 16.088.075,13 SIT, kar je 54.990.753,77 SIT manj od zahtevanih zneskov.

Sklenitev prijateljskih poravnav je bila predlagana v tistih zadevah, v katerih je bila zaradi dolgotrajnosti postopka podana verjetnost obsodbe. Tako so bile poravnave sklenjene v zadevah, v katerih so bili odprti pravdni ali nepravdni postopki več kot deset let, v postopkih pa so bili daljši zastoji, v petih zadevah pa je od vložitve tožbe do prvega naroka za glavno obravnavo preteklo več kot šest let.

Ob koncu poročevalskega obdobja je bilo nerešenih 207 zadev, katerih skupna vrednost znaša 2.313.065.342,10 SIT, kar je približno za 100 % več kot na začetku leta 2004, kar pa je predvsem posledica znatno povečanega pripada novih zadev in prenosa 103 zadev iz P vpisnika v novo oblikovani E vpisnik.

Kot sem že v poročilu za leto 2003 poudaril, so razlogi za dolgotrajnost postopkov predvsem posledica reorganizacije sodstva v letih 1994 in 1995 ter s tem povezanimi organizacijskimi in kadrovske spremembami in fluktuacijo sodnikov. Poleg tega so se sodišča v tem obdobju srečevala tudi z znatnim povečanjem pripada zadev, kar je ob upoštevanju vezanosti sodišč na reševanje zadev v skladu s sodnim redom ter večkratne zamenjave razpravljajočih sodnikov na posamezni zadevi, nesporno vplivalo na trajanje in zastoje v postopkih.

Z vpogledom v trajanje postopkov je mogoče ugotoviti, da se pritožbe nanašajo tako na starejše zadeve (postopki, ki so se začeli v letih od 1989 do 1995) v katerih je očitana dolgotrajnost postopka predvsem posledica večkratne obravnave zadeve v pritožbenem postopku oziroma razveljavitve prvostopenjskih sodb zaradi nepopolne ugotovitve dejanskega stanja, kakor tudi na novejše, ko pred sodišči prve stopnje še ni bila razpisana obravnava ali pa so v postopkih na prvi stopnji nastali daljši zastoji (postopki, ki so se začeli v letih od 1997 do 1999).

Od 128 zadev se 5 zadev nanaša na postopke pred delovnimi sodišči, ostale zadeve pa na postopke pred okrajnimi in okrožnimi sodišči, od tega se 22 zadev nanaša na postopke pred Okrajnim sodiščem v Celju, 4 zadeve pred Okrajnim sodiščem v Ljubljani, 2 zadevi pred Okrajnim sodiščem v Sežani, po 1 zadeva pa pred Okrajnimi sodišči v Mariboru, Ljutomeru, Kranju, Slovenski Bistrici, Ormožu, Piranu in Žalcu; 81 zadev pred Okrožnim sodiščem v Celju, 2 zadevi pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani, po 1 zadevo pa pred Okrožnim sodiščem v Kranju, Kopru, Murski Soboti, na Ptuju in Slovenj Gradcu.

Z vpogledom v višino zahtevkov za pravično zadoščenje, je razvidno, da so zahtevki sorazmerno visoki in se gibljejo med 5.000 in 20.000 EUR.

Iz zadev, obravnavanih v letu 2004, je razvidno, da se jih večina nanaša na kršitev pravice do sojenja v razumnem roku ter s tem povezanim vprašanjem učinkovitosti pravnih sredstev v domači pravni ureditvi, ki naj bi zagotovila njeno varstvo. V svojih odgovorih Državno pravobranilstvo sicer ugovarja neizčrpanost domačih pravnih sredstev (tožba v upravnem sporu, ustavna pritožba, nadzorstvena pritožba in odškodninska tožba) ter opozarja na nesprejemljivost pritožb, vendar obstaja bojazen o njihovi neučinkovitosti in nepodprtosti z dosedanjo domačo sodno prakso, ki se je doslej izoblikovala pred domačimi sodišči ob obravnavanju zahtevkov za ugotovitev kršitve pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja.

Na obstoj upravičenega dvoma o učinkovitosti domačih pravnih sredstev, to je tožbe v upravnem sporu in kasnejše ustavne pritožbe v primeru, če kršitev še traja, je nakazalo tudi že Evropsko sodišče v odločbi o sprejemljivosti pritožbe v zadevi *Belinger v. Slovenija*, kjer je Evropsko sodišče povzelo že uveljavljeno opredelitev, da mora biti pogoj izčrpanja domačih pravnih sredstev izpolnjen le v primerih, ko so le-ta učinkovita in pritožniku nudijo ustrezno zadoščenje ne le v teoriji ampak tudi v praksi. Ker je poleg tožbe v upravnem sporu in kasnejše ustavne pritožbe v Sloveniji mogoče za pospešitev postopkov vložiti tudi nadzorstveno pritožbo, je glede slednje, kljub noveliranemu 72. členu Zakona o sodiščih, ki daje predsedniku sodišča večja pooblastila v primeru zastoja v postopku, pričakovati, da presoje Evropskega sodišča kot učinkovitega pravnega sredstva ne bo prestala.

Glede na obstoječo negotovost o učinkovitosti pravnih sredstev, ter glede na dejstvo, da je pred Evropskim sodiščem za človekove pravice vloženi že prek 1000 pritožb iz Slovenije, od katerih se jih večina nanaša na sojenje v razumnem roku, kot tudi dejstvo, da v zvezi s kršitvijo te pravice teče že več postopkov tudi pred domačimi sodišči, bi bilo potrebno čimprej ustrezno dopolniti domačo zakonodajo, tako da bi lahko oškodovanci uspešno vlagali pravna sredstva zaradi kršitve pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja pred pristojnimi domačimi organi in si v Republiki Sloveniji zagotovili možnost za doseg pravičnega zadoščenja.

V/2.2. POSTOPKI PRED SODIŠČEM EVROPSKIH SKUPNOSTI

Državno pravobranilstvo je na podlagi 11. člena Zakona o državnem pravobranilstvu ter 1. odstavka 12. člena Pravilnika o sodelovanju državnih organov z državnim pravobranilstvom Republike Slovenije glede postopkov pred Sodiščem Evropskih skupnosti, Sodiščem prve stopnje in Evropsko komisijo (Uradni list RS, št. 126/2004) zadolženo za posredovanje vseh prejetih predlogov za sprejem predhodne odločbe in pisnih stališč zainteresiranih strank v postopku pristojnim ministrstvom ali drugi pristojni vladni službi z zaprosilom, da se opredelijo do morebitne udeležbe v postopku.

Od 1. 5. 2004, ko je Republika Slovenija postala polnopravna članica Evropske unije, do 31. 12. 2004, je Državno pravobranilstvo prejelo 386 zadev. Zadeve se nanašajo na različne faze postopka. Nekatere so že v fazi ustne obravnave, podajanja sklepnih predlogov generalnega pravobranilca, ali pa je bila v njih celo izdana sodba.

Od 33 zadev, prejetih v mesecu decembru, ko je začel veljati zagoraj navedeni pravilnik, je bilo do 31. 12. 2004 28 zadev že posredovanih pristojnim resorjem. Od tega predstavljajo trije primeri obvestilo o izdani sodbi, vsi ostali pa se nanašajo na posredovanje vloženih predlogov za odločitev o predhodnem vprašanju ali na posredovanje prejetih pisnih stališč zainteresiranih strank, skupaj s predlogom za odločitev o predhodnem vprašanju po zaključku pisnega postopka. Posredovane zadeve Državno pravobranilstvo in posamezni resorji sprti obravnavajo, vendar se v zadevah prejetih do konca obravnavanega obdobja Republika Slovenija še ni odločila za priglasitev udeležbe v postopku pred Sodiščem Evropskih skupnosti.

Prejete zadeve (brez obvestil o izdani sodbi) so se nanašale na delovna področja različnih ministrstev in sicer:

Ministrstva za finance 10 zadev:

- Uredba Komisije ES 3445/89 (Nomenklatura za razvrščanje kmetijskih proizvodov za potrebe izvoznih nadomestil)
- člen 43 in člen 56 Pogodbe ES ter Direktiva 90/435/ES
- Šesta Direktiva 77/388/EEC (DDV)
- Šesta Direktiva 77/388/EEC in člen 43 Pogodbe ES

- Direktiva Sveta 69/335/ES o posrednih davkih na zbiranje kapitala
- člen 52 ES v povezavi s členom 58 ES in členom 73b ES ter Direktiva Sveta 90/435 EES (»Direktiva matična družba/hčerinska družba«) (davki)
- Direktiva 2000/26/EC (Četrta direktiva o zavarovanju avtomobilske odgovornosti)
- Direktiva Sveta 93/37/EGS (javna naročila)
- državna pomoč (odločba Komisije ES št. 2002/581/ES in člen 87 Pogodbe ES)
- Direktiva Sveta 93/38/EGS (usklajevanje postopkov naročanja v vodnem, energetske, transportnem in telekomunikacijskem sektorju)

Ministrstva za pravosodje 3 zadeve:

- Bruseljska Konvencija
- Direktiva Sveta 86/653/EGS (samozaposleni trgovski zastopniki)
- Uredba Sveta (ES) št. 1348/2000 (vročanje sodnih in zunajsodnih pisanj)

Ministrstva za gospodarstvo 6 zadev:

- člen 39 Pogodbe ES
- Direktiva Evropskega Parlamenta in Sveta 2001/37/ES in člen 28 in 30 Pogodbe ES
- Direktiva 92/100/EGS in Direktiva 93/83/EGS (PIL)
- Pogodba EURATOM (1957)
- člen 28 in 30 Pogodbe ES
- Direktiva 97/13/EC (telekom.)

Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano 2 zadevi:

- Uredba Komisije (ES) št. 1423/95 (skupna organizacija trgov)
- Uredba Komisije (ES) št. 1046/2001

Ministrstva za promet 1 zadeva:

- Uredba Sveta 3577/92 (pomorska kabotaža)

ter Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve 1 zadeva:

- člen 141 Pogodbe ES (prepoved diskriminacije)

Na podlagi dosedanjih izkušenj ugotavljam, da so obravnavane zadeve velikega pomena za Republiko Slovenijo, kar se kaže predvsem v deležu sodb, ki jih Sodišče Evropskih skupnosti

izda v postopkih začetih na podlagi predloga za sprejem predhodne odločbe (teh je približno polovica vseh zadev o katerih odloča Sodišče Evropskih skupnosti). Sodba s katero v posamezni zadevi Sodišče odloči o razlagi ali neveljavnosti prava Skupnosti, je namreč zavezujoča za vse države članice, tudi če je sicer naslovljena le na nacionalno sodišče, ki je postavilo predhodno vprašanje, skozi te postopke pa je Sodišče tudi oblikovalo temeljna ustavna in materialna načela pravnega reda Skupnosti (kot so neposredni učinek, primarnost prava Skupnosti, načelo učinkovitosti prava Skupnosti, odškodninska odgovornost držav članic zaradi kršitve prava Skupnosti ter načela prepovedi posredne diskriminacije). Postopek predhodnega odločanja pred Sodiščem je tako zaradi svoje dvojne narave, to je kot sredstvo razlage prava Skupnosti in posredne sodne kontrole nacionalnih aktov in sekundarne zakonodaje Skupnosti, postal ogrodje pravnega sistema Skupnosti ter pomemben instrument pravne in politične integracije preko katerega lahko države članice pomembno vplivajo na razvoj prava Skupnosti. V teh postopkih države članice ne branijo zgolj svojih nacionalnih interesov ali ekonomskih interesov domačih akterjev, pač pa skušajo tudi vplivati na interpretacijo oziroma veljavnost prava Skupnosti v kolikor niso mogle zadostno uveljaviti svojih interesov v okviru zakonodajnega postopka Skupnosti.

Glede na to, da Protokol o Statutu in Poslovnik sodišča Evropskih skupnosti določata zelo kratke roke za posamezna pravna dejanja, bo potrebno v Republiki Sloveniji zagotoviti učinkovit postopek za prijavljanje njene morebitne udeležbe, saj je v primeru odločitve, da se bo takšnega postopka udeležila, potrebno izpeljati celoten postopek oblikovanja, uskladitve in priprave stališča ter ga v okviru navedenih rokov posredovati tudi Sodišču Evropskih skupnosti.

V/3. POSTOPKI PO ZAKONU O DENACIONALIZACIJI

Državno pravobranilstvo je v letu 2004 obravnavalo 4.252 denacionalizacijskih zadev v skupni vrednosti nekaj manj kot 10,75 milijarde SIT. V delo je prejelo 270 novih zadev v skupni vrednosti skoraj 104 milijone SIT, kar pomeni polovico manj zadev (indeks 45) kot v predhodnem letu. V večini primerov zahtevki niso denarno ovrednoteni, saj se zahteva vrnitev v naravi. Predvidevamo pa tudi, da organi, ki obravnavajo predmetne zadeve, Državnega pravobranilstva z vsemi zahtevki še vedno niso seznanili, saj smo do zaključka poročila prejeli še 83 novih zadev. Državno pravobranilstvo v teh postopkih zastopa državo kot

zavezanca in Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije kot zavezanca za vrnitev državnega premoženja.

Značilnost zadev po Zakonu o denacionalizaciji (v nadaljevanju: ZDen) je, da lahko denacionalizacijski upravičenci v eni zadevi uveljavljajo več zahtevkov za vrnitev (npr. gozda, kmetijskega zemljišča, stanovanjske ali poslovne stavbe, vrednostih predmetov). Upravičenci imajo pravico zahtevati vrnitev podržavljenega premoženja, za kmetijsko zemljišče pa lahko zahtevajo namesto vrnitve zemljišča priznanice Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (v nadaljevanju: Sklada). Če vrnitev v naravi ni mogoča, lahko upravičenci zahtevajo odškodnino v obliki obveznic in delnic, pri kmetijskih zemljiščih pa lahko zahtevajo nadomestna zemljišča. Upravičenci v postopkih torej zahtevajo različne oblike odškodnine.

Vračanje odvzetih stvari v naravi zahteva ugotavljanje vrednosti stvari v času podržavljenja, kakor tudi v času vračanja. Vlaganja v nepremičnine ali njihove adaptacije so zahtevale dodatna preverjanja morebitnih bistveno povečanih vrednosti, do katerih upravičenec denacionalizacije ni upravičen, ali ugotovitve bistveno zmanjšanih vrednosti, ki dajejo upravičencu pravico do vrnitve z doplačilom odškodnine do polne vrednosti ob podržavljenju. Raznolikost zahtevkov, kakor tudi ugotavljanje ter ocenjevanje sedanjega stanja in vrednosti nepremičnine, ki se vrača ter primerjava s stanjem in vrednostjo ob podržavljenju, nedvomno prispevajo k dolgotrajnosti postopkov.

V postopkih denacionalizacije ugotavljamo zlasti naslednje probleme:

a) Ugotavljanje obstoja ovir za vrnitev v naravi na podlagi 19. člena ZDen, 32. člena ZDen in drugega odstavka 17. člena ZDen. Gre za primere, ko upravičenci zahtevajo vrnitev nepremičnin, ki služijo za opravljanje dejavnosti državnih organov ali za dejavnosti s področja zdravstva, vzgoje in izobraževanja, kulture oz. drugih javnih služb, upravljalec pa trdi, da nepremičnine ni mogoče nadomestiti z drugo nepremičnino, ali bi bila nadomestitev zvezana z nesorazmernimi stroški. Postopki dokazovanja obstoja ovir za vrnitev so strokovno najzahtevnejši, tudi dolgotrajni in najdražji, saj je neizogibno angažiranje ustreznih izvedencev, ki morajo predvsem izračunati in oceniti nastanek morebitnih nesorazmernih stroškov za zavezanca. V zvezi s tem praktično ni sodne prakse oz. judikatov najvišjega sodišča, ki bi služil kot primer za rešitev vseh analognih zadev. Tudi sami pravni pojmi v

zakonu so nedoločeni, kar otežuje dokazovanje in tudi izračunavanje posameznih podatkov, ki jih predvideva 19. člen ZDen. V postopkih se upravičenci praviloma ne strinjajo z izdelanimi mnenji izvedencev iz katerih izhaja obstoj pogojev, ki jih določa zakon kot oviro za vrnitev v naravi, podajajo ugovore oziroma zahtevajo določitev drugih izvedencev, kar vse prispeva k dolgotrajnosti postopkov.

Poseben primer je predstavljalo ugotavljanje obstoja ovir za vrnitev nepremičnin, to je objektov, ki so postali državna last na podlagi Zakona o lastninjenju kulturnih spomenikov v družbeni lastnini (Uradni list RS, št. 89/99). V teh zadevah je Državno pravobranilstvo v soglasju z Ministrstvom za kulturo, kot tudi po svoji oceni v funkciji zastopnika javnega interesa, ali na podlagi izrecne izjave Vlade Republike Slovenije, uveljavljalo zakonsko oviro po 3. točki prvega odstavka 19. člena v zvezi s tretjim odstavkom 18. člena ZDen. Gre za to, da so zadevni objekti, ki so postali državna last na podlagi sedanjega Zakona o lastninjenju kulturnih spomenikov v družbeni lastnini, neodtujljivi iz državne lastnine. Takšno stanje je po naši oceni veljalo za vse te nepremičnine, tudi v času sprejetja Zakona o denacionalizaciji, ko je veljal še stari Zakon o varstvu naravne in kulturne dediščine. V zvezi s temi primeri sta najbolj odmevni zadevi, ki se nanašata na Grad Betnava ter Blejski otok. V obeh primerih je Državno pravobranilstvo vložilo pritožbo na Vrhovno sodišče Republike Slovenije, v kateri je uveljavljalo oviro za vrnitev nepremičnin v naravi, z utemeljitvijo, da so nepremičnine kulturni spomeniki državnega pomena v državni lasti neodtujljivi v zasebno lastnino, kar predstavlja oviro za vrnitev v postopku denacionalizacije. Vrhovno sodišče Republike Slovenije je v sodbi, opr.št. I Up 918/2002 z dne 13. 1. 2005 zavzelo stališče, da ovira za vrnitev v naravi iz 3. točke prvega odstavka 19. člena ZDen ni podana. Določbe 62. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine, po kateri spomenika državnega pomena v lasti države ni mogoče odtujiti, ne more imeti pravnih posledic za stranke v postopku denacionalizacije, ker bi to pomenilo poseg v pravni položaj upravičenca po uveljavitvi ZDen. Sodišče je odločilo, da ni mogoče upoštevati ureditve v Zakonu o naravni in kulturni dediščini, ki je sicer veljala ob uveljavitvi ZDen. Ta zakon je v sistemu družbene lastnine le zagotavljal, da se obseg družbene lastnine na določenih sredstvih ne bo zmanjševal, ni pa omejeval pravne sposobnosti nosilcev lastninske pravice glede možnosti pridobivanja lastninske pravice na kulturnih spomenikih. Zato določba 51. člena citiranega zakona ne more biti podlaga za sklep, da je kulturni spomenik javno dobro oz. dobrina v splošni rabi.

Določba drugega odstavka 32. člena ZDen praviloma ne povzroča težav v denacionalizacijskih postopkih, saj je ovira, ki jo določa citiran predpis, najlažje dokazljiva. Gre namreč za zahtevke za zemljišča, ki so bila po podržavljenju pozidana in se na njih nahaja zgrajen trajen objekt, ki ni v lasti upravičenca. Upravičenci, kot tudi upravni organi, na podlagi tako ugotovljenega dejanskega stanja praviloma nimajo nobene dileme, da je zahtevek za vrnitev v naravi neutemeljen in da jim pripada druga vrsta odškodnine. Kljub temu pa so posamezni postopki še vedno v teku.

b) K dolgotrajnosti denacionalizacijskih postopkov tako pri upravnih enotah kot tudi pri sodiščih (kadar gre za obravnavanje zahtevkov po 5. členu ZDen) pa prispevajo tudi zahtevki in nato postopki upravičencev za dodelitev nadomestnih zemljišč. Glede na obvezno razlago 27. člena ZDen je izključni zavezanec za zadevno sklepanje sporazumov Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (v nadaljevanju: Sklad). Postopek za sklenitev morebitnega sporazuma za dodelitev nadomestnega zemljišča upravičencu se vodi neposredno pri Skladu v smislu tretjega odstavka 42. člena Zden, in sicer med upravičencem in Skladom. V praksi se ta postopek izvede v okviru upravnega ali sodnega postopka, kamor se sklenjeni sporazum posreduje, na podlagi le-tega pa upravni organ ali sodišče izda končno odločbo. Toda postopki za sklenitev sporazuma za dodelitev nadomestnih zemljišč niso tekoči. Niso namreč redki primeri, ko predlagatelj po večletnem postopku, ki že teče pri upravni enoti ali na sodišču, ali so celo tik pred zaključkom, spremenijo svoj zahtevek in uveljavljajo nadomestno zemljišče za tiste nepremičnine, ki jih ni moč vrniti v naravi. Upravni organ ali sodišče je v takem primeru dolžno predlagatelja oz. upravičenca napotiti neposredno na Sklad, da tam poskusi skleniti sporazum za nadomestno zemljišče. Ti postopki so dolgotrajni, saj mora Sklad najprej preveriti, ali je Republika Slovenija lastnica zahtevanega zemljišča in ugotoviti, če ni pri upravnem organu ali sodišču vložen za isto zemljišče zahtevek za vrnitev. V številnih primerih se postopki zaključijo neuspešno, ker ne pride do soglasja med upravičenci ter Skladom o možnosti dodelitve nadomestnega zemljišča. V vsem tem času, ko se poskuša doseči sporazum v smislu tretjega odstavka 42. člena ZDen, pa praviloma upravni in sodni postopki čakajo. V teh primerih Državno pravobranilstvo nima nobene pristojnosti, da bi kakorkoli vplivalo na dolgotrajne postopke v zvezi z nadomestnimi zemljišči pri Skladu.

V letu poročanja je bilo podpisanih 158 sporazumov, ki se nanašajo na nadomestna zemljišča, zavrženih pa je bilo devet sporazumov. Upravni organi so leta 2004 izdali 160 odločb o dodelitvi nadomestnih zemljišč. Število odločb se povsem ne ujema s številom zaključenih

zadev, saj je očitno prišlo do delnega časovnega zamika med prejemom pravnomočne odločbe in zaključkom zadeve. V primerih, ko predlagatelji ne sprejmejo ponujenega nadomestnega zemljišča, Sklad zadevo zaključi, upravne enote pa nato izdajo odločbo o odškodnini v obliki obveznic.

c) Razlog za dolgotrajnost denacionalizacijskih postopkov, tako pri upravnih enotah kot sodiščih oz. ministrstvih, pa je tudi nerazumljivo podaljševanje rokov v korist upravičencev, za opredelitev glede vrste odškodnine oziroma za dostavo potrebnih listin v smislu 62. člena ZDen. Pogosti so namreč primeri, ko upravičenci oz. predlagatelji kljub opozorilom Državnega pravobranilstva še po več letih ne predložijo vseh listin, potrebnih za obravnavanje njihovega zahtevka. Upravičenci neredko v teku postopka tudi spreminjajo svoje zahtevke glede oblike odškodnine. Poleg prej omenjene zahteve za nadomestna zemljišča, prihaja tudi do sprememb, ki se nanašajo na odškodnine v obliki priznanic ali delnic, kar vse še dodatno povzroči zavlačevanje postopkov. Dolgotrajnost postopkov pa povzroča tudi delo izvedencev oz. cenilcev ter s tem v zvezi neaktivno vodenje samih postopkov. Upravni organi oz. sodišča se mehanizmov za pospešitev izdelave izvedenskih mnenj praviloma ne poslužujejo. Veliko pa je tudi primerov, tako pri raznih upravnih organih, kot tudi pri sodiščih, ko se zadeva enostavno ne obravnava tudi po več let. Državno pravobranilstvo namreč še sedaj prejema zahtevke, ki so bili vloženi pravočasno, to je do 7. 12. 1993.

V letu 2004 so bile sklenjene štiri poravnave, kjer je Državno pravobranilstvo odigralo aktivno vlogo in je bilo pobudnik oz. predlagatelj najprej osnutka poravnave, nato pa tudi priprave samega besedila poravnave, vse do podpisa le-te in predložitve v upravnem postopku. Vse sklenjene poravnave so bile obravnavane na več sejah Skupine za pripravo sklepanja poravnav, ki je delovala v okviru Ministrstva za pravosodje in tudi vsklajene z upravljalci državnega premoženja.

Bistvo posameznih poravnalnih zadev je naslednje:

- v zadevi denacionalizacije gradu Muretinci je prišlo do poravnave med upravičencem Križniškim redom v Ljubljani ter zavezanko Republiko Slovenijo in uporabnikom, Domom upokojencev Ptuj, glede vrnitve objekta - gradu v naravi. Grajski kompleks je obsegal stari grad, v katerem se je v času sklepanja poravnave le v manjši meri odvijala dejavnost doma upokojencev in novi del objekta, ki je bil fizično popolnoma ločen od

starega dela. S poravnavo je bila razdeljena enotna parcela, na kateri sta se nahajala tako staro grajsko poslopje kot novi objekt, zgrajen po podržavljenju, v celoti so bila ukinjena tudi vsa premoženjska in pravna razmerja med upravičencem ter zavezanko in uporabnikom, pri čemer se je upravičenec odpovedal zahtevku po drugem odstavku 72. člena ZDen oz. se je le-ta poračunal z vlaganji v objekt, ki je bil vrnjen. Poravnava vsebuje tudi določbe o ureditvi najemnega razmerja za pomožne prostore v starem gradu, ki je prešel v last upravičenca. Odločba upravnega organa vsebuje v smislu 69. člena ZDen vsebino poravnave, na podlagi nje pa je bila izvedena še parcelacija oz. zemljiškoknjižni vpis;

- v zadevi denacionalizacije Uršulinskega samostana v Ljubljani je bila dosežena med strankami poravnava, ki je bila vključena v odločbo Ministrstva za kulturo. Republika Slovenija je bila zavezana stranka v upravnem postopku denacionalizacije kompleksa Uršulinskega samostana v Ljubljani v delu, ki ga oziroma so ga uporabljali Ministrstvo za kulturo (prej Uprava za kulturno dediščino), Slovenski šolski muzej, Narodni muzej Slovenije in Gimnazija Jožeta Plečnika, Ljubljana. Prostori navedenih državnih oziroma javnih institucij so se med seboj prostorsko prepletali, kar je dodatno oteževalo ugotovitev dejanskega stanja nepremičnin v času podržavljenja, v primerjavi z današnjim stanjem. Na podlagi izhodišč izvedeniškega in cenitvenega poročila je bila med upravičeno in zavezano stranko dosežena poravnava, s katero so soglašali vsi zgoraj navedeni uporabniki. Bistvo poravnave je v tem, da se je v naravi vrnil samo del nepremičnine, ki sodi v stari samostanski del (uprabniki Narodni muzej Slovenije, delno Slovenski šolski muzej in delno gimnazija - 3 učilnice). Za ta del je Uršulinski samostan že s poravnavo sklenil najemno pogodbo z uporabniki. Del nepremičnine, ki je prazen, uporabljala pa jo je Uprava za kulturno dediščino, pa je bil vrnjen upravičeni stranki v last in posest. Uršulinski samostan se je odpovedal zahtevku za plačilo odškodnine po 72. členu ZDen, razen za del, ki ga je uporabljal Narodni muzej Slovenije. Dosežen je bil dogovor za plačilo odškodnine po 3 EUR/m² za obdobje 12 let in šest mesecev (od uveljavitve ZDen dalje), v skupni višini 440.631 EUR, v treh enakih letnih obrokih. Z izvedeniškim poročilom je bila ugotovljena tudi povečana vrednost celotne nepremičnine v višini 101.039 EUR v korist Republike Slovenije, ki sta jo stranki pobotali z zahtevkom upravičene stranke po 72. členu ZDen za preostali del nepremičnine, ki je bil hipotečno znatno višji. V naravi niso bili vrnjeni: del kompleksa, ki ga uporabljata Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana in Slovenski šolski muzej, porušeni deli stavb, javne površine

in arkade. Za nepremičnine, ki jih ni mogoče vrniti v naravi, upravičeni stranki pripadla odškodnina v obliki obveznic SOD v višini 7.103.734 DEM (ustrezno EUR). Odločba o denacionalizaciji je postala pravnomočna;

- za stavbo, ki jo je uporabljalo Okrajno sodišče v Ormožu, je bila v postopku denacionalizacije med strankama dosežena poravnava tudi glede odškodnine po 72. členu ZDen. Upravičeni stranki je bila namreč nepremičnina vrnjena v naravi, v last in posest, ker se je sodišče preselilo v druge najete prostore. Upravičena stranka se je odpovedala zahtevku za vračilo opreme in inventarja v hotelu po stanju ob podržavljenju, Republika Slovenija pa ji je plačala odškodnino zaradi nezmožnosti uporabe po 2 EUR/m² za 147 mesecev za skupno 376,50 m² v znesku 110.691 EUR;
- v zadevi denacionalizacije nepremičnine, ki jo je uporabljala bivša SDK in nato Agencija za plačilni promet, je bil z upravičeno stranko Župnijskimi uradom Škofja Loka dosežen sporazum med potekom upravnega spora, ki ga je začela Republika Slovenija zaradi plačila več vrednosti nepremičnine v njeno korist. Stranki sta se sporazumeli, da Republika Slovenija umakne tožbeni zahtevek v upravnem sporu tako, da se v istočasnem pravnem postopku za plačilo odškodnine po 72. členu ZDen upravičena stranka odpove delu tega zahtevka.

Konec poročevalskega obdobja smo na Državnem pravobranilstvu izdelali pregled vseh nedokončanih zadev. Ugotovili smo, da je bilo na dan 1. 3. 2005 v obravnavi pred upravnimi organi in sodišči na prvi stopnji 1.148 zadev. V pritožbenem postopku je 270 zadev ter 232 zadev v upravnem sporu. Republika Slovenija je uveljavljala ovire za vrnitev v naravi v 160 zadevah.

Analiza vlagateljev pravnih sredstev (pritožb in tožb v upravnem sporu) je pokazala, da so večino pritožb oziroma tožb v upravnem sporu vložili upravičenci in ostali udeleženci v postopku. V navedenih postopkih sta zavezanca Republika Slovenija in Sklad udeleženi z 66 zadevami (kar predstavlja le 13 % vloženih pravnih sredstev).

V obdobju poročanja so upravni organi odločali o 57 pritožbah Državnega pravobranilstva. Pri tem so 39 pritožbam ugodili, zavrnjenih pa je bilo 18 pritožb. V upravnem sporu je sodišče odločilo o eni tožbi Državnega pravobranilstva, kateri je bilo ugodeno.

V letu poročanja je bilo pravnomočno končanih 2.359 zadev, od tega 91 na sodiščih. V zemljiški knjigi je bilo v izvedenih 1.233 zadev.

V letu 2004 so bile zadeve rešene na naslednji način:

- zahtevkom za vrnitev v naravi je bilo ugodeno v 841 primerih, v vrednosti nekaj manj kot 1,8 milijarde SIT, delno ugodeno je bilo 16 zahtevkom, zavrnjenih je bilo 52 zahtevkov, na drug način pa je bilo rešeno 74 zahtevkov;
- zahtevkom za izdajo priznanic je bilo ugodeno v 14 primerih v vrednosti 35.034 DEM + 3.426 EUR + 4.84 milijona SIT, noben zahtevek ni bil zavrnjen, niti rešen na drug način;
- zahtevkom za nadomestna zemljišča je bilo ugodeno v 182 primerih. Upravičenci so prejeli v last in posest nadomestna zemljišča v skupni površini 2.148.161 m². Devet zahtevkov je bilo zavrnjenih, 69 pa je bilo rešenih na drug način.

Zahtevki so bili rešeni na drug način takrat, ko je bilo ugotovljeno, da Republika Slovenija ali Sklad nista bila zavezanca v postopku, da ni bilo pogojev za vrnitev v naravi, ali za izročitev nadomestnih zemljišč, ali pa so bili zahtevki spremenjeni v obveznice Slovenske odškodninske družbe.

Ob izteku leta 2004 je ostalo nerešenih 1.971 zadev.

V/4. POSTOPKI PO ZAKONU O IZVRŠEVANJU KAZENSKIH SANKCIJ

Med te zadeve uvrščamo zahtevke za vrnitev premoženja, ki je bilo zaplenjeno z razveljavljeno kazensko sodbo na podlagi 145. člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (v nadaljevanju: ZIKS). V primeru razveljavljene kazni zaplembe premoženja se premoženje vrne obsojencu oz. njegovim dedičem. Zavezanec za vrnitev premoženja v naravi je država oz. lokalna skupnost, v katere lasti je zaplenjeno premoženje. Zavezanec za vrnitev kmetijskih zemljišč, kmetij in gozdov v lasti Republike Slovenije in za odškodnino v priznanicah je Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, zavezanec za odškodnino v delnicah, obveznicah in denarju pa Republika Slovenija. V teh zadevah Državno

pravobranilstvo zastopa le Republiko Slovenijo, ne pa tudi Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije.

Takšnih zadev je imelo Državno pravobranilstvo v delu 217, od teh je bilo novo pripadlih 12. Vrednost obravnavanih zadev presega 13,44 milijarde SIT, vrednost novo prejetih zahtevkov pa 378,5 milijona SIT in 377.826,24 USD. Ob tem je treba poudariti, da večina zahtevkov denarno ni ovrednotena.

V poročilu za leto 2003 sem opozoril, da še vedno ni bilo enotno rešeno vprašanje začetka teka obresti po Zakonu o izdaji obveznic za plačilo odškodnine za zaplenjeno premoženje zaradi razveljavitve kazni zaplembe premoženja: ali začnejo teči obresti od izdaje odločbe o določitvi odškodnine ali od razveljavitve zaplembe. To dilemo je lani odpravilo Vrhovno sodišče Republike Slovenije, ki je o reviziji Državnega pravobranilstva s sklepom opr. št. Ips 520/2003 z dne 22. 4. 2004 odločilo, da gredo upravičencem po Zakonu o izdaji obveznic za plačilo odškodnine za zaplenjeno premoženje zaradi razveljavitve kazni zaplembe premoženja obresti od razveljavitve kazni do izdaje obveznic. Državno pravobranilstvo je svoje stališče v vseh postopkih uskladilo z odločitvijo sodišča. S to odločitvijo je takoj seznanilo tudi Slovensko odškodninsko družbo, ki opravlja naloge v zvezi z izdajo, vročanjem in izplačevanjem obveznic ter obračunavanjem obresti.

Državno pravobranilstvo je v preteklih letih večkrat obravnavalo primere, ko je bilo po vojni premoženje zaplenjeno na podlagi dveh različnih pravnih aktov: npr. z upravno odločbo, kot premoženje nemškega rajha in oseb nemške narodnosti in s sodbo sodišča, s katero je bila oseba spoznana za vojnega zločinca in pomagača in obsojena na izgubo imetja v korist države. V primeru razveljavitve obsodbe na izgubo premoženja v korist države predlagatelji v sodnem postopku zahtevajo vrnitev. Državno pravobranilstvo meni, da razveljavitev sodbe ne more imeti avtomatično za posledico vrnitve premoženja, če je bilo to zaplenjeno že pred izdajo sodbe na podlagi drugega pravnega naslova, t. j. z upravno odločbo. Za vrnitev premoženja, ki je bilo zaplenjeno z upravno odločbo, ki pa ni razveljavljena, morajo biti izpolnjeni pogoji predpisani v Zakonu o denacionalizaciji. Takšno stališče je potrdilo tudi Vrhovno sodišče Republike Slovenije, ko je ugodilo reviziji Državnega pravobranilstva. V sklepu, opr. št. II Ips 328/2003 z dne 19. 2. 2004 je zapisalo, da je zmotna trditev pritožbenega sodišča, da je vseeno, ali je bilo pravnim prednikom predlagajoče stranke premoženje odvzeto

po 2. ali po 3. točki Odloka AVNOJ. Ker za vrnitev premoženja vsak postopek predpisuje različne pogoje, je Vrhovno sodišče Republike Slovenije ocenilo, da je utemeljena revizijska trditev Državnega pravobranilstva, da je pomembna pravna podlaga za odvzem premoženja. Če je bilo premoženje odvzeto po 1. ali 2. točki Odloka AVNOJ (in kasneje sprejetega Zakona o prenosu sovražnikovega premoženja v državno last in o sekvestraciji premoženja odsotnih oseb - Uradni list FLRJ, št. 63/46), je premoženje prešlo v državno last s 6. februarjem 1945 in predlagajoča stranka lahko zahteva vračilo v upravnem postopku ob pogojih, ki jih predpisuje Zakon o denacionalizaciji. Če pa je premoženje prešlo v državno last na podlagi kazenske sodbe, torej po 3. točki Odloka AVNOJ, je predviden sodni postopek ob pogojih, ki jih predpisuje ZIKS, odločilen datum pa je pravnomočnost kazenske sodbe. Na podlagi razveljavitvenega sklepa je sodišče prve stopnje pri ponovnem odločanju zahtevku ugodilo. Na pritožbo Državnega pravobranilstva je Višje sodišče v Ljubljani s sklepom, opr. št. II Cp 320/2005 z dne 1. 6. 2005 spremenilo izpodbijano odločbo in zahtevek zavrnilo. Takšna odločitev je pomembna tudi zato, ker je pri zaplembah izjemno velikega premoženja posameznikom dostikrat izrečena zaplemba po dveh pravnih naslovih, predlagatelji pa ne izpolnjujejo predpisanih pogojev v vsakem postopku.

Vzroki za dolgotrajnost teh postopkov so podobni ali celo enaki vzrokom za dolgotrajnost denacionalizacijskih postopkov. Gre za neaktivnost nekaterih sodišč, ki tudi po več let ne razpišejo obravnave, niti ne odredijo izvedenstva. Izvedenci svoje delo praviloma ne opravljajo v določenih rokih, sodišča pa v takih primerih ne ukrepajo. Državno pravobranilstvo v zadevnih postopkih aktivno sodeluje in odgovarja na vloge v določenih rokih, se udeležuje obravnave ter ob predložitvi vseh ustreznih listin zahtevkom praviloma ne ugovarja.

Pregled v letu 2004 pravnomočno rešenih zahtevkov pokaže, da je bilo:

- ugodeno trem zahtevkom za vrnitev v naravi (vrnjeno za 16.590 m² kmetijskih zemljišč), trije zahtevki so bili zavrnjeni, dva zahtevka za vrnitev v naravi pa sta bila rešena na drug način;
- v celoti ugodeno 39 zahtevkom za izdajo obveznic v skupni vrednosti 763.638,87 EUR, 1.203.244,41 DEM, 617.287,18 USD in 238.682.395,00 SIT, dva zahtevka sta bila zavrnjena, šest zahtevkov je bilo rešenih na drug način, eden zahtevek pa je bil umaknjen;

- ugodeno trem zahtevkom za izdajo delnic Republike Slovenije v vrednosti nekaj manj kot 54,84 milijona SIT.

Opredelitev »rešeno na drug način« pomeni, da Republika Slovenija v postopku ni bila zavezanec za vrnitev.

Ob izteku leta 2004 je ostalo nerešenih 166 zadev.

V/5. POSTOPKI PO ZAKONU O IZVRŠBI IN ZAVAROVANJU

Število izvršilnih zadev, v katerih Republika Slovenija nastopa kot upnik, se tudi v letu 2004 zmanjšuje. V obravnavanem obdobju je bilo prejetih v delo 2.329 zadev zaradi vložitve izvršilnih predlogov, kar je za skoraj 29 % manj kot v predhodnem letu. Pri tem se Državno pravobranilstvo poslužuje vseh izvršilnih sredstev (predlogi za zavarovanje terjatev za vknjižbo zastavne pravice, izvršbe z rubežem in prodajo nepremičnin, izvršbe z rubežem plače, drugih prejemkov, kapitalskih deležev, premičnih stvari). Skupna vrednost prejetih zadev je znašala 15,7 milijarde SIT. Število nerešenih zadev je bilo konec leta manjše za nekaj več kot 6 % (2004 – 6.837, 2003 – 7.304), skupna vrednost vseh izvršilnih predlogov v delu pa je dosegla 55,8 milijarde SIT, kar je za 11,5 milijarde SIT več kot v predhodnem letu.

Izvršbe se nanašajo predvsem na izterjavo preveč izplačanih plač, neplačanih najemnin, kupnin, posojil, šolnin, stroškov za tečaje tujih jezikov, terjatev iz pogodbenih razmerij, obveznosti po sodnih odločbah, neplačanih davkov in prispevkov ter na izterjavo nadenarnih terjatev (predvsem na izselitve iz nezakonito dodeljenih vojaških stanovanj in stanovanj, za katera je bil pravni naslov zaradi neplačevanja zapadlih najemnin oziroma obrokov kupnine odpravljen s pravnomočno sodno odločbo).

Na dolžino postopkov vpliva tudi odprto vprašanje ali pri obračunu zamudnih obresti uporabiti konformno ali linearno metodo. Ta problem izstopa posebej pri starejših terjatvah, saj prihaja pri uporabi različnih metod do velikih razlik v zneskih. Glede obračuna zamudnih obresti obstajata celo dve različni sodbi Višjega sodišča v Ljubljani. Državno pravobranilstvo je podprlo predlog Višjega sodišča, da Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije vloži

zahtevo za varstvo zakonitosti in tako prispeva k rešitvi problema, vendar o morebitni vložitvi zahteve nismo bili obveščeni.

Tudi Republika Slovenija kot upnik vpliva na dolžino postopkov in sicer, če Državnega pravobranilstva sproti ne obvešča o morebitnih celotnih ali delnih plačilih dolga oziroma odpisih prispevkov, temveč to stori šele po tem, ko dolžnik ugovarja višini terjatve.

Zunanji oddelek Državnega pravobranilstva v Mariboru poroča o problemih v zvezi z vročanjem listin in zastopanjem zaradi prijave prednostne terjatve Republike Slovenije po določbi 197. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju (v nadaljevanju ZIZ). Pri tem gre za prijavo terjatve iz naslova davka na dodano vrednost oziroma davka na promet nepremičnin, ki se obračuna od prodaje nepremičnine in davka za zadnje leto zapadlih davščin, ki obremenjuje prodano nepremičnino. Sodišča namreč v teh zadevah zelo različno poslujejo. Nekatera sodišča pošiljajo Državnemu pravobranilstvu celotno dokumentacijo, to je od obvestil o rubežih nepremičnin do sklepov o domiku nepremičnin kupcu, druga sodišča pa se s sklepi, ki so potrebni za pripravo podatkov za prijavo prednostne terjatve Republike Slovenije po 197. členu ZIZ obračajo neposredno na pristojni davčni urad. Menim, da bi sodišča morala sklepe neposredno pošiljati pristojnemu davčnemu uradu in ne izpostavam davčnega urada, kakor tudi ne Državnemu pravobranilstvu. Davčni urad (in ne njegova izpostava) je tisti, ki po pridobitvi podatka o pravnomočnosti sklepa o domiku nepremičnine pripravi podatke o višini prednostne terjatve in jih pošlje Državnemu pravobranilstvu.

V/5.1. ZAVAROVANJE TERJATEV Z VKNJIŽBO ZASTAVNE PRAVICE

Predlogi za zavarovanje terjatev z vknjižbo zastavne pravice v zemljiški knjigi so instrument, ki se ga država poslužuje predvsem pri izterjavi neplačanih davkov in prispevkov, ki so prihodek republiškega proračuna. V letu 2004 je bilo vloženi 737 takšnih predlogov, katerih skupna vrednost presega 13 milijard SIT, kar vrednostno predstavlja prek 83 % vseh vloženi izvršilnih predlogov pa čeprav je bilo zadev številčno manj za prek 34 %.

Podlaga za zavarovanje obveznih dajatev z vknjižbo zastavne pravice v zemljiški knjigi na nepremičninah dolžnika je dolgovni seznam, ki ga izdaja v okviru svojih pristojnosti v davčnem in carinskem postopku pristojni davčni oziroma carinski organ. Sodišča predlogom največkrat ugodijo. V preteklem letu smo v 130 primerih predlagali tudi izbris zastavne

pravice, saj so dolžniki po vložitvi predloga poravnali dolgove (prek 139 milijonov SIT). Vknjižena zastavna pravica (hipoteka) je torej pogosto zelo učinkovito sredstvo, ki dolžnike prisili, da terjatev Republiki Sloveniji poravnajo prostovoljno, ne da bi bilo potrebno vložiti predlog za izvršbo.

V letu 2004 se je Državno pravobranilstvo z Davčno upravo Republike Slovenije dogovorilo, da predloge za izbris vlagajo neposredno dolžniki sami in s tem seveda nosijo tudi breme morebitnih stroškov izbrisa, davčni organ pa Državno pravobranilstvo obvesti o izvedenem plačilu. Državno pravobranilstvo je tako prekinilo s prakso, da je po prejemu izbrisne pobotnice vlagalo predloge za izbris zastavne pravice.

Po moji presoji se bo število primerov vlaganj predlogov za vknjižbo zastavne pravice še zmanjšalo, in sicer kot posledica uveljavitve nekaterih novosti v zvezi z zavarovanjem dolga z vknjižbo zastavnih pravic. Po določbah Zakona o davčnem postopku (v nadaljevanju: ZDavP), sprejetega v letu 2004, sme davčni organ na podlagi 46. člena ZDavP predlagati zavarovanje terjatve do dolžnika, ki je lastnik nepremičnin šele, če v postopku davčne izvršbe oceni, da ni verjetno, da bo davek poplačan iz denarnih prejemkov, denarnih sredstev pri bankah in hranilnicah, denarnih terjatev dolžnika ali njegovega premoženja. To pa pomeni, da mora davčni organ pred vložitvijo predloga za zavarovanje dolga s hipoteko pridobiti podatke o vseh dolžnikovih dohodkih in premoženju ter izvesti tudi druge postopke prisilne izterjave, kar bo vse nedvomno vplivalo na zmanjšanje števila vloženih predlogov. Po ZDavP, ki je prenehal veljati s 1. majem 2004, je za zavarovanje dolga s hipoteko zadostovalo že to, da je imel davčni organ na podlagi izvršljivega izvršilnega naslova terjatev do dolžnika, in da je bil slednji lastnik nepremičnin.

V zadevah, v katerih ne pride do poplačila na podlagi samega vpisa zastavne pravice, se po določenem času postopek nadaljuje s predlogom Republike Slovenije za cenitev in prodajo nepremičnin. Več o tem v točki 5.2 tega poglavja.

V zvezi s stroški upnika, ki nastanejo pri predlogih za zavarovanje davčnih obveznosti z vknjižbo zastavne pravice na nepremičninah dolžnika ponovno opozarjam, da se ti stroški ne zavarujejo z vknjižbo zastavne pravice tako kot glavnica, temveč pridobi upnik s tem, ko so izvršilni stroški priznani v sodni odločbi, izvršilni naslov za novo izvršbo. Obstaja pa tudi nasprotna sodna praksa nekaterih sodišč, ki zavarujejo tudi izvršilne stroške. V primerih, ko

gre za dolžnike, ki so brez premoženja in so bile predhodne upravne izvršbe, ki jih je vodil davčni organ neuspešne, se postavlja vprašanje, ali ne bi bilo smotrno, da predlogov za izterjavo teh stroškov ne bi vlagali in s tem povzročali dodatne (neuspešne) obremenitve izvršiteljev.

V/5.2. IZVRŠBE Z RUBEŽEM IN PRODAJO NEPREMIČNIN

Tudi za to vrsto izvršbe velja, da so postopki dolgotrajni, saj od cenoitve nepremičnine do nadaljevanja izvršilnega postopka praviloma mine veliko časa.

Prednost izvršbe z vknjižbo zastavne pravice in z rubežem in prodajo nepremičnin je v tem, da dolžniki po vknjižbi zastavne pravice ali pred samo izvedbo prodaje nepremičnin, obveznost pogosto sami poravnajo. Tako se namen poplačila dolga doseže, ne da bi bile prodane dolžnikove nepremičnine.

V primerih, ko se upniku v nepremičninski izvršbi ni uspelo poplačati zaradi neuspele prodaje, upnik obdrži svojo zastavno pravico, pri tem pa je varovan tudi njegov vrstni red poplačila.

Vprašanje učinkovitosti vlaganja izvršilnih predlogov na rubež in prodajo nepremičnin se pojavlja predvsem v naslednjih primerih:

- ko so dolžniki lastniki nepremičnin in zemljišč na deležih, ki so manjši od ene polovice. Po predlogu davčnega organa Državno pravobranilstvo še vedno vlaga izvršbe tudi na idealne deleže do 1/12, 1/24 itd. Končnega učinka pa ni, saj takšne nepremičnine na dražbi ni mogoče prodati;
- na rubež in prodajo nepremičnin, ko so dolžniki lastniki zasedenih stanovanjskih ali poslovnih prostorov, zaradi česar je nepremičnina manj privlačna za nakup. Uspeh pri teh zadevah je v smislu poplačila terjatve relativno majhen. Nepremičnina se ne proda niti na tretjem naroku ali pa kupnina ne zadostuje za zadostno poplačilo terjatve, saj se nikoli ne proda za vrednost, ki jo je ocenil sodni cenilec, pač pa praviloma največ za polovico vrednosti;

- ko so na nepremičninah že vknjižene hipoteke drugih večjih upnikov, predvsem bank, ki pri zavarovanju in izterjavi dolgov nedvomno izkazujejo večjo poslovno aktivnost in prizadevnost kot država. Iz priloženih listin je razvidna velika časovna odmaknjenost neposrednih dejanj davčne izterjatve. Zato v primeru, ko pride do postopka prodaje nepremičnine, Republika Slovenija ponavadi izpade iz poplačila;
- ko nepremičnina nima posebne vrednosti (npr. odročni in nekvalitetni travniki, gozdovi, itd.). Država je sicer edini vknjiženi upnik, vendar se takšne nepremičnine v morebitnih postopkih prodaje, ki bi sledili postopku zavarovanja, slabo prodajajo ali pa sploh ne;
- ko Republika Slovenija pristopi k že začeti izvršbi (ni prvi upnik) in zaradi visokih terjatev po predhodnih izvršilnih postopkih, nizkega vrstnega reda in nezadostne vrednosti nepremičnine ne pride do poplačila terjatve. Poplačajo se le prednostne terjatve Republike Slovenije.

V/5.3. IZVRŠBE NA RUBEŽ PLAČE, DRUGIH PREJEMKOV, SREDSTEV NA BANČNIH RAČUNIH, VREDNOSTNIH PAPIRJEV, KAPITALSKIH VLOŽKOV IN PREMIČNIH PREDMETOV

Pri izterjavi denarne terjatve se v primeru, da je dolžnik zaposlen ali prejema pokojnino oz. ima sredstva na bančnem računu, predlaga izvršba z rubežem denarnih sredstev, prav tako pa tudi z rubežem in prodajo vrednostnih papirjev. Izvršba z rubežem denarnih sredstev je najbolj učinkovito sredstvo, razen če dolžnikova plača ni obremenjena preko zakonsko dovoljene višine.

Značilnost tovrstnih izvršilnih postopkov je, da mora Državno pravobranilstvo opraviti veliko pisnih poizvedb o naslovih dolžnikov, njihovem premoženju, zaposlitvi in prejemkih. Ob tem ugotavljam, da pristojni upravljavci posameznih zbirk podatkov le-te posredujejo dokaj ažurno.

Z uveljavitvijo novega Zakona o davčnem postopku bo na podlagi tretjega odstavka 80. člena ZdavP te podatke mogoče pridobiti pri pristojnih davčnih uradih Davčne uprave Republike Slovenije, kar bo nedvomno pomenilo prihranek časa in s tem racionalizacijo dela na

področju reševanja izvršilnih zadev. Nekateri oddelki so že poročali o ažurnem prejemanju podatkov o transakcijskih računih in zaposlitvah dolžnikov. Do podatkov o transakcijskih računih smo želeli priti tudi preko Banke Slovenije, vendar do sestave poročila do konkretnih dogovorov ni prišlo.

Dolgotrajnejši so postopki, ko je kot sredstvo izvršbe predlagan rubež in prodaja vrednostnih papirjev. V takih primerih sodišče opravi samo rubež, prodajo vrednostnih papirjev, ki kotirajo na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, pa po določbah ZIZ opravi izvršitelj. V primerih rubeža vrednostnih papirjev, ki ne kotirajo na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, ZIZ postopka ne določa, zato je poplačilo odvisno od dodatnih prizadevanj upnika.

Ker dolžniki pogosto ne razpolagajo več z vrednostnimi papirji v vrednosti, ki bi zadoščala za poplačilo terjatve, je bilo v letu 2004 malo predlogov na rubež in prodajo vrednostnih papirjev. Poleg tega so borzno posredniške hiše zvišale provizijo v zvezi s prodajo vrednostnih papirjev, zaradi česar je zadevna prodaja postala neekonomična.

Če izvršba na denarna sredstva ni možna ali ni uspešna, se predlaga izvršba z rubežem in prodajo premičnin dolžnika.

»Premičninska izvršba« je za upnika največkrat neuspešna in hkrati najdražja oblika izvršbe, saj mora upnik predhodno založiti predujem za stroške izvršitelja, ki praviloma niso majhni in velikokrat presežejo celo znesek terjatve. Vendar predlagatelji vztrajajo pri vložitvi izvršilnih predlogov. V primerjavi s preteklimi leti so se v nekaterih ministrstvih odločili, da ne bodo vztrajali na premičninski izvršbi v primerih, ko dolžniki drugega premoženja nimajo, v večjih primerih pa so se ministrstva odločila za odpis dolga.

Neuspešnost premičninske izvršbe je posledica majhne vrednosti rubljivih predmetov ali sploh neobstoja rubljivih predmetov, kakor tudi pogostega izmikanja dolžnikov samemu rubežu. Državno pravobranilstvo pogosto opravlja poizvedbe o morebitnem spremenjenem premoženjskem stanju dolžnikov, tako da lahko takoj vloži nov izvršilni predlog za dodatno in prednostno izvršilno sredstvo.

Delo na izvršilnih zadevah, ki so vezane na delo izvršiteljev, terja posebno skrbnost zaradi varovanja rokov upnika. Ker se Državno pravobranilstvo zaradi preobremenjenosti praviloma ne udeležuje dejanj, ki jih opravlja izvršitelj (rubež, dražba, popis in rubež nevpisane

nepremičnine, itd.), so možne določene zlorabe. Menim, da bi bilo potrebno dati večji poudarek nadzoru nad delom izvršiteljev. Zato prizadetim upnikom predlagamo, da zagotovijo svojo udeležbo pri izvršiteljevih dejanjih. Z udeležbo upnika se v neposrednem stiku z dolžnikom marsikdaj doseže uspešnejša rešitev izvršilnih postopkov.

Zaradi nepravilnega upoštevanja tarife za delo sodnih izvršiteljev je Državno pravobranilstvo vložilo v skladu z 38.c členom ZIZ več zahtev, da sodišče odloči o obračunu plačila dela in stroškov izvršiteljev.

V primerih, da delodajalec dolžnika ne izvrši sklepa sodišča o zasegu dela plače, Državno pravobranilstvo vloga na podlagi 134. člena ZIZ izvršilne predloge zoper delodajalca. Takšne izvršbe so učinkovite.

Ob pregledu izvršilnih spisov, v katerih je Republika Slovenija dolžnik, sem ugotovil, da je bilo je zoper Republiko Slovenijo vloženih 94 izvršilnih predlogov v skupni vrednosti nekaj nad 508 milijonov SIT. Pri tem se 21 zadev nanaša na primere kaducitete, ko so upniki razširili izvršilne predloge na Republiko Slovenijo, ki je na podlagi sklepa o dedovanju postala lastnik premoženja. Gre za tiste zadeve, v katerih so se dediči odpovedali dedovanju. Teh primerov seveda ni mogoče šteti med zadeve, kjer ugotavljam, da država premalo vestno (v celoti ali delno - zaradi zamika med vložitvijo predloga in izdajo sklepa so nekatere terjatve v vmesnem času že lahko poravnane) izpolnjuje obveznosti, ki so ji naložene s pravnomočnimi sodnimi odločbami oz. z raznimi poslovnimi oz. naročniškimi razmerji (takih zadev je bilo 73). V teh primerih bremenijo proračun zamudne obresti glavnice, kakor tudi nepotrebni izvršilni stroški z zakonitimi zamudnimi obrestmi od dneva izdaje izvršilnega sklepa do plačila. Med prejetimi izvršilnimi predlogi je bilo 12 zadev, ki so se nanašale na primere, ko država ni v roku izpolnila obveznosti po sodnih odločbah, v enem primeru pa je upnik na podlagi pravnomočne sodbe v izvršbi zahteval izvršitev del. Skupna vrednost vloženih zadevnih izvršilnih predlogov je znašala 101,8 milijona SIT. Manjše število prejetih izvršilnih predlogov (za šest zadev) še ne kaže na to, da je država pristopila k temeljitejšemu izvrševanju sodnih odločb.

Ena zadeva se je nanašala na primer, ko se je postopek začel proti Agenciji Republike Slovenije za plačilni promet, nadaljeval pa se je zoper Republiko Slovenijo kot pravnega naslednika.

V preteklem letu ni bilo zaslediti primerov, ko bi državni organi z vložitvijo ugovora zoper upravičen sklep o izvršbi, poskušali odložiti plačilo nespornih obveznosti. Sodelovanje s strankami v zvezi z vložitvami ugovorov zoper sklepe o izvršbi je večinoma dobro, saj dokumentacijo kljub kratkemu roku prejmemo pravočasno.

V/6. STEČAJNI POSTOPKI IN POSTOPKI PRISILNE PORAVNAVE

V letu 2004 je Državno pravobranilstvo prejelo 904 nove zadeve, kar pomeni za skoraj desetino večji pripad (2004 – 904, 2003 - 837). V stečajnih postopkih in postopkih prisilne poravnave je država v letu poročanja uveljavljala nove terjatve v 619 zadevah v skupni višini 19,4 milijarde SIT. Terjatve so bile prijavljene v obliki prijav terjatev ter izločitvenih in ločitvenih pravic. Največ terjatev je še vedno iz naslova neplačanih davkov in prispevkov ter vračanja namenskih ali nenamensko porabljenih sredstev, manj je carinskih terjatev, najmanj pa terjatev iz naslova neplačanih sodnih taks. V istem obdobju je država predlagala v 285 zadevah tudi uvedbo stečajnega postopka zoper gospodarske družbe in samostojne podjetnike. Vrednost zadevnega dolga je presegala 5,2 milijarde SIT. V primerjavi s predhodnim letom smo vložili 12 prijav manj, predlogov za uvedbo stečajnega postopka pa je bilo vloženih 79 več.

Ob izteku leta 2004 je ostalo nerešenih 1.932 zadev.

V preteklih obdobjih sem opozarjal, da se je Državno pravobranilstvo pri prijavljanju terjatev srečevalo s težavami, saj so nekateri organi podatke pošiljali ob izteku roka za vložitev prijave v stečajni postopek, v mnogih primerih pa je bila posredovana dokumentacija o terjatvah pomanjkljiva oziroma je sploh ni bilo. Z zadovoljstvom ugotavljam, da se je lani položaj izboljšal, saj le še nekateri oddelki Državnega pravobranilstva poročajo o posamičnih primerih poznega pošiljanja podatkov in dokumentacije. Upam, da o takšnih primerih ne bo več potrebno poročati še v naslednjem letu.

Ponovno izpostavljam, da so stečajni upravitelji premalo aktivni pri ugotavljanju dolžnikovega premoženja in se še vedno pretežno oprejo le na dokumentacijo, ki jo preda stečajni dolžnik ter na njegove ustne navedbe. Njihov cilj je stečajni postopek zaključiti s čim manjšimi stroški, kar pa je lahko v škodo objektivnim ugotovitvam obsega premoženja. Prav

tako se stečajni upravitelji izogibajo zakonski določbi 22. člena Zakona o finančnem poslovanju podjetij, ki jim nalaga obveznost vlaganja zahtevkov na plačilo odškodnine zoper člane nadzornega sveta oziroma člane uprave za račun vseh upnikov, ki imajo pravico do poplačila iz stečajne mase.

V letu 2004 so bili med ostalimi zaključeni naslednji postopki prisilne poravnave, v katerih je Republika Slovenija prijavila terjatve v zneskih, ki presegajo 25 milijonov SIT:

- dolžnik Konfekcija Jutranjka Sevnica d.d., Sevnica: Terjatve Republike Slovenije znašajo skupaj nekaj manj kot 39,4 milijona SIT (terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance, Davčne uprave Republike Slovenije v višini 39 milijonov SIT, terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance, Carinske uprave Republike Slovenije v višini nekaj manj kot 100.000 SIT, ter terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za okolje, prostor in energijo v višini 190.206 SIT). Terjatve bodo poplačane v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave v višini 20 % z obrestmi 4 % nominalno letno;
- dolžnik GAŠPER NADA s.p. Radlje ob Dravi: Terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance, Davčne uprave Republike Slovenije znaša 45,6 milijona SIT. Terjatev bo poplačana v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave v višini 20 %;
- dolžnik GORICE trgovsko podjetje d.o.o. Šentilj v Slovenskih Goricah: Terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance, Davčne uprave Republike Slovenije znaša 27,6 milijona SIT. Terjatev bo poplačana v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave v višini 25 %;
- dolžnik GRADBENA MEHANIZACIJA Obretan Jože s.p. Prevalje: Terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance, Davčne uprave Republike Slovenije znaša 34,3 milijona SIT. Terjatev bo poplačana v dveh letih od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave v višini 40 %;
- dolžnik TOVARNA VOZIL Maribor d.o.o. Maribor: Terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance, Davčne uprave Republike Slovenije znaša 26 milijonov SIT.

Terjatev bo poplačana v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave v višini 20 %;

- dolžnik KLEM COMMERCE d.o.o. Maribor: Terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance, Davčne uprave Republike Slovenije znaša prek 35,6 milijona SIT. Terjatev bo poplačana v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave v višini 20 %;
- dolžnik Group Tomos, Industrijski holding, Koper: Terjatvi Republike Slovenije znašata skupaj 213,3 milijona SIT (terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za gospodarstvo v višini 56 milijonov SIT, terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance, Davčne uprave Republike Slovenije v višini 157,2 milijona SIT. Terjatvi bosta poplačani v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave, in sicer prva v višini 20 %, druga pa v višini 4,88 %;
- dolžnik Neno M. d.o.o., Koper: Terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance, Davčne uprave Republike Slovenije znaša skoraj 59 milijonov SIT. Terjatev bo poplačana v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave, in sicer v višini 20 %;
- dolžnik STO d.o.o., Nova Gorica: Terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance, Davčne uprave Republike Slovenije znaša 31 milijonov SIT. Terjatev bo poplačana v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave, in sicer znesek 4,28 milijona SIT v celoti, preostali del terjatve pa v višini 20%;
- dolžnik Meblo poslovno trgovski rekreacijski center d.o.o., Nova Gorica: Terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance, Davčne uprave Republike Slovenije znaša 34,4 milijona SIT. Terjatev bo poplačana v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave v višini 20 %;
- dolžnik LIST d.o.o., Ljubljana: Terjatev Republike Slovenije Ministrstva za finance, Davčne uprave Republike Slovenije presega 197,3 milijona SIT. Terjatev bo poplačana v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave v višini 20 %;
- dolžnik IBL Sistemi d.d., Ljubljana: Terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance, Davčne uprave Republike Slovenije znaša 158,3 milijona SIT. Dolžnik je priznal terjatev

v višini nekaj nad 1,3 milijona SIT in bo poplačana v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave v višini 20 %;

- dolžnik Induplati holding d.d. Zgornje Jarše: Terjatvi Republike Slovenije znašata skupaj skoraj 99 milijonov SIT (terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za gospodarstvo v višini 42,2 milijona SIT in terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve prek 56,7 milijona). Terjatev sta bili v celoti priznani in konvertirani v lastniški delež dolžnika;
- dolžnik Velika planina, zaklad narave d.o.o. Kamniška Bistrica: Terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za gospodarstvo znaša 74,7 milijona SIT. Terjatev bo poplačana v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave v višini 20 % z obračunanimi obrestmi v višini eurobor do dneva plačila;
- dolžnik Deloza d.d., Zagorje ob Savi: Terjatev Republike Slovenije, Ministrstva za finance znaša 40 milijonov SIT. Terjatev v višini nekaj nad 40 milijonov SIT je bila konvertirana v osnovni kapital z izdajo 15,10% novo izdanih delnic, preostali del terjatve v zanemarljivem znesku (511 SIT) pa je bil uvrščen v razred E in bo poplačan v enem letu od pravnomočnosti potrjene prisilne poravnave v višini 20 %.

Kot je bilo že rečeno, država nastopa tudi kot predlagatelj uvedbe stečajnega postopka. Vložili smo 285 predlogov za uvedbo postopka, kar je tretjina vseh prejetih zadev. V teh postopkih največkrat ni pričakovati nikakršnega poplačila dolga, je pa interes upnika v tem, da se po pravnomočnosti sklepa o začetku in zaključku stečajnega postopka takšnega podjetnika ali gospodarsko družbo izbriše iz registra in se mu s tem onemogoči nadaljnje poslovanje in kopičenje dolga na področju davkov. Sodišča so v 44 primerih predlogom sledila in stečajne postopke hkrati zaključila, saj je šlo za manjše pravne osebe ali samostojne podjetnike, katerih premoženje ni zadoščalo niti za stroške stečajnega postopka.

V/7. NEPRAVDNI POSTOPKI

Lani je Državno pravobranilstvo zastopalo Republiko Slovenijo v 51.413 nepravdnih postopkih, od katerih je bilo novih 42.023 ali kar šestkrat več kot v predhodnem letu (2004 –

42.023, 2003 – 6.982). Med navedene zadeve uvrščamo tudi 231 prejetih razlastitvenih zadev, ki jih vodimo v Razl. vpisniku. Izjemno povečanje števila prejetih nepravdnih zadev je predvsem posledica 32.734 zahtevkov za vračilo vlaganj v javno telekomunikacijsko omrežje kar je več kot dve tretjini (79 %) vseh novo prejetih zadev v nepravdnih postopkih. Dejansko je bilo vpisanih 343 zadev več, ker so bili zahtevki vloženi pri nepristojnem oddelku Državnega pravobranilstva.

Zahtevki za vračilo vlaganj v javno telekomunikacijsko omrežje so vloženi na podlagi Zakona o vračanju vlaganj v javno telekomunikacijsko omrežje (v nadaljevanju: ZVVJTO, Uradni list RS, št. 58/02). Na podlagi 2. člena ZVVJTO so upravičenci do vračila vlaganj v javno telekomunikacijsko omrežje fizične osebe, lokalne skupnosti in njihovi pravni predniki, ki so z namenom pridobitve telefonskega priključka za sebe ali za druge sklepale pogodbe s pravnimi predniki TELEKOM Slovenije d.d. in Samoupravnimi interesnimi skupnostmi za poštni, telegrafski in telefonski promet. Upravičenci so upravičeni do vrnitve vlaganj v telefonske centrale, medkrajevne telefonske vode in krajevna telefonska omrežja, zmanjšane za morebitno neplačano priključnino, ki so jo v istem času na istem geografskem območju plačali naročniki PTT organizacij, ki takšnih pogodb niso sklenili. Priloženi dokazi in tabela o višini obveznih dajatev in tečajev za preračun zneskov v DEM, ki jo je sprejel minister pristojen za telekomunikacijo, so podlaga za oblikovanje predloga za sklenitev poravnave z upravičencem. Sklenjena poravnava je izvršilni naslov za izplačilo iz sklada, ki ga bo ustanovila Republika Slovenija iz kupnine od prodaje državnega deleža v TELEKOM Slovenije d.d. Če vlagatelj poravnave, ki mu jo je predlagal državni pravobranilec, ne sprejme v roku, ki mu ga je ta postavil in ki ne sme biti daljši od treh mesecev, lahko vlagatelj zahtevka začne postopek pred sodiščem v roku dveh mesecev po preteku tega roka.

Na podlagi tretjega odstavka 5. člena ZVVJTO je bil izdan Pravilnik o podatkih za ugotavljanje višine vračil vlaganj v javno telekomunikacijsko omrežje (Uradni list RS, št. 1/04 z dne 09.01.2004). Na podlagi 7. člena citiranega zakona pa je komisija, ustanovljena za opravljanje strokovnih in tehničnih nalog (Uradni list RS, št. 10-11/04 z dne 06.02.2004), objavila javni poziv za vlaganje zahtevkov za vračilo vlaganj v javno telekomunikacijsko omrežje, v katerem je bil določen štirimesečni rok za vložitev zahteve, ki je začel teči dne 07. februarja 2004 in se je iztekel dne 07. junija 2004, naknadno pa je bil podaljšan do 07. decembra 2004. V podaljšanem roku je bilo vloženo 310 zahtevkov.

Na podlagi 8. člena ZVVJTO in petega odstavka javnega poziva za vlaganje zahtevkov za vračilo vlaganj v javno telekomunikacijsko omrežje, so, glede na sedež pravnega prednika TELEKOM Slovenije d.d. oziroma SIS, kjer so bila vlaganja opravljena, upravičenci zahtevke vlagali pri krajevno pristojnem Državnem pravobranilstvu.

Zakonodajalec je ob sprejemu zakona sicer predvidel pomoč Državnemu pravobranilstvu z dodatno zaposlitvijo desetih strokovnih sodelavcev, vendar pa v ta namen ni zagotovil potrebnih sredstev. Upoštevajoč navedeno ter dejstvo, da po Zakonu o državnem pravobranilstvu poravnave sklepa (s tem pa sprejema tudi odgovornost za njeno vsebino) državni pravobranilec, je Državno pravobranilstvo ustanovilo posebno strokovno komisijo. Njena naloga je pregled zahtevkov, ugotavljanje in evidentiranje problemov ter oblikovanje smernic za pristop k reševanju zahtevkov. V komisiji je deset funkcionarjev in dva strokovna sodelavca. Komisija je sestavila in razposlala upravičencem obrazce, v katerih je zajela vse elemente popolnega zahtevka, oblikovala računalniški program za evidentiranje, obravnavo in rešitev zahtevkov ter oblikovala računalniški program za izračunavanje zneskov poravnav. Funkcionarji sedežnega pravobranilstva so tudi nudili neposredno pomoč zunanjim oddelkom pri pregledovanju in razvrščanju spisov.

Na podlagi opisanega pristopa k obravnavani problematiki je državno pravobranilstvo v preteklem letu zaključilo 14.556 zahtevkov. Da je bilo opisano delo možno opraviti, so funkcionarji, uradniki in administrativno tehnično osebje delali preko polnega delovnega časa, pri čemer funkcionarji za dodatno delo niso prejeli plačila.

Poleg navedenih zahtevkov, je Državno pravobranilstvo na področju nepravdnih postopkov tudi:

- vložilo 6171 zemljiškoknjižnih predlogov na vpise lastninske pravice v korist Republike Slovenije in vpise zaznamb nepremičnin, razglašeni za kulturni spomenik državnega pomena Največ vpisov se nanaša na kmetijska zemljišča in na zemljišča, potrebna za gradnjo avtocest. Vpisov etažne lastnine je bilo malo.

Predloge za vpise v zemljiško knjigo so posredovali različni upravljavci državnega premoženja, zlasti Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, Ministrstvo za promet in zveze, Direkcija Republike Slovenije za ceste, Družba za avtoceste

Republike Slovenije, Servis skupnih služb, različni davčni uradi Davčne uprave Republike Slovenije, Ministrstvo za kulturo, različne upravne enote, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ministrstvo za obrambo, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za zdravje ter Ministrstvo za pravosodje.

V dobi poročanja je bilo ugodeno večini predlogov, 87 predlogov pa je bilo zavrnjenih. Predlogi so bili zavrnjeni zato, ker je že pred vložitvijo predloga prišlo do spremembe zemljiškoknjižnega stanja zaradi vpisa odločbe o denacionalizaciji;

- v zapuščinskih postopkih je Državno pravobranilstvo v 221 zadevah prijavilo terjatve države iz naslova neplačanih davkov, prejetih socialnih pomoči in neplačanih stroškov izvršilnega postopka v skupnem znesku nekaj manj kot 242,5 milijona SIT. Dediči pogosto dolg v zapuščinskem postopku priznajo kot nesporen in posebno v primeru manjših zneskov terjatev poravnajo prostovoljno še v fazi zapuščinskega postopka ali po izdaji sklepa o dedovanju.

Zakon o dedovanju (Uradni list RS, št. 67/01) določa, da postane zapuščina brez dedičev last Republike Slovenije, sodišče pa jo s sklepom izroči organu, ki je pristojen za gospodarjenje s posamezno vrsto premoženja. Gre za tako imenovano kaduciteto, ko do prevzema zapuščine pogosto pride zato, ker se v primeru prezadolžene zapuščine dediči dedovanju odpovedo. V letu poročanja je Državno pravobranilstvo prejelo 94 sklepov na podlagi katerih je zapuščina postala last Republike Slovenije. V štirih zadevah je država prevzela nepremično premoženje, v dveh zadevah tri osebne avtomobile, v ostalih zadevah pa finančno premoženje.

Vlada Republike Slovenije je s sklepom št. 464-1/01 z dne 17. 5. 2001 določila, da je za prevzem premičnega in nepremičnega premoženja pristojen Servis skupnih služb Vlade RS, za prevzem kmetijskih zemljišč in gozdov Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS, za prevzem finančnega premoženja pa Ministrstvo za finance. Vodje oddelkov v poročilih predvsem opozarjajo na zaplete, ki se pojavljajo v zvezi s prevzemom premičnega premoženja (npr. zlatnina in drugo). Sodišča po pravnomočnosti sklepa pogosto državo pozivajo, naj stvari prevzame, vendar prevzemi ne potekajo tekoče zaradi česar nastajajo nepotrebni zapleti;

- v postopkih za razlastitev nepremičnin, potrebnih za gradnjo infrastrukturnih objektov, je Državno pravobranilstvo imelo v delu 459 zadev, na novo pa je bilo vloženih 162 predlogov za razlastitev (avtoceste in vzporednih objektov na odsekih Šentjakob - Blagovica, Šentvid -Koseze, Višnja gora - Bič, Klanec - Srmin, Ankaran - Škofije in na mejnih prehodih Dobova, Brezovica, Krmačina in Gruškovje ter hitre ceste Hajdina - Ormož, odsek Markovci - Gorišnica).

Zakon o urejanju prostora (v nadaljevanju: ZUrep-1, Uradni list RS, št. 110/02 z dne 18. 12. 2002), v členih 92 – 114 ureja razlastitev in omejitev lastninske pravice, pri tem pa 96. člen določa, da o zahtevah za razlastitev odločajo na prvi stopnji upravne enote v upravnem postopku na drugi stopnji pa Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, razen če je z drugim zakonom določena drugačna ureditev. Predlogu za razlastitev mora biti zaradi utemeljitve javnega interesa za razlastitev priložena vsa potrebna dokumentacija. Upravna enota po prejemu predloga izpelje upravni postopek in izda odločbo, v kateri ugotovi, ali je izkazana javna korist za razlastitev ter odloči o uvedbi postopka. V poročilu za leto 2003 sem poudaril, da bi moral, glede na to, da se v tem postopku ne odloča o višini odškodnine, postopek teči hitro, vendar pa ugotavljam, da je v letu 2004 število nerešenih zadev zelo veliko. Sedežno pravobranilstvo opozarja, da je razlog za takšno stanje treba iskati v novi zakonodaji. Ugotavlja namreč, da so postopki, ki tečejo na podlagi ZUrep-1 pred upravnimi enotami, dolgotrajnejši od postopkov, ki so tekli v skladu s prej veljavnimi določili Zakona o stavbnih zemljiščih pred pristojnimi sodišči.

ZUrep-1 namreč določa, da upravni organ najprej izda odločbo o začetku razlastitvenega postopka, v kateri ugotovi, ali je javna korist izkazana in odloči o uvedbi postopka (100.člen). Zoper navedeno odločbo imajo stranke možnost vložiti pritožbo na drugostopenjski upravni organ, in nato še tožbo v upravnem sporu. Kadar stranke izrabijo vse pravne poti, se postopek zavleče že pri prvi odločbi, ki jo v razlastitvenem postopku izda upravni organ.

Nadalje upravni organ v skladu z 102. členom ZUrep-1 izda po izvedenem ugotovitvenem postopku odločbo o razlastitvi nepremičnin zoper katero sta seveda zopet možni pritožba na Ministrstvo za prostor in tožba v upravnem sporu.

Zakon sicer določa, da pritožbeni upravni organ o razlastitvenih zadevah odloča prednostno, vendar pa kljub temu taka zakonska ureditev v praksi povzroča dolgotrajnost razlastitvenih postopkov.

V primeru, ko razlastitveni upravičenec in razlastitveni zavezanec skleneta sporazum o odškodnini, bodisi v postopku pred upravnim organom na ustni obravnavi ali naknadno na zapisnik oz. pred notarjem v obliki notarsko overjene listine in ga predložita upravnemu organu, le-ta v odločbi povzame sporazum o odškodnini. Zunanji oddelek v Novem mestu tako poroča, da je bilo v letu 2004 med upravnim postopkom sklenjenih 44 sporazumov o odškodnini.

Kadar stranki ne skleneta sporazuma o odškodnini na zgoraj opisan način, je upravni organ dolžan pozvati razlastitvenega upravičenca in razlaščenca, da skleneta sporazum o odškodnini oz. nadomestilu. Če sporazum ni sklenjen v dveh mesecih, lahko razlastitveni upravičenec ali razlaščenec vložita na pristojnem sodišču predlog za odmero odškodnine oziroma določitev nadomestila v nepravdnem postopku.

Izpostavljam 28 zadev, ki jih obravnava sedežno pravobranilstvo, in v katerih je organ prve stopnje zavrnil zahtevo Republike Slovenije o uvedbi razlastitvenega postopka, zoper katere pa je Državno pravobranilstvo vložilo pritožbe.

Gre za zadeve, v katerih se je upravni organ opredelil, da je lahko podlaga za razlastitev po določbah ZUreP-1 le lokacijski načrt, sprejet na podlagi določil ZUreP-1, ne pa lokacijski načrt, ki je bil sprejet na podlagi prej veljavnih določil Zakona o urejanju naselij in drugih posegih v prostor, kar je bilo stališče Državnega pravobranilstva. Poleg tega pa bi v skladu z 2. točko 95. člena ZUreP-1 po mnenju upravnega organa prve stopnje bilo možno zahtevati razlastitev le v roku štirih let po sprejemu prostorskega dokumenta.

Državno pravobranilstvo se ne strinja s stališčem upravnega organa. Stališče Državnega pravobranilstva je že sprejelo tudi Upravno sodišče Republike Slovenije v zadevi U 931/2004 z dne 20. 1. 2005, zato predvidevamo, da bo Ministrstvo za okolje o vloženih pritožbah lahko hitro odločilo, kar bo pomembno tudi za vse bodoče razlastitvene postopke, ki jih bomo eventualno še vlagali na podlagi prostorskih izvedbenih aktov, sprejetih pred uveljavitvijo ZUreP-1.

Državno pravobranilstvo v delu razlastitvenega postopka, ki teče pred upravnim organom, ne zastopa države kot zakoniti zastopnik, ampak le, če ga Vlada Republike Slovenije pooblasti za zastopanje. Zaradi zagotovitve kontinuitete pri zastopanju v razlastitvenih zadevah, je Vlada Republike Slovenije s sklepom št. 465-89/2003 z dne 3. 4. 2003 pooblastila Državno pravobranilstvo, da jo zastopa v vseh upravnih postopkih zaradi razlastitve ali omejitve lastninske pravice, ki se vodijo pred upravnimi organi, pristojnimi za odločanje o razlastitvah nepremičnin v javno korist zaradi gradenj državnih cest, ki jih v imenu in za račun Republike Slovenije vodita Direkcija Republike Slovenije za ceste in Družba za avtoceste v Republiki Sloveniji, s sklepom št. 465-196/2003 z dne 26. 6. 2003 pa za zastopanje države zaradi razlastitve nepremičnin, ki jih država potrebuje za gradnjo mejnih prehodov in jih v imenu in za račun Republike Slovenije vodi Servis skupnih služb Vlade Republike Slovenije.

Razlastitveni postopki, ki do uveljavitve ZUreP-1 še niso bili pravnomočno končani, se skladno z drugim odstavkom 177. člena ZUreP-1 končajo po dotlej veljavnih predpisih. V teh primerih se torej postopki nadaljujejo pred okrajnimi sodišči, kjer Državno pravobranilstvo predlagatelja Republiko Slovenijo zastopa kot zakoniti zastopnik;

- v letu 2004 je Državno pravobranilstvo na podlagi 110. člena ZureP-1 vložilo tudi štiri predloge za omejitve lastninske pravice. Po drugem odstavku 110. člena zakona se s služnostjo na nepremičnini lahko omeji lastninska pravica, če je to potrebno za postavitve omrežij in objektov gospodarske javne infrastrukture in njihovo nemoteno delovanje. Ustanovitev služnosti lahko predlaga država, občina oziroma izvajalec javne službe. V teh zadevah nastopa Republika Slovenija kot predlagatelj, kot razlastitveni upravičenec pa elektro podjetja, saj je zaradi izgradnje avtoceste potrebna preselitev trase elektro vodov.

Ob koncu obdobja poročanja je bilo nerešenih 25.837 zadev, kar je več (indeks 275) kot v predhodnem letu (2004 – 25.837, 2003 – 9.390).

V/8. POSTOPKI PO ZAKONU O UPRAVNEM SPORU

V postopkih, ki se vodijo po določbah Zakona o upravnem sporu (v nadaljevanju: ZUS, Uradni list RS, št. 50/97, 65/97 – popr. in 70/00), se pojavlja državni pravobranilec v dveh vlogah in sicer:

1. a) Upravno sodišče Republike Slovenije in Vrhovno sodišče Republike Slovenije, kadar rešujeta upravne spore na prvi stopnji, vročita vse tožbe državnemu pravobranilcu kot zastopniku javnega interesa zaradi možnosti vstopa v spor v javnem interesu.

b) Kot zastopnik javnega interesa lahko državni pravobranilec vložijo tožbo, če oceni, da je z upravnim aktom kršen zakon v škodo javne koristi.
2. Državni pravobranilec v upravnem sporu zastopa državo in njene organe, kadar ti nastopajo v funkciji tožnika.

Državno pravobranilstvo je na podlagi tretjega odstavka 36. člena Zakona o upravnih sodiščih je prejelo 3488 tožb. Po pregledu zadev je Državno pravobranilstvo v 1356 zadevah priglasilo svojo udeležbo kot zastopnik javnega interesa (v vseh postopkih denacionalizacije, v davčnih in carinskih postopkih večje vrednosti ali postopkih obnove teh postopkov, v postopkih zaradi dodelitve koncesij, zaradi pridobitve azila ter državljanstva, zaradi posega v ustavne pravice in zaradi kršitve pravice do sojenja v razumnem roku).

Državno pravobranilstvo je kot stranka - zastopnik javnega interesa vložilo 17 tožb, in sicer:

- vložena je bila tožba zaradi odprave odločbe Ministrstva za finance, da se za nično izreče odločba Komisije za ugotavljanje vojnega dobička pri OLO in Komisiji za ugotavljanje vojnega dobička pri MLO ter Komisije za reševanje pritožb Ministrstva za finance;
- vložena je bila tožba zaradi odprave odločbe Ministrstva za okolje in prostor o zavrženju predloga Državnega pravobranilstva za obnovo postopka lokacijskega in gradbenega dovoljenja fizični osebi s katerim se posega v javno dobro in javno korist upravljanja in uporabe javne poti;
- vložena je bila tožba zaradi odprave odločbe v postopku denacionalizacije s katero so se v last in posest izročile nepremičnine v območju Triglavskega narodnega parka. Državno pravobranilstvo meni, da imajo nepremičnine, ki ležijo v območju, zavarovanem z Zakonom o Triglavskem narodnem parku ter Zakonom o ohranjanju narave, status javnega

dobra. Ker obstajajo ovire, predpisane v Zakonu o denacionalizaciji (3. točka prvega odstavka 19. člena Zakona o denacionalizaciji v povezavi s 85. členom Zakona o ohranjanju narave), nepremičnin ni dopustno vračati v zasebno lastnino;

- zoper odločbe o dodelitvi brezplačne pravne pomoči je bilo vloženih 14 tožb. Sodišče je osmim tožbam ugodilo, štiri tožbe so bile zavrnjene, ena tožba je bila umaknjena. Poleg tega je sodišče ugodilo še trem tožbam, ki so bile vložene pred letom 2004.

V letu poročanja smo na podlagi določb Zakona o brezplačni pravni pomoči (v nadaljevanju: ZBPP-UPB 1, Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo) prejeli v pregled 4964 odločb sodišč, s katerimi je bilo odločeno o dodelitvi brezplačne pravne pomoči.

V večjem številu primerov je Državno pravobranilstvo izkoristilo možnost, ki mu jo daje 20. člen ZBPP-UPB 1 in zahtevalo preverjanje premoženjskega stanja prosilca za brezplačno pravno pomoč. Žal ugotavljam, da v večini takšnih primerov Državno pravobranilstvo od služb za brezplačno pravno pomoč ni dobilo povratne informacije o njihovih kasnejših ugotovitvah.

Prav tako ugotavljam, da v primerih, ko je prosilcem odobrena nujna brezplačna pravna pomoč po določbah 36. člena ZBPP-UPB 1 (ne glede na to, ali prosilec izpolnjuje pogoje za dodelitev brezplačne pravne pomoči), ker bi prosilec zamudil rok za kakšno pravno dejanje in bi zaradi tega izgubil pravico opraviti to dejanje, prosilci v zakonsko določenem osem dnevnem roku praviloma ne predložijo listin, ki bi dokazovale, da prosilec izpolnjuje pogoje za dodelitev brezplačne pravne pomoči. Sodišča roke praviloma podaljšujejo, včasih celo za več mesecev, čeprav je po mnenju Državnega pravobranilstva zakon potrebno razumeti tako, da je ta rok prekluziven. Enako se rok podaljšuje tudi tistim, ki ne predložijo listinske dokumentacije v celoti.

Izpostavljam, da bi v primerih, ko se kot prosilci pomoči pojavljajo ene in iste osebe ter želijo pridobiti pomoč v postopkih pred različnimi organi, lahko prihajalo do zlorabe instituta brezplačne pravne pomoči. V primeru, ko je prošnja za dodelitev redne brezplačne pomoči prosilcu zavrnjena, ker ne izpolnjuje pogojev glede premoženjskega cenzusa, le-ta zaprosi za nujno pomoč, ki jo tudi dobi, potem pa ne predloži listin, zaradi česar je dolžan denarno pomoč, ki mu je bila neupravičeno dodeljena, vračati.

V letu poročanja je bilo Državnemu pravobranilstvu na podlagi Zakona o ugotavljanju vzajemnosti (Uradni list RS, št. 9/99) predloženo 29 odločb Ministrstva za pravosodje glede ugotovitve vzajemnosti kot pogoja za pridobitev lastninske pravice tujca na nepremičninah v Republiki Sloveniji. Ker v zvezi z izdanimi odločbami nismo imeli pomislekov, v upravnem sporu nismo izpodbijali nobene odločbe.

V letu 2004 Državno pravobranilstvo ni prejelo nobene pobude ali informacije o nepravilnostih, da je bil oziroma bi lahko bil zaradi ravnanja naročnika ogrožen javni interes v postopku javnega naročanja v smislu 9. člena Zakona o reviziji postopkov javnega naročanja (Uradni list RS št. 42/2004 – čistopis), zato nismo vložili zahtevka za revizijo.

Državni pravobranilec se kot zakoniti zastopnik tožeče stranke pojavlja zlasti kot zastopnik Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije v sporih, ki se nanašajo na denacionalizacijske zahtevke. Iz tega naslova je bilo v letu 2004 vloženi šest tožb. Sodišče o tožbah še ni odločilo. Poleg tega je državni pravobranilec v funkciji zakonitega zastopnika tožnika vložil dve tožbi po naročilu ministrstev, in sicer:

- kot zastopnik Ministrstva za promet, Uprave Republike Slovenije za civilno letalstvo zoper Agencijo za telekomunikacije, radiodifuzijo in pošto Republike Slovenije zaradi plačila uporabe radijske frekvence, ter
- kot zastopnik Ministrstva za finance, DURS, tožbo zoper Ministrstvo za notranje zadeve zaradi zavrnitve ugovora tožeče stranke o opravljenem inšpekcijskem nadzoru.

V zvezi s tem opozarjam na stališče Vrhovnega sodišča Republike Slovenije glede zastopanja državnega organa kot tožeče stranke. Državni pravobranilec je namreč v upravnem sporu prijavil udeležbo kot zastopnik javnega interesa po 18. členu Zakona o upravnem sporu, kasneje pa je državni pravobranilec na poziv Upravnega sodišča v smislu 7. člena Zakona o Državnem pravobranilstvu odobril tudi tožbo Ministrstva za obrambo kot njegov zastopnik v upravnem sporu. Državni pravobranilec je torej v tem upravnem sporu nastopal kot zastopnik javnega interesa in zastopnik tožeče stranke, Ministrstva za obrambo, kar po mnenju Vrhovnega sodišča ni dopustno. Državno pravobranilstvo kot zakoniti zastopnik Ministrstva za obrambo ne more biti sočasno tudi zastopnik javnega interesa kot samostojne stranke po 17. členu ZUS, zaradi česar je Vlada Republike Slovenije v postopku imenovala drugega zastopnika javnega interesa.

V letu 2004 so bile v upravnem sporu sprejeta naslednja zanimiva stališča:

Upravno sodišče je ugodilo tožbi državnega pravobranilca, ki je v tožbi iz javnega interesa zoper odločbo Ministrstva za okolje in prostor zatrjeval, da ima Zavod za varstvo kulturne dediščine status stranke v postopku na podlagi 45. člena Zakona o splošnem upravnem postopku. Tudi sodišče je menilo, da ima omenjeni zavod status stranke, če gre za poseg v prostor na nepremičnini, ki je razglašena za kulturni spomenik in vpisana v ustrezno evidenco. Ministrstvo za okolje in prostor se s sodbo ni strinjalo in je zoper njo vložilo pritožbo na Vrhovno sodišče Republike Slovenije.

Upravno sodišče je odločalo o sklopu tožb, ki jih je državni pravobranilec kot zastopnik javnega interesa vložil leta 2002, nanašajo pa se na režim ravnanja z radioaktivnimi odpadki in nevarnostni režim v Jedrski elektrarni Krško. Sodišče je tožbam ugodilo, v eni zmed sodb pa je pojasnilo, katere predpostavke morajo biti izpolnjene, kadar državni pravobranilec vlaga tožbo kot zastopnik javnega interesa. Predpostavki za zastopanje javnega interesa v upravnem sporu sta dve: z izpodbijanim aktom mora biti kršen zakon in zakon mora biti kršen v škodo javne koristi. Mnenje državnega pravobranilca, da je kršen zakon, in da je zakon kršen v škodo javne koristi, mora biti v tožbi ustrezno utemeljeno, obstoj teh dveh predpostavk pa sodišče presoja tako, da po vsebini odloči o stvari ali pa tožbo zavrne v primeru, ko nista podani obe materialnopravni predpostavki.

V letu poročanja je Upravno sodišče Republike Slovenije imelo v reševanju 21 zadev zaradi kršitve ustavno zajamčene pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja. Sodišče je odločilo v štirih zadevah. V eni zadevi je ugotovilo, da je Okrajno sodišče v Ljubljani nezakonito poseglo v ustavno pravico tožnika s tem, da v desetih letih in dveh mesecih ni odločilo o nepravdni zadevi in sodišču naložilo, da v zadevi odloči brez nepotrebne odlašanja. Z zahtevkom za plačilo odškodnine v znesku 730 milijonov SIT je tožnika napotilo na pot pravde. Zaradi pritožbe tožnika odločba še ni pravnomočna. V treh zadevah je sodišče zavrglo tožbe tožnikov zoper različna sodišča v Sloveniji, in sicer zato, ker se kršitev ustavne pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja lahko uveljavlja le, če postopek še teče, ne pa, če je že končan. Tudi Vrhovno sodišče Republike Slovenije je potrdilo takšno stališče sodišča prve stopnje.

Delo Državnega pravobranilstva na podlagi 45. člena Zakona o upravnem postopku:

Tudi na podlagi 45. člena Zakona o upravnem postopku državni pravobranilec kot samostojni organ zastopa javne koristi v upravnem postopku. Tako je v letu 2004 Državno pravobranilstvo prejelo 27 pobud za vložitev pravnih sredstev v upravnem postopku. Državni pravobranilec je vložil dve zahtevi za odpravo odločbe po nadzorstveni pravici. Obema zahtevama je bilo ugodeno. V eni zadevi pa je Državno pravobranilstvo pri Vrhovnem sodišču Republike Slovenije vložilo predlog za odločitev v sporu o pristojnosti.

Ob izteku leta 2004 je ostalo 3.881 nerešenih zadev.

V/9. PRAVNA MNENJA (VPISNIK M₁ IN M₂)

Državno pravobranilstvo na podlagi Zakona o državnem pravobranilstvu uporabnikom državnega premoženja na njihov predlog svetuje pri sklepanju pogodb s katerimi se ustanavljajo, spreminjajo ali ukinjajo stvarne pravice na nepremičninah ter pri reševanju drugih premoženjskopравnih vprašanj.

Izdelava pravnih mnenj je strokovno zelo zahtevna, poleg tega pa zahteva izredno stopnjo odgovornosti funkcionarja, saj jih le-ta izdaja samostojno, nanje pa so praviloma vezani postopki oz. odločitve državnih organov.

Državno pravobranilstvo je prejelo 86 zahtev za izdelavo pravnega mnenja. Nanašale so se na vprašanja z različnih področij civilnega in upravnega prava. Največ vprašanj se je nanašalo na pridobivanje in razpolaganje z nepremičninami, veljavnostjo, izpodbojnostjo ali ničnostjo sklenjenih pravnih poslov. Z njimi so povezana vprašanja o utemeljenosti zahtevkov fizičnih ali pravnih oseb, da so nepremičnine, ki jih uporablja Republika Slovenija, postala njihova last na podlagi pogodb, sklenjenih s pravnimi predniki Republike Slovenije, izjav različnih družbenih subjektov, na podlagi priposestvanja ali zaradi napake pri vknjižbi v zemljiško knjigo. Takšna pravna mnenja zahtevajo natančno ugotavljanje dejanskega stanja, poznavanje predpisov, ki so veljali v času razpolaganja z družbeno lastnino in predpisov, ki urejajo lastninsko preoblikovanje družbene lastnine v lastnino znanih lastnikov. Pomembna so mnenja glede zemljiškooknjizne ureditve nepremičnin v lasti Republike Slovenije, saj so nepremičnine v zemljiški knjigi vpisane kot družbena lastnina v uporabi različnih subjektov,

tudi sodišč. S področja upravljanja z nepremičninami smo z mnenjem odgovorili na nerešeno vprašanje glede odkupa hišniških stanovanj po Stanovanjskem zakonu. V nekaj primerih je bilo dano pravno mnenje glede najemnih razmerij, ki je zahteval prikaz vseh predpisov, ki jih mora upoštevati lastnik kot upravljalca nepremičnin, ki se oddajajo v najem.

Pomembna so bila mnenja glede nasledstva pogodbenih obveznosti gospodarske družbe zoper katero je bil uveden stečajni postopek, s katero pa pogodbe niso bile odpovedane, dejavnost pa se izvaja v novo organizirani družbi; o dopustnosti neodplačnega prenosa objekta na lokalno skupnost; o neodplačnem prenosu premoženja javnega zavoda in ustanoviteljskih pravic na Republiko Slovenijo; glede plačila stroškov zaradi ustavitve del dogovorjenih po pogodbi o sodelovanju za izgradnjo objekta.

Poglobljeno poznavanje celotne problematike je zahtevala opredelitev do poškodbe arheološkega spomenika.

Veliko vprašanj se je nanašalo na nerešena razmerja v katerih ima Republika Slovenija vlogo delodajalca (npr. vprašanje izvedbe disciplinskega postopka zoper delavca zaposlenega v državnem organu, način obračunavanja zamudnih obresti v primeru nepravilnih razvrstitev v plačilni razred, odškodninski zahtevki delavcev, ki so oboleli za poklicno bolezen silikozo ob zapiranju rudnika živega srebra).

Pomembna mnenja so se nanašala tudi na vprašanja v zvezi z vstopom Republike Slovenije v razmerja gospodarskega prava. Mnenja so se nanašala na tožbe v zvezi s pogodbami o prevzemih obveznosti Sklada Republike Slovenije za razvoj, odškodninski zahtevek zaradi predčasnega zaprtja prosto carinske prodajalne na mejnem prehodu, glede registracije Univerze v Ljubljani.

Uporabo jezikovne kot zgodovinske razlage zakonodaje je zahtevalo izredno občutljivo vprašanje preučitve pravne podlage za materialne zahtevke oškodovancev iz druge svetovne vojne. Iz preteklosti izvira tudi pravna problematika razlastitve zemljišč različnim razlaščencem v korist SFRJ.

V letu 2004 je Državno pravobranilstvo podalo mnenje o 10 pogodbah, s katerimi se ustanavljajo, spreminjajo ali ukinjajo stvarne pravice na nepremičninah v lasti Republike

Slovenije. V večini pogodb je Republika Slovenija pridobivala nepremičnine, potrebne za graditev avtocest. Število predloženih pogodb je bilo v letu 2004 veliko manjše kot pred leti poročanja (leto 2004 – 12, leto 2003 – 38, leto 2002- 948). Manjše število prošenj za mnenje je predvsem posledica ocene, da uporabnik državnega premoženja po Uredbi o pridobivanju, razpolaganju in upravljanju s stvarnim premoženjem države in občin (Uradni list RS, št. 12/03) ni več dolžan sklenjene pogodbe predložiti Državnemu pravobranilstvu.

Na zahtevo Ministrstva za finance Republike Slovenije je Državno pravobranilstvo izdalo tri pravna mnenja k pogodbam o najemu kreditov Republike Slovenije pri tujih oz. mednarodnih bančnih ustanovah in k pogodbam o dajanju poroštva Republike Slovenije pri najemanju tujih kreditov.

VI. IZOBRAŽEVANJE

Oktobra 2004 je Državno pravobranilstvo v okviru Centra za izobraževanje v Kranjski Gori organiziralo Šolo državnih pravobranilcev. Šole so se udeležili vsi državni pravobranilci, pomočniki državnega pravobranilca, višji strokovni sodelavci in generalna sekretarka. Predmet obravnave so bile aktualne teme o odgovornosti države za kršitve prava Skupnosti s poudarkom na razmejitvi med nacionalnim pravom in pravom Skupnosti, o vlogi Državnega pravobranilstva kot zastopnika države članice Evropske Unije v sodnih in drugih postopkih s predstavitvijo sodne prakse Sodišča Evropskih skupnosti. Predstavljen je bil postopek zoper državo članico zaradi kršitve prava Skupnosti po členu 226 in 228 Pogodbe Evropskih skupnosti, novi zakon o delovnih in socialnih sodiščih, novosti v davčnem postopku, izvedena je bila tudi delavnica kako komunicirati z notranjimi in zunanji strankami. Slovenski sodnik prof. dr. Marko Ilešič je predstavil prve izkušnje Sodišča Evropskih skupnosti po vstopu Republike Slovenije v Evropsko Unijo.

V okviru Dneva državnih pravobranilcev sta bili izvedeni temi izobraževanja »Uporaba kriterijev Strokovne komisije Vlade Republike Slovenije za presojo utemeljenosti sklepanja prijateljskih poravnav zoper Republiko Slovenijo pred Evropskim sodiščem za človekove pravice v postopkih pred sodišči v Republiki Sloveniji« in »Uporaba prava Evropske unije pri delu državnega pravobranilca«.

Celotni izobraževalni program je bil predhodno odobren na Programskem svetu Centra za izobraževanje, ki je tudi zagotovil denarna sredstva za njegovo izvedbo.

VII. ZAKLJUČEK

S pridobitvijo statusa suverene države, uveljavitvijo novih družbenoekonomskih in lastninskih razmerij ter vstopom v Evropsko Unijo, je Republika Slovenija postala integralni del demokratične Evrope. Doseganje zastavljenih družbenoekonomskih ciljev pa je terjalo uveljavitev bistvenih sprememb pravnega reda in s tem tudi vzpostavitev obveznosti in pravic posameznika, pravnih oseb in seveda tudi države. Kot vemo, je pravni red nekdanje Socialistične Republike Slovenije, kot dela nekdanje SFRJ, temeljil na družbeni lastnini, ki nikoli ni imela atributov prave lastnine in zato tudi ni povzročala za državo pomembnejših civilnopravnih upravičenj, razmerij in sporov. Članstvo v Evropski uniji Republiko Slovenijo zavezuje k uporabi in spoštovanju evropske zakonodaje. Obveznosti in pravice države – in s tem tudi spori, ki izvirajo iz sprejete in uzakonjene družbenoekonomske ureditve - so pomembne in velike tako po materialni vrednosti, kot tudi zaradi ugleda Republike Slovenije kot pravne države.

Državno pravobranilstvo kot zakoniti zastopnik Republike Slovenije v civilnopravnih sporih in razmerjih (pravna mnenja) varuje interese države v opisanem procesu.

S tem v zvezi izpostavljam nujnost čimprejšnjega sprejetja Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državnem pravobranilstvu. Predlog zadevnih sprememb in dopolnitev je namreč v postopku sprejemanja. Predlagane spremembe in dopolnitve narekujejo tri zahteve in sicer: nujno potrebo po ureditvi zastopanja države v zadevah iz 226. člena Pogodbe Evropskih skupnosti, potrebo po dopolnitvi razpisnih pogojev za pridobivanje kadrov z ustreznim dodatnim znanjem tujega jezika ter potrebo po poostitvi pogojev glede delovnih izkušenj za pravobranilca. Posebej opozarjam na predlagano spremebo in dopolnitev 26. in 27. člena Zakona o državnem pravobranilstvu, v katerem so določeni pogoji za imenovanje v funkcijo državnega pravobranilca na sedežu, državnega pravobranilca na zunanjem oddelku in pomočnika državnega pravobranilca. Nesporno je namreč, da zastopanje države v civilnopravnih zadevah pred domačimi, mednarodnimi in tujimi sodišči, varovanje javnega interesa ter oblikovanje zahtevnih pravnih stališč terjajo pravnika z vsestranskimi znanji in bogatimi izkušnjami. Ni namreč mogoče pričakovati, da je lahko univerzitetni diplomirani

pravnik že po šestletnih delovnih izkušnjah kos nalogam enakovrednega zastopanja pred Vrhovnim sodiščem Republike Slovenije, Ustavnim sodiščem Republike Slovenije, Evropskim sodiščem za človekove pravice in Sodiščem Evropskih skupnosti, ki vsi odločajo v senatih, kakor tudi ne nalogam presoje in varovanja javnega interesa ter oblikovanja izredno pomembnih pravnih stališč, ki jih Republika Slovenija potrebuje pri svojih odločitvah. Sedanji državni pravobranilci na sedežu imajo več kot 15 let delovnih izkušenj pretežno v pravosodju, kar zagotavlja uspešno delo Državnega pravobranilstva.

Brez sprejetja predlaganih sprememb in dopolnitev zadevnega zakona bi bilo Državnemu pravobranilstvu onemogočeno kadrovanje med najsposobnejšimi pravnimi strokovnjaki, pričakovati pa je tudi odhod perspektivnih kadrov, pri čemer ne bi smeli pozabiti tega, da znotraj pravosodnih organov v širšem smislu, samo funkcionarji Državnega pravobranilstva nimajo trajnega mandata.

Sprejetje predlaganih sprememb in dopolnitev zakon bo dalo zakonodajalcu podlage za ustrezno uvrstitev pravobranilca v sistem plačnih razredov, kar je eden od predpogojev za pridobivanje strokovno usreznih kadrov. Sedanji predlog Odloka o uvrščanju funkcij v plačne razrede v celoti ruši obstoječa razmerja med funkcionarji v pravosodju. Med tem, ko veljavna zakonodaja uvršča državnega pravobranilca na sedežu, ob upoštevanju koeficienta ter 10% dodatek za delo na podlagi 18. člena Zakona o državnem pravobranilstvu, med vrhovne sodnike in vrhovne državne tožilce, državne pravobranilce na zunanjem oddelku pa med višje sodnike, sedanji zadnji predlog odloka uvršča vrhovne sodnike in vrhovne državne tožilce za nekaj plačnih razredov višje, državne pravobranilce na sedežu pa celo za en plačni razred nižje.

Pri tolikšnih razlikah v plačah za enako zahtevno delo bo odliv najboljših kadrov iz Državnega pravobranilstva v druga področja pravosodja nezadržen, pri tem pa tudi ni mogoče pričakovati, da se bodo mladi in perspektivni kadri odločali za Državno pravobranilstvo in ne za druga področja pravosodja. Državno pravobranilstvo bo tako ostalo brez najbolj strokovnih kadrov, brez katerih pa bo izvajanje funkcij Državnega pravobranilstva okrnjeno, če ne onemogočeno.

Lucijan BEMBIČ
generalni državni pravobranilec

VIII. PRILOGE

- statistično poročilo za leto 2004 skupaj v delu (priloga 1)
- statistično poročilo vseh zadev za leto 2004 (priloga 2)
- vrednostni pregled obravnavanih zadev na DP v letu 2004 (1. del) (priloga 3)
- vrednostni pregled obravnavanih zadev na DP v letu 2004 (2. del) (priloga 4)
- pregled obravnavanih zadev v letu 2004 po oddelkih v odstotkih – graf (priloga 5)
- številčni pregled obravnavanih zadev v letu 2004 – graf (priloga 6)
- statistično poročilo skupaj v delu z leto 2004 – graf (priloga 7)